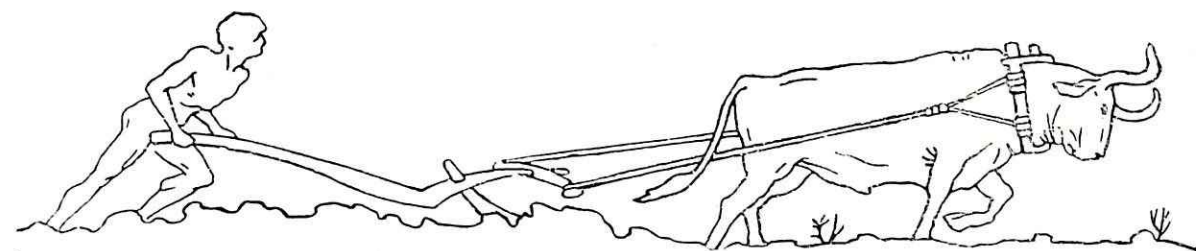

ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΚΑΘ' ΕΞΕΛΞΗΝ ΠΑΠΠΑ
ΥΠΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΒ' 31 ΙΑ-
ΝΟΒΑΡΙΟΥ 1912

ΠΡΟΣΚΟΠΟΙ

Τί εἶνε λοιπὸν αὐτοὶ οἱ Μπού-σκάουτες, αὐτὲς οἱ μυρμηκιᾶς τῶν μικρῶν, ποὺ πειὰ θεωροῦνται ἀπαραίτητες γιὰ κάθε κράτος. Πρόσκοποι λέγονται στὴν γλῶσσαν μας, καὶ ἕνας πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἀγγλων καὶ τῶν Βόερς — στὰ 1899 — ἔδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς ὁργανώσεως ἑνὸς τέτοιου εἵδους πολεμιστῶν. Ὁ στρατηγὸς Μπάδεν Πάουελ, συνταγματάρχης καὶ διοικητὴς τῆς πόλεως Μείφκιγκ, σὲ μιὰ στιγμὴν ἀγανακτήσεως γιὰ ἐκείνους ποὺ ἔρχονται ἐναντίον τοῦ ἀνυπόπτου ἀνθρώπου, εἶδε τὴν ιδέαν. Ἡ ιδέα τοῦ ἐφάνη σωστική, ἀνθρωποσωτήριος καὶ ἠθέλησε νὰ τὴν ἐφαρμόσῃ. Τὸ σῶμα του ἦταν μικρόν, ἀποτελεῖτο ἀπὸ χιλίους μόνον ἄνδρας, καὶ ἔπρεπε νὰ ὑπερασπίσῃ ἑξακόσια γυναικόπαιδα λευκῶν καὶ ἑπτὰ χιλιάδες ἰθαγενεῖς. Γιὰ τὶς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας, γιὰ τὰ προστάγματα, γιὰ τὶς εἰδήσεις ἐχρειάζετο ἀκόμη ἕνα πλήθος προθύμων, ποὺ νὰ ἠμποροῦσαν νὰ ἐργασθοῦν μὲ ψυχὴν. Δίδει διαταγὴν στὸν λόρδον Ἐδουάρδον Σέσιλ: νὰ φωνάξῃ ὅλα τὰ παιδιά κ' ἔτσι νὰ κάμῃ τὸ στρατιωτικόν, τὸ βοηθητικόν αὐτὸ σῶμα. Τὰ παιδιά ἔτρεξαν προθύμα, ἐφόρεσαν τὴν ἴδιαν στολὴν, κ' ἔνωσαν τὴν μικρὴν δύναμίν τους μὲ τὴν δύναμιν τῶν στρατιωτῶν. Ἦταν σημαντικὴ ἡ ὑπηρεσία των στὴν μάχην. Γι' αὐτὸ σὰν ἐτελείωσε, ἡ ἀγγλικὴ Κυβέρνησις τοὺς ἔδωκε τὸ μετάλλιον τιμῆς — ἀνταπόδοσιν τῆς ἀνδρείας καὶ τοῦ κόπου των.

Ὑστερα, τοὺς Ἀγγλους ἐμιμήθησαν οἱ Γερμανοί. Καὶ σήμερα ὁ Πάουελ, ὁ ἀνθρώπος ὁ δυνατὸς ποὺ ἠμπόρεσε νὰ ὑπολογίσῃ τόσο καλὰ τὴν ὠφέλειαν μιᾶς τέτοιας ιδέας, γυρίζει τὸν κόσμον καὶ ἰδρύει αὐτὰ τὰ σώματα τῶν προσκόπων. Ὡς ἐδῶ ὅταν θὰ φθάσῃ ὁ ἀκούραστος Πάουελ, δὲν θὰ ἔχῃ νὰ μᾶς εἴπῃ τίποτε νέον.

Πατριῶτες, ὅπως τοὺς ζητεῖ σήμερα ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ πλατεῖα ἔννοια τῆς ἀλληλοβοηθείας, ἔχουν ἀναλάβει ἀπὸ καιρὸν τὸ ἔργον. Ὁ κ. Κ. Μελάς, αὐτὸς εἶχε τὴν πρωτοβουλία, καὶ μαζί μὲ τοὺς κ. κ. Ν. Πασπάτην, Φιλ. Χρυσοβελόνην, Γ. Πανᾶν, καὶ Λευκαδίτην, ἐφύτρεψαν τὸν σπόρον τὸ φύτευμα ἦταν ἐπιδέξιο, καὶ οἱ ψυχές, προετοιμασμένες ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν καλλιέργειαν, ἔνοιωσαν καλὰ τὴν ἱερότητα καὶ τὸ ἀλτρουϊτικὸν πνεῦμα τοῦ μαθήματος. Σήμερα μέσα στὰς Ἀθήνας ὑπάρχουν 30 παιδιά ποὺ γυμνάζονται ὡς πρόσκοποι: Ἔχουν καὶ ἐνωμοτίας — ποὺ τὶς ἀποτελοῦν ὀκτὼ παιδιά μὲ ἕναν ἐνωμοτάρχην σὰν ὁδηγόν. Ὅμως πρέπει νὰ εἶνε αὐτὸς ὁ ἐξυπνότερος, ὁ ἀντιληπτικώτερος, ὁ ἀνδρειότερος, ὁ πειδὺς εὔσωμος, γιὰτὶ κρατεῖ καὶ τὸ κοντάρι αὐτός, γιὰτὶ δίδει καὶ τὴν πρώτην ἐντύπωσιν. Τὸ σύνθημά των εἶνε: «Ἐσο ἔτοιμος». Καὶ τὰ σημεῖα ποὺ μεταχειρίζονται γιὰ τὴν συνεννόησιν, πολλὰ καὶ ὅλα αἰνιγματώδη.

Τώρα, ποῖος εἶνε ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἀσκήσεως. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε, ὅπως εἶπα, ἱερός, γιὰτὶ ἀποβλέπει στὴν ὑπεράσπισιν τοῦ πλησίον καὶ τοῦ ἰδίου ἀτόμου, — ὅμως ἐρχεται καὶ σὰν προκαλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου ποὺ θὰ βγῇ στὸν κόσμον, ποὺ θὰ γίνῃ στρατιώτης, ποὺ θὰ γίνῃ πατέρας, ποὺ θὰ κυκλοφορήσῃ μέσα στὴν ζωὴ. Νὰ ὁ σκοπός. Ἡ μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος ἐγκαίρως. Πρὶν σχηματισθῇ ἡ ἀτομικὴ πεποιθίσις, πρέπει νὰ πέφτῃ ὁ προβλεπὺς τῶν ἠθικῶν διδασμάτων καὶ τῶν κοινωνικῶν καθηκόντων στὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, ὕστερα, σὰν αὐτὴ δέσῃ, σύμφωνα μὲ τὰ συστατικά ποὺ ἔχει μέσα τῆς καὶ χωρὶς καμιάν ἐξωτερικὴν ἀγαθὴν ἐπίσχυσιν — ὕστερα εἶνε ἀργά.

Στὴν Ἀγγλίαν — ποῖος θὰ ἐφαντάζετο. Ὑπάρ-

χουν σήμερα 400,000 παιδιών — προσκόπων. Και τώρα τελευταία προσετέθη και τάγμα κοριτσιών.

Γιατί τάχα. Ο προσκοπισμός της γυναίκας αρχίζει να λαμβάνει μίαν καταπληκτικήν έκτασιν. Απλώθηκεν έτσι στην κοινωνία πού κάθε πειά καλὸ ἐξαργατὰ ἀπὸ αὐτήν. Εἶτε κοινωνικόν, εἶτε ἀνθρωπιστικόν, εἶτε μορφωτικόν. Εἶνε ἡ μεγάλη πλάστρια καὶ εἶνε αὐτὴ πού δίδει τὴν μορφὴν σὲ κάθε πρώτην γέννησιν. Οἱ Ἄγγλοι στρατιῶται τὴν βάζουν στὸ πλευρόν των — στὴ φωτιά καὶ στὴν ἀνεμοζάλη ἐνὸς πολέμου. Τὴν θέλουν ὡς ἐκεῖ γενναίαν καὶ ἱκανήν. Τὴν θέλουν μὲ τόσῃν ἐλαστικότητι, ὥστε ἀπὸ τὸ τζάκι τῆς οἰκογενείας νὰ μπορῇ νὰ βρεθῇ μέσα στὰ βόλια. Ἔτσι στὴν Ἀγγλίδα ἀνοίγεται ὁ δρόμος μιᾶς ποικίλης ζωῆς, μὲ περιπέτειες, μὲ ταλαιπωρίες, μὲ ἀπρόοπτα ὅταν θελήσῃ. Καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα, ἢ καλύτερά τῆς ἐπιβάλλει ὁ νόμος, πού τὴν θέλει ὑψηλὰ, ν' ἀκολουθήσῃ τὸ μέγα ρεῦμα τῆς φυσικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων, κι' ὅχι μανδρώνοντας τὸν ἑαυτὸν τῆς σὲ στενὰ κάγκελα νὰ γίνεται ἡ φόνισσά του.

Τὸ νεοφώτιστο σῶμα τῶν Ἑλλήνων προσκόπων εἶνε ἔργον ἰδιωτικόν. Μὰ δὲν πρέπει νὰ μείνῃ ἰδιωτικὸν ἕνα τέτοιο ἔργον. Γι' αὐτὸ τὸ ὄνειρο τῶν ἰδρυτῶν, πού ἀνέφερα, εἶνε νὰ ἐπιβληθῇ στὴν πολιτείαν, σὰν ἐθνικὸν πειά, καὶ σιγὰ σιγὰ νὰ εἰσαχθῇ στὰ σχολεῖα. Τώρα φροντίζουν γιὰ τὴν ὀργάνωσιν δικῆς τους μπάντας καὶ χορωδίας. Κι' ἐργάζονται οἱ μικροὶ μας πρόσκοποι ἀκολουθώντας τὸν ὁρισμένον «ἐννεάλογον» μὲ αὐστηρότητα — τὰ ἐννέα ρητὰ πού καθιέρωσεν ὁ Πάουελ. Ἡ πειθαρχία των εἶνε αὐστηρά, — κι' ἕνας τόσο μικρὸς ἀριθμὸς παιδιῶν, ἀλήθεια, ἐργάζεται συστηματικά, στρατιωτικά.

Ὅταν γυμνάζονται στὴν ἀνίχνευσιν, αὐτὸν πού καταδιώκουν τὸν λένε «λαγόν». Ἀλλὰ καὶ ὅλοι ὀφείλουν νὰ ἔχουν ἀπὸ ἕνα ὄνομα ζώου γιὰ τὰ διάφορα γυμνάσματά τους — ὥστε νὰ

συνεννοοῦνται χωρὶς οἱ ἄλλοι νὰ μποροῦν νὰ τοὺς ἀντιληφθοῦν.

Οἱ πρόσκοποι πρέπει νὰ ἀρχίζουν τὴν ἐξάσκησιν τῆς τέχνης αὐτῆς ἀπὸ μικροί, κι' ἀκόμα ἢ ζωὴ τους νὰ κανονισθῇ ἔτσι ὑγιεινὰ ὥστε νὰ εἶνε δυνατοί, γεροί, ἄρτιοι στὸν ὀργανισμό, καὶ ἀρκετὰ σκληραγωγημένοι. Τὸ κρῦο, τὸ ξενύχτι, οἱ παγωνιές, ὁ δρόμος, νὰ μὴ τοὺς τρομάξῃ. Οὔτε καὶ ἡ φωτιά τοῦ πολέμου. Κωφοὶ σὲ κάθε θοῆνον, περιφρονῇ τὸν θάνατον καὶ τῆς ζωῆς. Ἐκείνη τὴν ὥρα ἡ ψυχὴ τους σὰν ἀπολυτρωμένη νὰ εἶνε, καὶ νὰ σκέπτονται μόνο τὸ γενικὸν καλὸν — ὅχι τὴν ἐξόντωσιν τῶν ἀτόμων, μὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ιδέας. Νά, οἱ πρόσκοποι οἱ ἰδιαιτικοί, καὶ τέτοιοι ἂς γίνουν μίαν ἡμέραν οἱ μικροὶ Ἕλληνες.

Κι' ὅμως τίποτε νέον. Στούς μέσους αἰῶνας ἕνα εἶδος προσκόπων ἦσαν οἱ ἱππῶται. Αὐτοὶ παντοῦ ἐμπρὸς — πρόθυμοι πάντα νὰ περῶνουν στὸν τόπον τῆς ἐκδικήσεως. Ἀτρόμητοι ἀπὸ τὸ σκότος κι' ἀπὸ κάθε κακὸ πού ἐκρυβαν ἐκείνες οἱ ἐπικίνδυνες μεσαιωνικὲς νύχτες.

Μὰ καὶ στὴν Ἑλλάδα τὴν σκλαβωμένη — καὶ στὴν Ἑλλάδα τῶν χρόνων πού ἐσημείωσαν ἕνα μεγάλον θάνατόν της, τὸ ἴδιο. Οἱ ἀρματωτοὶ καὶ οἱ κλέφτες τῶν βουνῶν πρόσκοποι ἦσαν. Καὶ ὑπερασπίζονται τῶν ἰδεῶν καὶ μεγάλοι ἀλτροῦσταί, — πού εἶχαν χιλιόμετρησιν βῆμα μὲ βῆμα τοὺς γκρεμνοὺς, γιὰ νὰ βοηθήσουν πολλὰς φορὲς μίαν ξένην ζωὴν. Μιὰ φανέλλα, μιὰ φουστάνελλα, μιὰ κάπα, ἕνα καρνοφύλλι καὶ μιὰ καρδιά πλατεία, ὅσο καὶ ὁ μέγας ἀνεμὸς πού ἤρχετο ἀπὸ τὰ πελάγη, σφυρίζοντας τὸ μεθυστικὸ, τὸ σατανικὸ τραγοῦδι τῆς ἐλευθερίας στὸ αὐτί τους. Κι' ἐκείνη τὴν ὥρα ἐλυγώνετο ἡ ψυχὴ τους, κολλοῦσε μὲ τρελλὴν ἀγάπην στὴν ιδέαν καὶ μυστικά, ἀσυναίσθητα ἔδιδεν ὄρκο σὲ μὴν αἰώνιαν προθυμίαν γιὰ τοῦ κόσμου τὴς ψυχῆς.

ΜΑΡΚΟΣ ΓΑΛΗΝΙΟΣ

ΟΤΑΝ ΠΕΘΑΝΕ Ο ΠΑΤΕΡΑΣ *

Χθές, ἔπειτα ἀπὸ πολὺν καιρὸ, πῆγα στὸν τάφο τοῦ πατέρα. Τώρα θὰ ἔχῃ λυώσει δλό-τελα, ἢ ἐνθύμησις ὅμως μένει δλοζώντανη.

Ὅταν πέθανε ὁ πατέρας ἦμουν μικρὸς ἀκόμα, σχεδὸν ὁ μικρότερος ἀπὸ πέντε ἀδελφία. Ἀλλὰ τὸ θυμοῦμαι καλὰ ἔξω ἦταν ὠραῖος καιρὸς ὅλα ἀνθοῦσαν κ' ἐπρασίνιζαν καὶ ὁ ἥλιος ἔλαμπε. Μπροστὰ στὸ παράθυρό μας ἦταν μιὰ παλιά, ψωριάριση μιλιά καὶ ἄγγιζε μὲ τὰ κλαδιά της τὸν τοῖχο ἕνας μάλιστα ἀνθισμένος κλάδος ἔμπαινε μέσα στὸ παράθυρο, σὰ μακρὺς χιονό-λευκος λαίμπος χήνας, καὶ γιὰ νὰ κλείσῃ κανεῖς τὰ φύλλα, ἔπρεπε νὰ τὸν παραπερίσῃ.

Μέσα στὴν κἀμαρα ἦταν ξαπλωμένος ὁ πατέρας νεκρός.

Τὸ θυμοῦμαι ἀκόμη καλὰ, πὼς οἱ τοῖχοι τῆς κἀμαρας ἦταν ντυμένοι μὲ ἀνοιχτοκίτρινο χαρτί. Στὴ δεξιὰ γωνία, ἐκεῖ πού ἦταν ἡ θερμάστρα, τὸ χαρτί εἶχε ξεκολλήσῃ, κ' ἐπερίμεναν τρεῖς ἐβδομάδες τὸ μᾶστορη νὰ ἔλθῃ νὰ τὸ διορθώσῃ ἄλλὰ δὲν ἦλθε. Ὁ πατέρας κ' ἡ μητέρα βλασημοῦσαν γιὰ τὴν τεμπελιά του. Τώρα ὅμως ἔμεινε ὅπως ἦταν, κανεῖς δὲν ἐθύμωνε πιά γιὰ τὸ ξεκολλημένο χαρτί.

Ἐπάνω ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ πατέρα ἦταν κρεμασμένος στὸν τοῖχο ἕνας μεγάλος στρογγυλὸς δίσκος μὲ ἕνα μόνο σημάδι στὴ μέση. Ἦταν ἡ πρώτη διάνα πού εἶχε κτυπήσῃ ὁ πατέρας.

Γιατὶ ὁ πατέρας ἦταν ὁ καλύτερος σκοπευτῆς καὶ κυνηγὸς τοῦ τόπου καὶ ὅμως ἔπρεπε νὰ μὲνῃ κλεισμένος μέσα στὸν πνιγερὸν ἀέρα τοῦ σχολείου, γιὰτὶ ἦταν δάσκαλος.

Εἴχαμε ἀκόμη στὴν κἀμαρα ἕνα παλιό, ξεχαρβαλωμένο πιάνο μὲ οὐρά ἕνα σωστὸ τέρας. Ἐμὲ τοῦλάχιστον τοῦ κοντορεβιθούλη μοῦ φαινότανε πὼς καὶ τὸ μάκρος καὶ τὸ πλάτος του δὲν εἶχαν τέλος. Στὸ πιάνο ἔπαιζε συχνὰ τὸ βράδν ὁ πατέρας, κ' ἐμεῖς στεκόμεθα κι ἀκούαμε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Γιατὶ ὅταν ἔπαιζε, δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα κανεῖς νὰ μπῇ μέσα στὴν κἀμαρα.

Ἄμα φωνάζαμε κάπως δυνατώτερα ἐκεῖ ἀπ' ἔξω — καὶ αὐτὸ γινόταν πάντοτε — ἔπαυε ἔξαφνα τὸ παίξιμο ἐπάνω στὴν ὠραιότερη στιγμή καὶ ἀκούαμε πού παραμέριζε μέσα βιαστικά ἕνα κάθισμα. Τότε ἔπρεπε νὰ φύγωμε τρεχάτοι κ' ἐμεῖς. Ἀπὸ μακριὰ, κρυμμένοι καλὰ, ἀκούαμε

ἔπειτα μὲ ἀνατριχίλα εὐχάριστη τὸν πατέρα πού ἔβριζε στὸ σκοτεινὸ διάδρομο.

Μὰ τώρα τὸ τεράστιο καρυδόχρωμο πιάνο ἦταν στρωμένο μὲ μαῦρο σκέπασμα κ' ἐπάνω ἐκεῖ ὁ πατέρας ξαπλωμένος μέσα στὴν κάσα του. Ἡ μητέρα καὶ τὰ δέξια ἔκλειαν στὴ διπλανὴ κἀμαρα.

Πῆγα σιγὰ σιγὰ κοντὰ στὸν πατέρα. Στὴν κἀμαρα ἦταν τέλεια ἡσυχία. Μόνον μιὰ μεγάλη μύγα ἐβούιζε γύρω ἀπὸ τὴς ἀναμμένες λαμπάδες κ' ἔκανε βοφερὸ θόρυβο.

Τόσο δὲ μικρὸς ὅπως ἦμουν, ἀνασηκώθηκα ψηλὰ ὅσο μποροῦσα. Μόλις κατάφερα νὰ φθάσω μὲ κόπο τὴς μύτες ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ πατέρα. Καὶ τὸν ἐτοίμησα θαρρετὰ στὸ μεγάλο δάκτυλο — ἀρκετὰ σφιχτά. Δὲν ἐκουνήθηκε, ἀλλὰ βέβαια θὰ τὸ ἔνοιωσε. Κρύβει μόνο πὼς πόνεσε, συλλογίσθηκα.

— Νὰ δῆς, πατέρα, πού θὰ σὲ ξυπνήσω!

Καὶ τὸν ἐτοίμησα πὺδ δυνατὰ καὶ πάντα δυνατώτερα — δὲν ἐξάρωσε διόλον τὸ πρόσωπο, ἐκρυψε τὸν πόνο. Αἰσθάνομαι πὼς τὰ νύχια μου μπήγονται στὸ δάκτυλό του μέσα ἀπὸ τὴν ψιλὴ κάλτσα — ἐκεῖνος μένει πάντα ἡσυχος καὶ γαλήνιος, τὸ ἕνα μᾶτι μάλιστα σὰ νὰ κοιτάζε κάπως πονηρὰ κάτω ἀπὸ τὸ μισοανοιγμένο βλέφαρο.

Τότε μ' ἔπιασε ἔξαφνα ἡ ἀνησυχία τρομαγμένος ἔτρεξα στὴν ἄλλη κἀμαρα κ' ἔπεσα στὴν ἀγκαλιά τῆς μητέρας κλαίοντας δυνατὰ:

— Αἱ, μητέρα, τώρα εἴμαστε πάλι ἀνύπαντροι!

Δὲν ξέρω ποῦ εἶχα ἀκούσει τὸ λόγὸ καὶ τὸν ἐπέταξα ἐκεῖ τόσο ἀκατάλληλα. Ἡ μητέρα ὅμως χαμογέλασε μιὰ στιγμή μέσα σὲ ὅλη τὴ δυστυχία της. Ἀργότερα, ὅταν τὴν ἔκαμα μὲ τὴς τρέλλες μου νὰ χύσῃ ἀρκετὰ δάκρυα, παρηγορήθηκα συχνὰ μὲ τὴν ἐνθύμησιν αὐτή: «Ἐκαμες», ἔλεγα στὸν ἑαυτό μου «τὴ μητέρα νὰ χαμογελάσῃ μιὰ στιγμή ἐπάνω στὴ βαθυτέρα θλίψιν της!»

Ἡ μέρα πού ἔθαψαν τὸν πατέρα ἦταν μιὰ μεγάλη μέρα. Μαζεύθηκαν στὸ σπίτι πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ ἦσαν ὅλοι καλοὶ καὶ περιποιητικοὶ σ' ἐμᾶς. Πολλοὶ ἔλεγαν: «Κακόμοιρα παιδιά!»

Ἐμένα ὅμως δὲ μοῦ φάνηκε τόσο κακὸ. Ὅλοι ἔλεγαν πὼς ὁ πατέρας ἦταν ἄξιος ἄνθρωπος καὶ πὼς ἦταν κρῖμα πού χάθηκε.

Τὴν κηδεῖα τοῦ πατέρα τὴν ἀκολούθησε ἕνα πλήθος κόσμος: τὰ παιδιά τοῦ σχολείου καὶ μιὰ μαῦρη σημαία, ἕνα σωρὸ καλογριές, οἱ δασκᾶλοι ἀπ' ὅλα τὰ γειτονικά χωριά, πού θὰ ἦσαν βέβαια καμιά δεκαριά, ἂν ὅχι περισσότεροι.

* Ἀπὸ τὴν ἐκδοθεῖσαν συλλογὴν διηγημάτων μὲ τὸν τίτλον «Ἀπὸ τὸ σημειωματάριόν μου». Περὶ τοῦ συγγραφέως βλέπε τεύχος Δεκεμβρίου 1911, σελ. 157 «Ἀπὸ τὸ Μόναχον».

Ἐπειτα ὅλοι μαζί οἱ σκοπευταί, πού φοροῦσαν τίς στολές τους μέ τὰ πράσινα σειρήνια. Εἶχαν ἔλθει ἀπό παντοῦ ἓνα γύρο, κάποιοι μάλιστα καί ἀπό πέρα ἀπό τὸ Μπρέννερ. Γιατί οἱ σκοπευταί εἶναι πιστοὶ συνάδελφοι. Καί ἡ μουσικὴ ἔπαιζε. Θυμοῦμαι καλὰ πὼς τὸ μπάσο βροντοῦσε τόσο διασκεδαστικά. Ἦταν ὥραϊα, τόσο ὥραϊα! Καθὼς ἐπῆγαινα πίσω ἀπὸ τὴν κάσση, συλλογιζόμουν γιατί νὰ μὴν μπορῇ νὰ τὰ χαρῇ ὅλα αὐτὰ ὁ πατέρας.

Ἐπάνω στὴν κάσα ἦταν τὸ ὄπλο τοῦ πατέρα καί τὸ καπέλο τοῦ σκοπευτῆ μέ τὸ λοφίο. Ἦ γυαλιστερὴ κάρνα λαμποκοποῦσε στὸν ἥλιο. Ἐγὼ δὲν ἔπαιρνα τὰ μάτια ἀπὸ τὸ λοφίο. Τὸ βλέπω ἀκόμη νὰ κουνιέται χαρωπὰ στὸν προῶνδον ἀέρα καί νὰ κάνη τόσο ὥραίους γύρους.

Τὸ θυμοῦμαι ἀκόμη καλὰ πὼς κατέβασαν τὴν κάσα στὸν τάφο μέ δύο χονδρὰ σχοινιά. Τρεῖς ἄνδρες ἔστεκαν ἑτοιμοὶ μέ τὰ φτιάγια. Ἦσαν τόσο βιαστικοὶ νὰ θάψουν τὸν πατέρα, σὰ νὰ εἶχαν τὸ φόβο μὴν τοὺς φύγη. Κάθε φορὰ πού ἓνας βαρὺς βῶλος χῶμα ἢ μιὰ πέτρα ἢ κανένα κόκκαλο κυλοῦσαν βροντερὰ ἐπάνω στὸ ξύλο τῆς κάσσης, ἡ μητέρα ἔκλαιε δυνατά.

Ἐπειτα ἀπὸ τὸ «μνημόσυνο» ἔστειλε ὁ πρεσβύτερος κ' ἐφώναξε τὴν μητέρα νὰ πάγη μαζί μέ τὰ παιδιά στὸ πρεσβυτέριο.

Τὸ θυμοῦμαι ἀκόμη, σὰν νὰ ἦταν σήμερα, πὼς στεκόμεθα ὅλοι σὲ μιὰ γραμμὴ μπροστὰ στὸν πρεσβύτερο. Μόλις εἶχε καθίσει κ' ἔπινε τὸν καφέ του. Τὸ τραπέζι ἦταν στρωμένο μ' ἓνα κατάλευκο τραπεζομάνδηλο κ' ἐπάνω ἦταν ἓνα ὠραῖο σερίβιτιο τοῦ καφέ μέ βαθυγάλαζια ἄνθη. Καί πολλά πολλά ἀφράτα ψωμάκια. Δὲ θὰ λησμονήσω ποτὲ τὸ κιτρινωπὸ τσουρέκι, πού προκαλοῦσε τόσο ξεχωριστὰ ἀπὸ τὸ βαθεῖα γαλάζιο πιάτο. Ὅταν ἦμουν μικροί, εἶχα πάντοτε ἀνοικτὰ τὰ μάτια γιὰ τέτοια πράγματα!

Ὁ πρεσβύτερος ἦταν καλὸσωμος, καλοθρεμένος ἄνθρωπος μ' ἓνα πρόσωπο πάντα γελαστό. Καθὼς σηκώθηκε νὰ μᾶς χαιρετίσῃ, ἔσπρωξε λίγο πίσω του τὴν πλατεῖα, τὴ βαρεῖα πολυθρόνα πού καθότανε. Ἦ μητέρα τοῦ φίλησε πρῶτῃ τὸ χέρι, ἔπειτα ἀκουμπήσαμε σ' αὐτὸ εἰς τὰ παιδιά τίς μύτες μας πού δὲν ἦσαν ἐντελῶς στεγνές. Δὲν ἐταράχθηκε διόλου καί εἶπε τοῦ καθενὸς μας ἓναν καλὸ λόγο. Ἐπειτα γύρισε στὴ μητέρα:

— Αἰ, μέρες βαρεῖες, τῆς εἶπε ὁποῖον ἀγαπᾷ ὁ Θεός, τὸν παιδεύει!

Ἦ μητέρα μου ἀπήντησε:

— Τότε θὰ μὲ παραγαπᾷ ἐμένα!

Καί ὁ πρεσβύτερος ξαναεἶπε:

— Μὴν ἀπελπίζεσαι! Ὁ μακαρίτης ἦταν εἰκοσιτρία χρόνια δάσκαλος... καί στάθηκε πάντα τίμιος. Ἦταν σωστὸς τυρολέζος. Ἦ κοινότης δὲν τοῦ τὸ ξεχνᾷ: Ὁρίσε ἐξήντα φλορίνια τὸ χρόνο γιὰ συντάξι τῆς χήρας του. Ὅσα χρόνια ζήσῃ κ' ἐλπίζομε νὰ ζήσῃ πολλά.

Καί ὁ πρεσβύτερος ἐξήγησε ἔπειτα λεπτομερῶς τῆς μητέρας τί ἄλλο ἀκόμη ἀπεφάνισσε ἡ κοινότης γιὰ τὴ συντήρησί μας. Πρῶτα πρῶτα ἔπρεπε νὰ ἐλαφρωθῇ ἡ χήρα τοῦ φτωχοῦ δασκάλου ἀπὸ τὸ βάρος τῶν παιδιῶν.

— Τὰ παιδιά εἶναι μεγάλο βάρος· δὲν ἔχω δίκιο;

Ἐπρεπε νὰ χωρισθοῦμε ἀπὸ τὴν μητέρα· τὸ ἓνα νὰ πάγη ἐδῶ, τὸ ἄλλο ἐκεῖ, σὲ ξένους. Ἐγὼ θὰ ἐπῆγαινα σ' ἓναν χωρὶκὸ στὸ Νέρενμπεργ. Τὸ θυμοῦμαι καλὰ ἀκόμη.

— Εἶναι καλὸς ἄνθρωπος, θεοσεβούμενος, ἐπρόσθεσε ὁ πρεσβύτερος.

Συντὰ ἐμεῖς τὰ παιδιά μαλλώνουμε καί κάποτε εἴμεθα ἀναμεταξύ μας σὰν ὁ σκύλος μέ τὴ γάτα. Τώρα ὅμως πού ἀκούσαμε πὼς ἔπρεπε νὰ χωρισθοῦμε, ἔπιασε βιαστικὰ τὸ ἓνα τὸ χέρι ἢ τὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ φόρεμα τοῦ ἄλλου, ὥσάν μὲ πρόσταγμα, καί μαζευθήκαμε τρέμοντας κοντὰ κοντὰ. Καί τὰ δέκα μάτια μας κρεμάσθηκαν μέ αγωνία στὴ μητέρα.

Τὸ θυμοῦμαι καλὰ πὼς ἡ μητέρα ἐσώπασε μιὰ στιγμὴ, μὰ τὸ λεπτὸ, γλωμὸ πρόσωπό της ἔτρεψε. Ἐπειτα — πρὶν νὰ βγάλῃ λόγο ἀκόμη — κούνησε ἀργὰ τὸ κεφάλι. Καί τέλος εἶπε, ἐνῶ τὸ αἷμα τῆς κοκκίνησε τὰ μάγουλα:

— Εὐχαριστῶ τὴν κοινότη, αἰδεσιμώτατε! Μὰ δὲ δίνω κανένα ἀπὸ τὰ παιδιά! Αἰ, παιδιά; Θὰ μείνωμε ὅλοι μαζί! Θὰ τὰ βγάλω πέρα κ' ἔτσι. Πρέπει νὰ τὰ βγάλω!

Τί χαρὰ πού αἰσθανθήκαμε ὅλα τὰ παιδιά! Μιὰ θερμὴ πνοὴ μητρικῆς ἀγάπης ἐφύσηξε ἐπάνω μας. Ποτὲ ἄλλη φορὰ δὲν ἐστηριμωχθήκαμε ὁ ἓνας κοντὰ στὸν ἄλλον μέ τόση εὐγνωμοσύνη, ὅπως τότε στὴν κάμαρα τοῦ πρεσβυτέρου.

Ἦ μητέρα φίλησε τὸ χέρι του. Ἐπειτα ἀκουμπήσαμε πάλι σ' αὐτὸ ὅλοι μέ τὴ σειρὰ τίς ὑγρὲς ἄκρες τῆς μύτης μας. Κ' ἐφύγαμε.

Καί ξέρετε ποῖο εἶναι τὸ ὠραιότερο;

Ἦ μητέρα τὰ ἔβγαλε πέρα.

Στοχασθῆτε το, τὰ ἔβγαλε πράγματι πέρα ἡ μητέρα!

[Μετάφρασις Β.]

KARL SCHÖNHERR

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΣ*

Πρὸ εἴκοσι μηνῶν, εἰς τὴν πρῶτην δημοσίαν ἐμφάνισιν τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, ὁμιλῶν ἀπὸ τὸ ἴδιον αὐτὸ βήμα, στημένον εἰς ἄλλο διαμέρισμα τοῦ κτιρίου αὐτοῦ, διετίπων τὸ προγνωστικὸν τοῦ ιδρύματος τούτου, κ' ἔλεγα, ὅτι εἶνε προωρισμένον «ν' ἀναπλάσῃ τὸ ποιὸν τῶν ἀποχειροβιώτων, τῶν ἰδρωκόπων τῆς ζωῆς, οἱ ὅποιοι ἕως τώρα ἦσαν ἀφωσιωμένοι εἰς τὴν σκληρὰν μέριμναν διὰ τὸν ἄρτον τῆς αὖριον, καί μόνον δι' αὐτόν, καί θὰ τοὺς ἐξανοίξῃ τὰ μάτια πρὸς τὸν ἄλλον κόσμον, ὁ ὅποιος ὑπάρχει πέραν τῆς μερίμνης αὐτῆς».

Καί ἀληθινά, τὸ Ἑργατικὸν Κέντρον δὲν διέψευσε τὰς προβλέψεις, τὰς ὁποίας ἐσημείωσαν δι' αὐτὸ ὅλοι οἱ ἀπροκατάληπτοι, οἱ ἀπροσώποληπτοι καί οἱ ἀθεωροῦντες μελετηταί τῶν ἐργατικῶν πραγμάτων εἰς τὸν τόπον μας.

Ἡ ἀκαταστασία καί ἡ ἔλλειψις κάθε εἵδους μεθόδου καί κατευθύνσεως καί ἡ θλιβερὰ ἀπομόνωσις ἦσαν ἕως τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ κλῆρος τῶν ἐργατικῶν ἐνώσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπαράδερναν μέσα εἰς διουικτικὴν καί διαχειριστικὴν ἀτημελησίαν κατὰ τὸ πλεῖστον, κ' ἐγίνοντο ὄργανα καί βορὰ ξένων στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐπέδωκαν ἰδικούς τῶν σκοποὺς.

Εἰς ὅλ' αὐτὰ ἦλθε νὰ θέσῃ τέγμα ἡ ὁργάνωσις τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου, μέσα εἰς ἡμέρας ἐπαναστατικὰς, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ κοινωνικὴ συνείδησις ἤρχισε νὰ λειτουργῇ ὑπὸ τινος ἐπόψεως μετ' αὐτοβουλίας καί ὁρμὴν χαρακτηριστικὴν.

Κ' ἐσυγκέντρωσεν ὑπὸ τὴν οἰκίαν τῆς σημαίας του τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ πλεῖστα τῶν σωματείων, ὅσα ἔχουν ζωὴν ἰδιάν των, κ' ἐσυγκρότησε τὴν μάζαν των εἰς ἐνιαίαν δύναμιν, σφρηλατώντας τὴν συνείδησιν τῶν πρωταθλητῶν τῆς ἐργατικῆς κινήσεως.

Καί ἤρχισε βαθμὴδὸν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προγράμματός του, τὸ ὁποῖον εἰς γενικὰς γραμμὰς περικλείεται μέσα εἰς τὸν δεκάλογον τοῦ ἄρθρου α' τοῦ οργανισμοῦ του.

Κατὰ τὸ ἄρθρον τοῦτο τὸ Ἑργατικὸν Κέντρον ἐπιδίδωκε:

«α') Τὸν συνασπισμὸν τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ αὐτῶν καί τὴν δημιουργίαν ἐργατικῆς συνειδήσεως, πρὸς ἐπιδίωξιν τῶν ἐργατικῶν δικαίων, κ' ἐνιαίαν ἐκπροσώπησιν τῶν ἐργατικῶν τάξεων.

* Ὁμιλία εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ νέου καταστήματος τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, τὴν 11 Δεκεμβρίου 1911.

β') Τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ψηφίσεως ἐργατικῆς νομοθεσίας.

γ') Τὴν ἐκπαίδευσιν καί προαγωγὴν τῶν ἐργατῶν, ἠθικῶς, ὑγιεινῶς, οἰκονομικῶς, ἐπαγγελματικῶς, διὰ τῆς ἰδρύσεως σχολῶν ἐσπερινῶν καί Κυριακῶν, διὰ τῆς ὁργανώσεως διαλέξεων, διὰ τῆς καταρτίσεως μουσικῆς μπάντας κλπ.

δ') Τὴν ἐπικοινωνίαν καί ἀδελφοποίησιν μετὰ παρομοίων ιδρυμάτων τῶν ἐπαρχιῶν, τοῦ ἔξω Ἑλληνισμοῦ καί τοῦ ἑξωτερικοῦ ἐν γένει, καί τὴν ἵδρυσιν «Ἑλληνικῆς Ὀμοσπονδίας τῆς Ἑργασίας» καί συνασπισμῶν τῶν ἐργατῶν κατ' ἐπαγγέλματα, μ' ἔδραν τὰς Ἀθήνας.

ε') Τὴν ἵδρυσιν ἐργατικῶν σωματείων ἀνδρῶν καί γυναικῶν καί τὴν βαθμὴδὸν ἀφομοίωσιν τῶν καταστατικῶν τῶν ὑπαρχόντων καί τῶν ἰδρυθησομένων τοιούτων· τὴν διὰ διαιτησίας λύσιν τῶν διαφορῶν μεταξὺ σωματείων, ἢ μεταξὺ μελῶν σωματείων καί τῆς διοικήσεως αὐτῶν, καί τὴν γνωμοδότησιν ἐπὶ τῶν διατάξεων τῶν καταστατικῶν καί τῶν κανονισμῶν αὐτῶν.

ς') Τὴν ἵδρυσιν συνεργατικῶν ἐταιρειῶν ἐργασίας, παραγωγῆς, καταναλώσεως, πιστώσεως, πρὸς οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἐργατῶν.

ζ') Τὴν ἵδρυσιν λαϊκῆς βιβλιοθήκης καί ἀναγνωστηρίου.

η') Τὴν ἵδρυσιν ταμείων ἀλληλασφαλείας, ἀλληλοβοηθείας, ἀντιστάσεως, συντάξεως τῶν ἐργατῶν καί γραφείων προμηθείας ἐργασίας.

θ') Τὴν ἐκδοσιν δημοσιογραφικοῦ ὁργάνου, πρὸς ἀνάπτυξιν καί ὑποστήριξιν τοῦ προγράμματος τοῦ Ἑργατικοῦ Κέντρου Ἀθηνῶν, ὡς καί φυλλαδίων προπαγάνδας.

ι') Πᾶσαν ἄλλην ἐνέργειαν, τείνουσαν πρὸς ἀδελφοποίησιν, προόδον καί ἀλληλεγγύην τῶν ἐργατῶν κ' ἐνίσχυσιν τῶν ἐργατικῶν ὁμάδων καί τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν.»

Εἰδὼς ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐγεννήθησαν δυσπιστίαι εἰς τοὺς ἔξω τῶν πραγμάτων καί εἰς τοὺς ἀπὸ θεωρίας ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλου γινόμενων καί πιστευομένων ἀντιοῦντας τὰ ἐπιχειρήματά των καί κατηγγέλθησαν ἐνώπιον τοῦ μεγάλου ἐργατικοῦ κριτηρίου οἱ ὁργανωταί τοῦ συνασπισμοῦ τούτου διὰ τὴν τοιαύτην κατεύθυνσίν του.

Ἀλλά, σταθεροὶ εἰς τὰ βάθρα τῶν θεμελιῶν αὐτοί, ἀφῆκαν τὰ πράγματα νὰ ὁμιλήσουν, ἀργὰ ἢ γρήγορα, καί τὰ πράγματα ν' ἀπολογηθῶν ἐνώπιον τοῦ ἐργατικοῦ κριτηρίου.

Ἐνομίσαμεν πρὸ παντός, ἀναλαμβάνοντες τὸ ἔργον, ὅτι πρέπει νὰ κρίνωμεν τὰ πράγματα τὰ

εδικά μας, έχοντας υπ' όψιν τὰς συνθήκας τὰς ἐδικὰς μας. Ὁ χαρακτήρ καὶ αἱ τάσεις τῆς ἐργατικῆς μας κινήσεως, — χαρακτήρ καὶ τάσεις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἰταλικῆς Ἐργατικῆς Ὁμοσπονδίας Rigola εἰς τὴν φρετινὴν ἐκθεσὶν του, χαρακτήρ καὶ τάσεις τῶν 1/5 τῆς διεθνoῦς ἐργατικῆς κινήσεως, καὶ μάλιστα τῆς Ἰταλικῆς, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν μὲ ἡμᾶς γεωγραφικὴν ζώνην — εἶνε χαρακτήρ ἐξελικτικὸς κρατεῖ ἀκόμη τὴν πρώτην μορφήν της, τὴν ἀλληλοβοηθητικὴν, καὶ μόλις τώρα ἀρχίζει νὰ στρέφεται πρὸς τὴν οἰκονομικὴν, διὰ νὰ φθάσῃ ἀργότερα εἰς τὴν ὀργανωμένην πολιτικὴν εὐρισκόμεθα ἀκόμη, ἀληθινά, εἰς τὰ πρῶτα στάδια ἀγωνιζόμεθα νὰ δώσωμεν κατεύθυνσιν θετικὴν εἰς τὰς ἐργατικὰς ὀργανώσεις ἀγωνιζόμεθα νὰ ἐνοποιήσωμεν τὰς ἀπομονωμένας ἕως χθές, καὶ ἡθικῶς καὶ ὕλικῶς, ἐργατικὰς δυνάμεις ἀγωνιζόμεθα ν' ἀντικαταστήσωμεν τὴν χαώδη καὶ ἀσύντακτον ἀπεργίαν μὲ τὴν μελετημένην καὶ πειθαρχοῦσαν ἀγωνιζόμεθα νὰ καταπολεμήσωμεν τὸν μικροεγωϊσμόν, τὸν ὁποῖον ἔχει ὁ ἐργάτης διὰ τὸ ἐπάγγελμά του καὶ τὸν τοπικὸν μικροεγωϊσμόν, καὶ νὰ κάμωμεν τὸν ἐργατικὸν σύνδεσμον ὄργανον κοινωνικοῦ ἀνασχηματισμοῦ.

Διότι πιστεύομεν, μαζί μὲ τὸν Ἀρθούρον Labriola, ἕνα τῶν ἐξόχων κηρύκων τῆς Κοινωνικῆς Μεταρρυθμίσεως, ὅτι «αἱ ἐργατικαὶ τάξεις τότε θὰ κατορθώσουν νὰ διευθύνουν καὶ νὰ διαχειρίζονται τὴν παραγωγὴν — αὐτὸ εἶνε ἡ οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ — ὅταν ἀποκτήσουν τὴν ἀνάλογον διανοητικὴν δύναμιν διὰ τοῦτο τῶν ἀληθινῶν σοσιαλιστῶν ἡ δρᾶσις εἰς τὴν κοινωνίαν μας εἶν' ἔργον διαπαιδαγωγικῶν καὶ ὀργανωτῶν, καὶ ὄχι παρασκευαστῶν γελοίων καὶ θεατρικῶν ἐξεγέρσεων, αἱ ὁποῖαι σκοποῦν ἔχουν νὰ ἐκφοβίσουν τὰς στρεβλὰς καὶ ἀσταθεῖς συνειδήσεις, ἡ ἐπινοοῦνται ὡς μέσον ἐκλογικῶν ἐπιτυχιῶν».

Καὶ ὀργανώνομεν, ὀργανώνομεν ἀκούραστα, στρατολογοῦντες ἀπὸ τὰς ἀσυντάκτους τάξεις τῶν ἐργατῶν, παρέχοντες συμβουλὰς καὶ ὑποδείγματα εἰς τοὺς ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ μελετῶμεν καὶ τὰ ἰδιαίτερα καὶ τὰ συνολικὰ συμπεφέροντα τῶν ἐργατικῶν ομάδων, διὰ νὰ εἰσποροῦμεν ἐν γνώσει αὐτῶν νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν ἐξασφάλισιν τῶν συμφερόντων αὐτῶν καὶ τὴν νομοθετικὴν τῶν ἐγγύησιν.

Εἰς βῆμα δὲ γενναῖον τοῦ ὀργανωτικοῦ μας προγράμματος προβαίνομεν τὸ ἀπόγευμα σήμερον μὲ τὸ Ἐργατικὸν Συνέδριον, εἰς τὸ ὁποῖον πενήντα περίπου ἀντιπρόσωποι ἐργατικῶν σωματείων τῆς Ἑλλάδος θὰ συγκεντρωθοῦν εἰς

τὴν αἴθουσαν αὐτὴν, διὰ νὰ συγκροτήσουν τὴν «Ἑλληνικὴν Ὁμοσπονδίαν τῆς Ἐργασίας».

Ἐπειτα τὸ Ἐργατικὸν Κέντρον ἐφρόντισε διὰ τὴν ἡθικὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐργάτου μὲ κατάλληλον κατήγησιν καὶ διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἔγινεν ἕως τώρα μεθοδική, μόνον ἕνεκα τοῦ ἀκαταλλήλου τῆς αἰθούσης ἀλλὰ τώρα ποὺ ἀπέκτησε τὴν αἴθουσαν αὐτὴν, τὴν εὐπρεπὴ κ' ἐνπρόσιστον, τὰ βραδινὰ μαθήματα θὰ ὀργανωθοῦν ἀπὸ τὴν προσεχῇ ἐβδομάδα συστηματικὰ, διὰ νὰ σφρηλατηθῇ μὲ αὐτὰ ἡ ψυχὴ καὶ ὁ στοχασμὸς τῶν ἐργατῶν καὶ νὰ διδαχθοῦν τὰ δικαιώματά των, ἀλλὰ καὶ τὰ καθήκοντά των.

Εἰς ἀπὸ τοὺς νεωτέρους Ἰταλοὺς κοινωνιολόγους, ὁ Ivanoe Bonomi, γράφει εἰς τὸ ἔργα τὸς ἐκδοθὲν σύγγραμμά του: «Οἱ νέοι δρόμοι τοῦ Σοσιαλισμοῦ»:

«Οἱ μισθωτοὶ πρέπει νὰ εἶνε κύριοι τῆς τύχης των, διότι μόνοι των θὰ δημιουργήσουν τὴν νίκην των ἀνάγκη λοιπὸν νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰς δυνάμεις των, καὶ ν' ἀναπτύξωμεν τὰς διανοητικὰς των ἱκανότητας, καὶ νὰ διαπλάσωμεν μέσα των, ὄχι μόνον τὴν συναίσθησιν τῶν δικαιωμάτων των, ἀλλὰ καὶ τὴν συναίσθησιν τῶν καθηκόντων των».

Ἀλλὰ πλὴν τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς διαπαιδαγωγέσεως, τὸ Ἐργατικὸν Κέντρον, ὡς συγκεντρωτὴ δύναμις, εἶχε καθήκον νὰ στρέψῃ τοὺς ἠλεκτροκινεῖς τοῦ προβολεῖς κατὰ τῆς Κοινωνικῆς Προλήψεως, ἡ ὁποία ἐπιτηδεύει εἶχε καλλιεργήσῃ εἰς τὸν τόπον μας ἀπὸ τὰς κρατούσας τάξεις, ἐν ἀνυπαρξίᾳ ἐργατικῆς φωνῆς, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐργάται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐργατικὸν ζήτημα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι οἱ ἐργάται εἶνε εὐτυχησμένοι εἰς τὴν Ἑλλάδα — καὶ ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶνε τάχα ψυχώσεις μερικῶν θερμοκεφάλων.

Ἐπρεπε καὶ τῆς Κοινωνίας ἀλλὰ καὶ τῆς Πολιτείας ἡ προσοχὴ νὰ στραφῇ πρὸς τὸν ἐργάτην, ὁ ὁποῖος ἕνεκα τῆς ἀμαθείας καὶ τοῦ ἀσυντάκτου του ἐλαθροζῶει ἕως χθές.

Κ' ἔπρεπε τὸ λησμονημένον αὐτὸ ἀπόπαιδον τῆς Κοινωνίας νὰ ζητήσῃ τὴν Κοινωνικὴν Δικαιοσύνην.

Ἐπρεπε νὰ διακηρύξῃ τὴν ἀπολέμητον πλέον εἰς τὸ παγκόσμιον ἐπιστημονικὸν καὶ πολιτικὸν πεδῖον ἀρχήν, ὅτι τὸ Κράτος ὀφείλει νὰ ἐπεμβαίῃ εἰς τὰς σχέσεις Κεφαλαίου καὶ Ἐργασίας, πρὸς παγίωσιν δικαίων ὁρων ἐργασίας, — διὰ νὰ ἐπιτύχῃ βαθμίδον ἀπὸ τὴν Πολιτείαν νομοθετικὰ μέτρα, μὲ τὰ ὁποῖα νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ καλλιτέρευσιν τῆς ἡθικῆς, οἰκονομικῆς καὶ ὑγιεινῆς καταστάσεως τῶν ἐργαζομένων τάξεων καὶ ἡ

ἐξασφάλισιν τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας καθενός, καὶ διὰ νὰ ἡμπορῇ ν' ἀποβλέψῃ εἰς τὸ μέλλον εἰς τὴν κατάπανσιν τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἀνθρώπου ἀπὸ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία, καὶ ἀντικοινωνικὴ εἶνε, κ' ἐξευτελιστικὴ τῆς ἀνθρωπίνης ἀξίας.

Καὶ τὸ Κράτος, διὰ πρώτην φορὰν ἀφ' ὅτου ιδρύθη, ἀνεγνώρισε τὴν ἀνάγκην νὰ θεσπίσῃ νομοθετήματα προστατευτικὰ τῆς Ἐργασίας καὶ ἡ Βουλὴ, ἐκ πρωτοβουλίας τῆς Κυβερνήσεως τῶν Φιλελευθέρων, ρίχνει τώρα τὰ θεμέλια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐργατικῆς Νομοθεσίας.

Ἄλλ' αἱ βλέψεις μας δὲν σταματοῦν ἕως ἐδῶ.

Ἐχομεν τώρα νὰ βάλωμεν εἰς πρᾶξιν τὸ οἰκονομικὸν μας πρόγραμμα: μετ' ὀλίγας ἐβδομάδας ἡ ὀλομέλεια τῶν συμβουλίων τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου θὰ συνέλθῃ, διὰ νὰ ιδρύσῃ τὴν πρώτην Ἑλληνικὴν Συνεργατικὴν Ἐνωσιν τῶν Ἐργατῶν. Διὰ τοῦ ὁβλοῦ τῶν σωματείων καὶ τῶν μελῶν ἐλπίζομεν γρήγορα νὰ βάλωμεν εἰς κίνησιν τὴν συνεργατικὴν μηχανὴν παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως τροφίμων τῆς πρώτης ἀνάγκης καὶ ἄλλων ἔπειτα εἰδῶν οἰκιακῆς χρήσεως.

Καὶ θὰ εἶνε ἡ συνεργατικὴ αὐτὴ ἔνωσις ὄργανον, ὃχι μόνον οἰκιακῆς οἰκονομίας, διὰ τῆς καταλύσεως τῶν διαμέσεων μεταξὺ παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως, ἀλλὰ καὶ ἡθικῆς παραγωγῆς ὄργανον, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ μεγάλου Luzzatti: «Διὰ τῶν συνεργατικῶν ἐταιρειῶν αἱ ἐργατικαὶ τάξεις ἐπιδιώκουν τὴν καλλιτέρευσιν τῆς οἰκονομικῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡθικῆς καταστάσεώς των, χωρὶς τοῦ κράτους τὴν βοήθειαν, μὲ μόνην τὴν δύναμιν τῆς ἰδικῆς των προνοίας».

Αὐτὰ τὰ ἔργα τοῦ Ἐργατικοῦ Κέντρου, τοῦ νέου καταστήματος, τοῦ ὁποῖου σήμερα τελοῦμεν τὰ ἐγκαίνια αὐτὴ ἡ ἐξέλιξις του, αὐτὸς ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἐχάραξε καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον μὲ νέαν ὁρμὴν ξεκινᾷ ἀπὸ σήμερον.

Καὶ ξεκινᾷ πρὸς δρόμον νέας ἐξελιξεως — μακρᾶς ἢ συντόμου, τοῦ εἶνε ἄγνωστον αὐτὸ σήμερα — μὲ μόνον ἐφόδιον καὶ ὄπλον τὴν **ὀργάνωσιν**, τὸν συντελεστὴν καθ' ἑαυτὴν πρὸς τὸν ἰδεῶν, τὸν καταλυτὴν τῶν ριζῶν κάθε κακοῦ, τὸν σαρωτὴν τῶν προλήψεων. — Καὶ πιστεύει ὅτι μόνον διὰ τῆς ὀργανώσεως θὰ σφρηλατηθῇ κ' ἐδῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐργατικὴ συνείδησις μεταξὺ τῶν ἐργατικῶν ομάδων καὶ ὄχι μόνον εἰς τὰ στήθη καὶ τοὺς στοχασμοὺς τῶν ὀλίγων ἡγετῶν τοῦ ἀγῶνος διότι ἐφ' ὅσον τοιαύτη συνείδησις δὲν δημιουργεῖται, κάθε κίνημα θὰ

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ἔχῃ χαρακτήρα προσωπικὸν καὶ ὄχι συνολικόν. Αἱ ἐργατικαὶ τάξεις παντοῦ τὸ ἐνόησαν καλά: μὲ ζῆλον, μὲ πειθαρχίαν, ξεκινῶντας ἀπὸ διαφόρους δρόμους, ἀλλὰ φθάνοντας εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον, ἐργάζονται διὰ νὰ κατακτήσουν τὴν εὐζωίαν καὶ τὴν ἀξίότητα — χωρὶς τὰ ὁποῖα ἡ ζωὴ δὲν ἔχει καμίαν σημασίαν καὶ τὰ Ἑθνη σύνολα, ἐνόησαν ἄλλα, ἀρχίζουν νὰ ποιοῦν ἄλλα, πιεζόμενα ἀπὸ τὸν ἐργατικὸν ὄγκον, ὅτι οἱ παραγωγοὶ τοῦ Κοινωνικοῦ Πλούτου δὲν πρέπει νὰ μένουν πλέον εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἰσχυρῶν καὶ ὅτι ἡ ὕλη καὶ ἡ ἀνθρωπίνη κληρονομία ἀνήκουν εἰς ὅλους.

Αὐτὰ ἔχοντας ὑπ' ὄψιν, ἀγαπητοὶ ἐργάται, καὶ σεις, κρατεῖτε ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τοῦ Κέντρου σας κρατεῖτε σφικτὰ τὸν ἀδελφικὸν σας δεσμόν ὑψώνετε ὑπερήφανα τὸ σφινγὸς σας καὶ πιστεύετε εἰς τὴν νικητρίαν δύναμιν ὀργάνωσιν αὐτὴ εἶνε ὁ δαμαστής τῆς ἀδικίας αὐτὴ τὸ μόνον ἀληθινόν, ἀσφαλές, ἀσάλευτον στήριγμα τοῦ ἀγῶνος σας!

ΣΠ. Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΛΗΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ

Μία σελίς τοῦ Ροΐδη, πού ἐδημοσιεύθη πρό 19 ἐτῶν μέ τοὺς καταστρεπτικούς σεισμούς τῆς Ζακύνθου:

Τί εἶναι καταγίς, πλημμύρα, τρικυμία ἢ ἐκρηξίς ἡφαιστείου, τούτο δύνανται νά περιγράψωσιν ὅσοι ἐτυχε νά παρευρεθῶσιν εἰς τοιαύτην τῆς φύσεως παρεκτροπὴν, οὐχὶ ὅμως καὶ τί εἶναι σεισμός. Ὅλίγα διαρκεῖ οὗτος δευτερόλεπτα καὶ μετὰ τοῦ ἐδάφους σείεται ὁ νοῦς καὶ παραλύουσιν ἐκ τοῦ τρόμου αἱ αἰσθήσεις. Καὶ ὅχι μόνον εἶναι φοβερώτερος πάσης ἄλλης θεομηνίας, ἀλλὰ καὶ ὁ μόνος ὑπ' οὐδενὸς προαγγελόμενος σημεῖον οὐδ' ἐπιτρέπων προφύλαξιν καμμίαν. Μαῦρα σύννεφα προμηνύουσι τὴν τρικυμίαν, ἢ ὄγκωσις τῶν ὑδάτων τὴν πλημμύραν, καπνὸς καὶ ὑποχθόνιοι κρότοι τὴν ἐκρηξίν τοῦ κρατήρος, ὑποδεικνύοντες τὴν ἀνάγκην τῆς φυγῆς εἰς τοὺς ἀπειλουμενούς. Μόνος ὁ σεισμός οὐδέποτε ἀπειλεῖ, ἀλλ' ὑπὸ ἀνέφελον οὐρανόν, ἐνῶ φεγγαβολεῖ ὁ ἥλιος ἢ διανύει τὸν δρόμον τῆς πλησιφαῆς ἢ σελήνης, ἐνῶ ἐπικρατοῦσιν ἀδιατάρακτοι ἐπὶ τῆς γῆς οἱ κόποι τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτὸς ἢ ἡσυχία, μεταβάλλονται αἴφνης τὰ ἀκίνητα εἰς κινήτα, καλύπτει τὸ ἔδαφος ὑπὸ ἐρεπίων καὶ πτωμάτων καὶ μαστίζει τοὺς ἐπιζῶντας ἢ γύνωσις καὶ ἡ πείνα.

Οὐδ' ὑπάρχει μεταξύ τῶν ἐπιστημόνων ὁ δυνάμενος

νά ἐξηγήσῃ πόθεν προέρχονται ταῦτα, τί πάσχει ἡ γῆ ὅταν τρέμῃ. Περὶ τούτου οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν παρὰ μόνον ὅτι ὁ πλανήτης, τὸν ὁποῖον ὠρίσεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεὸς ὡς κατοικίαν, εἶναι κέλυφος ᾧ πλῆρες ρευστοῦ πυρός, ὁ δὲ πύρινος οὗτος ὠκεανὸς ἔχει κἀκείνος κύματα καὶ τρικυμίας, ἐγειρομένας ὑπὸ τῆς πνοῆς ἀγνώστων ἀνέμων. Ἡ ἀπορία εὐαρυσσάπου ἐξηγήσεως εἶναι τοιαύτη, ὥστε κατήντησαν σοβαροὶ ἐπιστήμονες νά κατηγορῶσι τὴν σελήνην ὅτι διαταράττει ἐκ διαλειμμάτων διὰ τῆς ἐλξεως αὐτῆς τοῦ ὑπογείου πελάγους τὴν ἡρεμίαν. Οὐδ' ἐπέτυχον κάλλιον αὐτῶν νά συμβιβάσωσιν οἱ θεολόγοι τοῦ δημιουργήματος τὰ φοβερά ἀτακτήματα πρὸς τοῦ δημιουργοῦ τὴν ὑπερτάτην σοφίαν, ἀναγκασθέντες πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῆς ν' ἀποδώσωσι μετὰ τοῦ ψαλμογράφου, εἰς ἄμεσον θείαν ἐπέμβασιν τὴν διάσεισιν τοῦ γῆινου καθεστῶτος. Τοὺς σεισμούς καὶ τὰς ἡφαιστείου ἐκρήξεις προκαλεῖ αὐτὸς ὁ Θεός «ἐπιβλέπων τὴν γῆν καὶ ποιῶν αὐτὴν τρέμειν, ἀπτόμενος τῶν ὁρέων καὶ καπνίζουσιν...» (ψαλμ. ργ'. 32). Τὸ τοιοῦτο ἀποτέλεσμα τοῦ θείου βλέμματος καὶ τῆς ἀφῆς τοῦ θείου δακτύλου ἀνέλαβον νά δικαιολογήσωσιν οἱ ὁπαδοὶ τῆς αἰσιοδόξου σχολῆς, ἐξηγοῦντες ὅτι οὐδὲν συμβαίνει εἰς τὸν κόσμον μὴ ἀναγκαῖον οὐδ' ἀμέτοχον ἀγαθοῦ κακόν, τὸ δ' ἐκ τῶν σεισμῶν εὐεργέτημα εἶναι παροχὴ ἐργασίας εἰς τοὺς κτίστας καὶ εὐκαιρία εἰς τοὺς ὀρεγομένους αἰωνίου μακαριότητος ν' ἀποκτήσωσιν ἀνάλογον τῆς καταβολῆς αὐτῶν ὑπὲρ τῶν παθόντων μερίδα παραδείσου.

Ε. Δ. ΡΟΪΔΗΣ

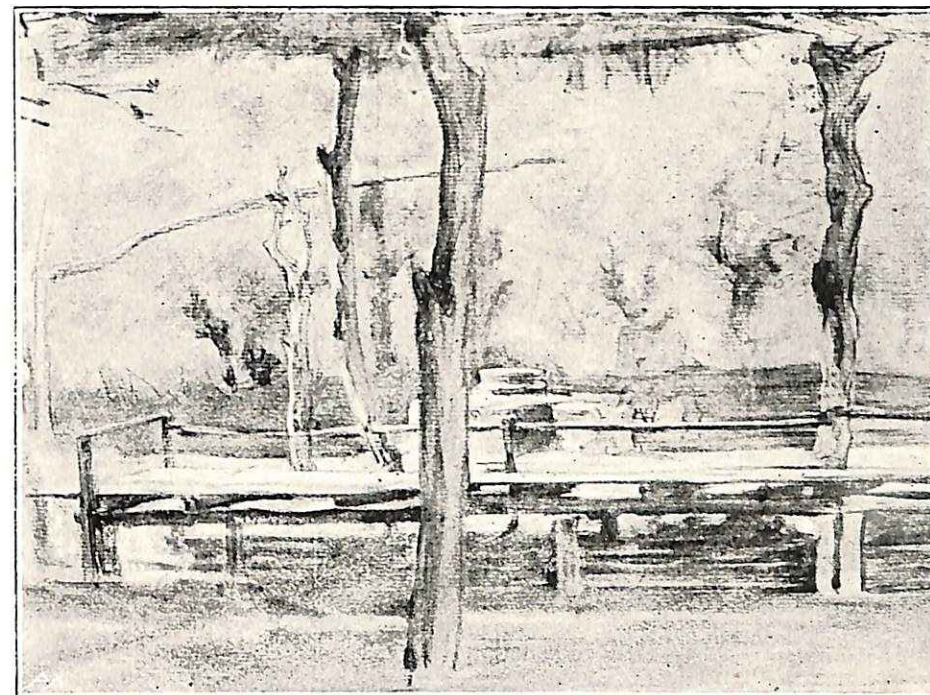
ΤΟ ΜΕΙΔΙΑΜΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ *

III

Επάνω εἰς τὸ ὄροπέδιον τῆς Αἰγίνης, πλησίον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀφαίας, ὁ ὁποῖος ἔγινε ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ ὁ ὁποῖος εἶνε περίστυλον ὅπου τὸ φῶς φέρει τοὺς ὀρχηστικούς ἐλιγμούς του, ἀνελογιζόμεν ὅλα αὐτὰ τὰ μειδιάματα. Θελκτικὴ ἀναλογία παρουσιάσθη εἰς τὸ πνεῦμα μου μοῦ κατέδειξεν αὐτὴ μαζί, — καὶ ὥσαν τρεῖς στεφάνους οἱ ὁποῖοι με περιεκύκλωσαν, — τὸ γαλανὸν καὶ τὸν χρυσὸν τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ὀρίζοντος, τοὺς ἀρχαίους Κούρους καὶ τὰς Ἴωνικὰς Κόρας, τρεῖς στεφάνους μειδιαμάτων καὶ μοῦ ἐφάνη ὅτι συνηνοῦντο εἰς ἓνα καὶ μόνον, μέγαν θαυμαστόν, τὸν ὁποῖον ἐπλεξε τὸ δαιμόνιον τῆς νεαρᾶς Ἑλλάδος. Τὸ ἀναρίθμητον μειδίαμα τῶν κυμάτων, τῶν νέων καὶ τῶν νεανίδων, ἐν τῇ ἐξαισίᾳ διανυγείᾳ τοῦ ἁέρος καὶ ἐν τῇ ὑγιεινῇ εὐοσμίᾳ τῶν πεύκων, ἔλαμψε καλύτερα ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ μ' ἔπεισε νά μὴ ἀναζητήσω ἄλλου τὴν ψυχὴν τὴν ὁποίαν ἀποκαλύπτει εἰς λάμψεις παιδικάς.

* Τέλος. — Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 30 Νοεμβρίου.

Εἰς τὴν Αἶγιναν μοῦ ἤρесе τὸ μειδίαμα αὐτό, μέχρι τοῦ νά τὸ ἀγαπήσω καί, ἀφοῦ τὸ ἡγάπησα, μέχρι τοῦ νά συμπεράνω ὅτι μαντεύω, ὅτι αἰσθάνομαι τὰς μακρινὰς καὶ ποικίλας σημασίας του. Τὸ ἀποκαλοῦν μειδίαμα αἰγινήτικόν οἱ Αἰγινῆται καλλιτέχνηι τὸ ἐποικίλλαν κατὰ τὸν ἡδύτερον τερπνότερον τρόπον. Ἀλλὰ δὲν ἐγεννήθη εἰς τὴν Αἶγιναν ἐγεννήθη, πέραν ἐκεῖ, εἰς τὰς χρυσορροδίνους νήσους, εἰς τὰς Κυκλάδας, καθὼς ὁ Ἀπόλλων ὁ υἱὸς τῆς Λητοῦς ἐγεννήθη πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἡοῦς καὶ ὁ πρῶτος ὁ ὁποῖος τὸ ἐχάραξεν ἐπάνω εἰς τὸ μάρμαρον εἶχεν ἀτενίσει ἐπὶ πολὺ τὰ παίγνια τοῦ φωτὸς καὶ τῶν κυμάτων. Εἰς τὸν πρῶτον, ὁ ὁποῖος κάτω ἀπὸ τὰ δάκτυλά του τὸ εἶδε νά γεννᾶται, τοῦ ἀποδίδομεν τὴν συγκίνησιν τὴν ὁποίαν οἱ θρύλοι οἱ στολισμένοι με τὰς χιμαῖρας μας, θ' ἀπέδιδον εἰς μικρὰν Εὐάν ἐνώπιον τοῦ πρώτου ἔαρος τῆς γῆς τὸ ἐθαύμασε καὶ ἐφύλησεν εἰς τὰ χεῖλη, καθὼς φαντάζομαι τὴν μικρὰν αὐτὴν Εὐάν ἢ ὁποῖα λαμβάνει ῥόδα εἰς τὰς χεῖρας της καὶ τὰ φέρει εἰς τὸ χαῖρον πρόσωπόν της. Τὸ μειδίαμα αὐτὸ ἐγεννήθη εἰς τὰς νήσους ἔπειτα, διὰ μέσου

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

τοῦ Αἰγαίου πελάγους τὸ ὁποῖον γέμει ἀπὸ σειρήνας, ἤλθεν ἀκολουθοῦν τὸν δρόμον τῆς Ἡοῦς· ἤλθεν ἐπάνω εἰς πλοιάρια ἐλαφρὰ καὶ ἀλλόμενα ὡς τὰ ἄλογα τοῦ Ἡλίου. Προσῆραξεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ εἰς τὴν Ἀργολίδα. Ἡ Αἴγινα τὸ ἐδέχθη, τὸ ἐφιλοξένησε, τὸ ἠνύνησε καὶ τὸ ὠδήγησε περαιτέρω, εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ ἱερά. Ἐξωραΐσεν ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ἐφάνη πράγματι ὅτι ἀπέθανε· καί, ἐπὶ αἰῶνας μακροῦς, ἦτο πλέον ἀόρατον· ἡ γῆ εἶχε γίνεαι κατηρῆς. Ἐξαφνα, ἀνεφάνη, ὡς καταπληκτικὸν θαῦμα, εἰς μίαν τῶν χωρῶν τοῦ δύνοντος ἡλίου, καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου, ἀπετέθη ἐπάνω εἰς τὰς μορφὰς τῆς Παναγίας, τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἀγγέλων, εἰς τὸν καθιεδρικὸν ναὸν τῶν Ῥήμων καὶ κατηύγασε τὰ σύμβολα μὲ νέαν ζέσιν.

Ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας πάλιν, ἔσβυσεν καὶ τέλος ὁ Λεονάρδος δα Βίντσι τὸ εὔρε ὡς παρακαταθήκην τὴν ὁποίαν ἀφῆκεν εἰς τὴν ἰταλικὴν ψυχὴν ἡ ἀρχαία ψυχὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς χρόνους τοῦ ὑμεναίου των· τὸ ἀπέθεσαν ἐπάνω εἰς τὰς μορφὰς τῶν ἁγίων προσώπων καὶ ἐπέτυχεν τὴν ἀντιφασίαν των, ὡς ἐμβλήματος τοῦ μυστηρίου ἐπάνω εἰς τὰ προφητικὰ χεῖλη τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Τότε τὸ μεῖδιμα τὸ ὁποῖον εἶχεν ἔλθῃ ἀπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ φιλήδονον Ἰωνίαν εἶχεν ὑποστῇ τὰς αὐτὰς δοκιμασίας καὶ εἶχε διῶδη τὰς αὐτὰς ἐλπίδας μὲ τὸ ἀνήσυγον ἀνθρώπινον πλῆθος. Εὐηγγελίσθη τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ ὑπέδειξε τὴν μακαριότητα τῶν ἐκλεκτῶν· ὑπέδειξεν ἐπίσης τὴν ἐκστατικὴν ἔκπληξιν μὲ τὴν ὁποίαν νέα καὶ γηρασμένη ἀνθρωπότης ἐκυπτεν ἐπάνω εἰς τὰς ἀβύσσους μιᾶς ψυχῆς τὴν ὁποίαν παντοειδῆ αἰσθήματα καθίσταν πολὺπλοκον· καὶ ὑπῆρξεν ἡ ἀλληγορία ὑπερφυσικῆς προβλέψεως.

Ἀλλὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν ἀφίχθη, ὅμοιον μὲ τὴν ἡώ, καὶ ὅταν ἐγκατεστάθη εἰς ἑδαφος νέον, ἀνάμεσα εἰς ἀνθρώπους φύσεως ἀκόμη παιδικῆς, ἦτο παιδικὸν καὶ αὐτό. Δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐπιβαρύνωμεν μὲ βαρὺ μεταφυσικὸν φορτίον· δὲν πρέπει νὰ ὑποπτευώμεθα ὅτι ἐνέχει πολλὰς προθέσεις. Ἀς μὴ καθιστώμεν αὐτὸ μυστηριώδη θεολόγον· ἀλλ' ἤλθεν ὡς ἔφηβος ζωηρὸς καὶ εὐκίνητος, ὁ ὁποῖος τρέχει καὶ ὁ ὁποῖος τέρπεται μὲ τὴν εὐκνησίαν του.

Ἄν, πρὸ τῶν ἀετωμάτων τῆς Αἰγίνης, ἐν τῷ μέσῳ τῶν Κούρων καὶ τῶν Κορῶν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ ἐξήτασα μὲ περισσοτέραν ἴσως τοῦ δέοντος ἀκριβείαν, ἀλλ' ὅμως τοῦλάχιστον, δὲν

ἤθελον καὶ νὰ τὸ ἐρμηνεύσω δίκην γρίφου· καὶ αἱ λέξεις τὰς ὁποίας προσέφερα εἰς αὐτὸ διὰ νὰ δυνηθῇ κάπως νὰ ἐκδηλωθῇ ἔχουν τὸ αἰτοπον καθε λέξεως τὴν ὁποίαν παρέχομεν ὡς ἰσοδύναμον μιᾶς μουσικῆς, μιᾶς σιωπῆς καὶ ἑνὸς μειδιάματος· εἶνε λέγουν παραπολλὰ μὲ τὸ νὰ μὴ δύνανται νὰ εἴπουν ἀκριτά.

Ἐν τούτοις, καὶ ἂν ἀκόμη αἱ ἐρμηνεῖαι μου εἶνε πλήρεις πλανῶν, δὲν πρέπει νὰ παροραθῇ τὸ γεγονός ὅτι ὅλη ἡ τέχνη τῆς ἐγκαινιζομένης Ἑλλάδος, ἐπὶ ἓνα καὶ πλέον αἰῶνα, ἐμειδίασε. Δὲν πρόκειται περὶ τυχαίου γεγονότος· πρόκειται περὶ προφανοῦς προθέσεως, ἡ ἄλλως περὶ ἐκδηλώσεως αὐτομάτου λίαν ἐνδεικτικῆς. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν προοιμίων τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, ἐθεωρήθη προφανῶς ὅτι τὸ μεῖδιμα ἦτο ἡ τελειότερα χάρις, ἦτο ὡς πρὸς τὴν ζωὴν ἡ καλύτερα γνώμη. Αὐτὸ δὲν εἶνε φιλοσοφία ἡ ὁποία συνετάχθη καὶ περιορίσθη εἰς μορφήν συστήματος, ὅχι ἀλλ' ὑποθέτει κάποιαν φιλοσοφίαν. Καὶ ἡ σταθερότης τοῦ μειδιάματος αὐτοῦ μᾶς καλεῖ νὰ σκεφθῶμεν ὅτι ἡ φιλοσοφία τῆς ὁποίας ὑπῆρξε σύμβολον, ἐνέπνευσεν ὅλην τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν εἰς τὰς ἀπαρχὰς της. Λαὸς ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ μειδιῶν οἱ θεοὶ του, οἱ ἥρωές του καὶ τὰ εἰδῶλα τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀποκαλύπτει τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀπόρητον τῆς ψυχῆς του, καὶ ἂν αὐτὸς δὲν τὸ ἐγνώριζε.

Λοιπόν, τὸ μεῖδιμα αὐτὸ εἶνε κατὰ πρῶτον ἱλαρότης τὴν ὁποίαν δὲν εἶδε κανεὶς πονηρὰ ἀλλοῦ, ἱλαρότης ἐλαφρὰ καὶ λεπτή καὶ ἡ ὁποία φθάνει μέχρι τοῦ γέλωτος, συνήθως, ἀλλὰ θὰ ἔφθανεν ἀσμένως, ἡ θὰ ἔφθανε μέχρι τῆς μελαγχολίας, χωρὶς καὶ νὰ προχωρήσῃ περισσότερον· εἶνε αἰθρία ἱλαρότης ἡ ὁποία παραμένει κατὰ προτίμησιν εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ ἄκρα τὴν χαρὰν καὶ τὴν λύπην. Οἱ Ἕλληνες ἐσημείωσαν ὡς ἀνθρώπους πολὺ ἀλλοκότους, ἐκείνον τὸν Ἡράκλειτον ποὺ ἐκλαίει πάντοτε καὶ ἐκεῖνον τὸν Δημόκριτον ποὺ πάντοτε ἐγελοῦσεν· ἐφρόνουν ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἀπαιτεῖ καὶ δὲν ἀξίζει οὔτε αὐτὸ οὔτε ἐκεῖνο.

Δὲν ἀπέδιδον εἰς τὴν ζωὴν τόσῳ μεγάλῃν σημασίαν· καὶ ἐπειδὴ εἶχον καλαισθησίαν πολὺν λεπτὴν, ἡ ὑπερβολικὴ χαρὰ καὶ ἡ ὑπερβολικὴ λύπη τοὺς ἐσκανδάλιζον, φρονῶ. Ἐπεξήτουν, ὡς τελειώτατα, τὸ μέτρον ἐν παντί. Καὶ τὸ ὑψηλὸν εἶνε κατὰ τὴν ἐντελῶς διαφοροτικόν· τὸ ἐξώριζον εἰς τὰς τραγωδίας των. Ἐφοβοῦντο τὰ ὑπεράφθονα δῶρα τῆς εὐτυχίας καὶ εἶχον τὰς ἐλπίδας των εἰς τὰς δικαίας ἀνταποδόσεις τῆς Νεμέσεως διὰ ν' ἀποκαθίσταται κάποια ἰσορροπία εἰς τὰς διαφόρους τύχας.

Εἰς τὸ μεῖδιμά των, ἐνυπάρχει ἀστείσιμος καὶ

φιλοπαιγμοσύνη. Δὲν πιστεύω ὅτι ἔλαβον ὑπὸ ἐντελῶς σπουδαίαν ἔποιν τὴν ζωὴν, καθὼς ἡμεῖς. Ἡτένισαν εὐτραπέλως τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Δὲν πρόκειται περὶ σκεπτικισμοῦ· ἀλλὰ μᾶλλον περὶ κάποιας κριτικῆς εἰρωνείας.

Ἦσαν οἰκεῖοι πρὸς τοὺς θεοὺς τοῦ Ὀλύμπου των· ἐφύροντο πρὸς αὐτοὺς ὡς πρὸς ἀρχοντας, πρὸς τοὺς ὁποῖους δυνατόν ἐπὶ τέλους νὰ ἐπέρχεται κάθε οἰκονομία. Ἦσαν οἰκεῖοι πρὸς τὰς ἐπιβλητικωτέρας ἰδέας· καὶ δὲν τὰς ἐπεριφρόνουν, ἀλλὰ ἐφρόντιζον νὰ μὴ γίνωνται θύματα ἀπάτης ὡς πρὸς αὐτάς. Ἡ θρησκεία των εἶνε πλουσία εἰς φιλοπαιγμοσύνην, ὁ πατριωτισμός των εἶνε πολὺ λογικός, ἡ τιμὴ των στέργει τὴν ὑπομονήν.

Τὸ μεῖδιμά των ἐνδεικνύει τὴν χαίρουσαν ἄνεσιν τοῦ πνεύματός των. Δὲν ἦσαν προσποιημένοι καὶ ἐμφρατικοὶ καί, τὸ πνεῦμα των, τὸ προέτρεπον νὰ παίξῃ μεταξὺ τῶν φαινομένων καὶ τοῦ σχολίου. Ἡ διαλεκτικὴ των μαρτυρεῖ περὶ τούτου. Μεταξὺ τῶν ἐντέχνων σοφισμάτων τοῦ Ζήνωνος τοῦ Ἐλεάτου καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ συγχρόνου μηδενισμοῦ, ὑπάρχει ἡ διαφορὰ ἡ ὁποία διακρίνει τὴν θηριώδη φρενίτιδα ἀπὸ τὴν ἐπαγωγὸν παιδίαν. Οἱ σοφισταὶ των περιῆλθον ὅλην τὴν Ἑλλάδα διαδίδοντες τὴν ἡδονὴν τῆς λογικῆς ἀγχινοίας. Καὶ αἱ πολυάριθμοι ἀντινομίαι τὰς ὁποίας θέτει καὶ αἶρει ὁ Παρμενίδης τοῦ Πλάτωνος εἶναι δι' ἐμὲ τὸ μεῖδιμα τοῦ διαλεκτικοῦ ὄρθου λόγου.

Καθὼς αἱ ἐναλλαγαι τοῦ φωτός καὶ τῆς σκιάς ἐνώνουν λεπτῶς, συγκεραύνουν καὶ συνδυάζουν

τὰ διάφορα χρώματα ἐνὸς τοπίου, τὸ μεῖδιμα συνδιαλλάσσει τὰς ἐναντιότητας τοῦ πνεύματος. Καί, ἐπειδὴ δὲν προσέχομεν πολὺ εἰς τὸ μεῖδιμα αὐτό, ἀποροῦμεν διὰ τὰ κράματα ἐμπορίου καὶ θρησκείας, ἐλευθεριάζοντος ἀστεϊσμοῦ καὶ μυστικοπαθείας, βιομηχανίας καὶ θαυματοποιίας, γυμναστικῆς καὶ φιλοσοφίας, προσητείας καὶ πίστεως τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν ἡ Ἀθήλος, ἡ Ἐλευσίς, ἡ Ἐπίδαυρος, ἡ Ὀλυμπία καὶ οἱ Δελφοί, οἱ περιδοξότεροι καὶ ἱεροὶ τόποι ὅπου εἶναι βέβαιον ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐπραγματώσατο τὸ ἀριστον ἰδεῶδες της. Τὸ μεῖδιμα συναρμολογεῖ ὅλα αὐτὰ· βελτιώνει τὴν ἀσχημοσύνην καὶ ἀπαλύνει τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς παραπολὺν τελείας καὶ ὑπεροπτικῆς καλλονῆς· κατευνάζει τὰς ἐριδίας καὶ συνδιαλλάσσει τὰς ἐχθρότητας. Ἐπιτελεῖ ἔργον κάπως εἰρωνικὸν καὶ ἀδελφικόν, ἔργον τερπνῆς πνευματικῆς ἀγαθοεργίας.

Εἶναι τὸ μεσόγειον μεῖδιμα. Αἱ ἀκταὶ τῆς τόσῳ γαλανῆς αὐτῆς θαλάσσης εἶναι μαγικαὶ ἀπὸ αὐτὸ καθὼς ἀπὸ τὸν ἀμητὸν τῶν ἀνθέων των. Καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ὁ ὁποῖος τὴν διέπλευσεν ἐπὶ πολὺ, κατέλιπε, παρ' ὅλας τὰς δοκιμασίας, ἀνάμνησιν χαριέσεως ἱλαρότητος, καλοσύνης καὶ πανουργίας.

Εἶναι ἡ μεσημβρινὴ ἱλαρότης, ἀλλὰ, ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ρυθμισμένη εἰς βαθμὸν χάριτος περιέπου θείας.

Καὶ ἐλέχθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἦτο θαυματουργός. Τὸ θαῦμα της εἶναι ὅτι ἐπενόησε ἐν μεῖδιμα εἰς τὸ ὁποῖον θάλλει τὸ περισσότερον ὥραϊον, χαρίεν καὶ νοῆμον πνεῦμα τῆς γῆς.

[Μετάφρασις Χ. Θ. Δ.]

ANDRÉ BEAUNIER

ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

Τώρα τελευταία ἐκυκλοφόρησε γερμανικὰ λαϊκὴ ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Χέρν, μὲ πρόλογον τοῦ Στέφαν Τσβάιχ, ποὺ διηγεῖται τὴν ζωὴν τοῦ συγγραφέως καὶ θέλει νὰ φανερώσῃ τὴν ἐμορφιά τοῦ ἔργου του. Ἡ «Νέα Ζωή» τῆς Ἀλεξανδρείας, ἔδωσε στὸ τελευταῖον της τεύχος μετάφρασιν τοῦ προλόγου. Παίρνομε ἀπ' αὐτὴν τὰ κυριώτερα μέρη.

Γεννήθηκε στὰ 1850 (ἀπάνω κάτω τὴν ἐποχὴ πού οἱ Εὐρωπαῖοι ἀρχίζαν νὰ γνωρίζουνε τὴν ἀποκλεισμένη χώρα) στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ κόσμου, στὴ Λευκάδα, νησί ἰονικό. Τὰ πρῶτα του βλέμματα συναντοῦν γαλάζιο οὐρανὸ, γαλάζια θάλασσα. Κάποια ἀντάκλασις τοῦ γαλάζιου αὐτοῦ φωτός τοῦμεινε γιὰ πάντα κρυμμένη μέσα του, καὶ ὅλη ἡ σκουριά καὶ ὁ καπνὸς τῶν

κατοπινῶν χρόνων ποὺ ἦταν γεμάτα δουλειά, δὲν κατάρθωσαν νὰ τὴ σκοτεινιάσουν. Ἔτσι εἶχε μέσα του δημιουργηθεῖ γιὰ τὴν ἀγάπῃ πρὸς τὴν Ἰαπωνία μιὰ μυστικὴ προὑπαρξὴ, σά γοσταλγία. Ὁ πατέρας του ἦταν ἰρλανδὸς γιατρός τοῦ ἀγγλικοῦ στρατοῦ, ἡ μητέρα του ἑλληνίδα ἀπὸ διαλεκτὴ οἰκογένεια· δυὸ φυλές, δυὸ ἔθνη, δυὸ θρησκείες συναντιώντουσαν μέσα στὸ παιδί, προσετοιμαζάν ἐκεῖνον τὸν ἰσχυρὸ κοσμοπολιτισμό, ποὺ τὸν ἔκαμνε ἱκανὸ νὰ δημιουργήσῃ στὸν ἑαυτὸ του πατρίδα τῆς ἐκλογῆς του ἀντὶ τῆς ἀληθινῆς. Ἡ Εὐρώπη καὶ ἡ Ἀμερικὴ δὲν εἶναι ἀγαπητὲς στὸ παιδί. Ἐξῆ χρόνων τὸν πῆγαν οἱ γονεῖς του στὴν Ἀγγλία, ὅπου ἀνυπόμονη τὸν περιμένει ἡ δυστυχία, γιὰ νὰ μὴ τὸν

ΛΕΥΚΑΔΙΟΣ ΧΕΡΝ

ἐγκαταλείψει πειὰ γιὰ καιρό. Ἡ μητέρα του ποὺ αἰσθανότανε τὸν ἑαυτὸ της παγωμένο μέσα στὸν ψυχρὸ, σταχερὸ αὐτὸν κόσμον καὶ εἶχε πόθο γιὰ τὴ λευκὴ της πατρίδα, φεύγει ἀπὸ τὸν ἄντρα της, καὶ ὁ μικρὸς Lafcadio μένει μοναχὸς του, καὶ τότε τὸν κλείνουν σ' ἕνα σχολεῖο. Ἐκεῖ τὸν βρίσκει τὸ δευτέρου του δυστύχημα: παίζοντας με τοὺς συντρόφους του χάνει τὸ ἕνα του μάτι, καί, γιὰ νὰ συμπληρωθῇ τὸ μέτρο τῆς δυστυχίας του, ἡ οἰκογένειά του φτωχαίνει, καὶ ὁ Hearn βρίσκεται ἀλύπητα ριγμένος στὴν πάλη τοῦ βίου, πρὶν ἀκόμα καλοτελειώσῃ τὶς σπουδές του.

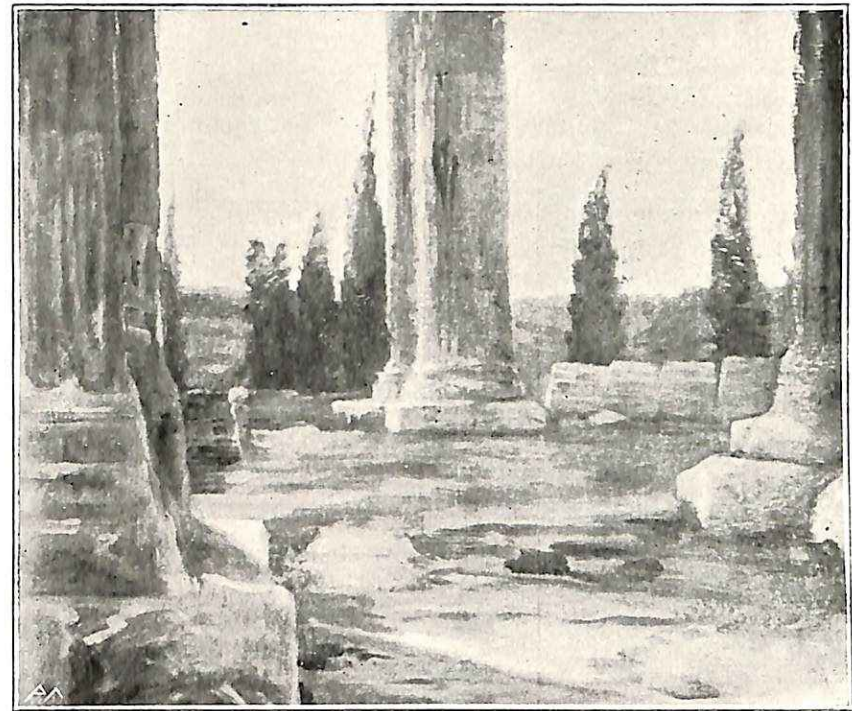
Μικροδουλεутάρης, μικρέμπορος, πωλητὴς, ὑπηρέτης, ἴσως ἀκόμα καὶ διακονιάρης τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι γιὰ πολλὸν καιρὸ ἔξοῦσε μέσα στῶν ἀνθρώπων τὴν κατώτατη αὐτὴ βαθμίδα, ποὺ μέρα νύχτα μαυρίζουν τοὺς δρόμους τῆς Ἀμερικής, καὶ περιμένουν νὰ βγάλουν τὸ ψωμί τους ἀπὸ τὴν καθημερινὴ σύμπτωσι. Αὐτὴ ἡ ἐποχὴ πρέπει νὰ τοῦ ἦτανε τρομερὸ μαρτύριο, ἀφ' οὗ καὶ στὰ χαρούμενα χρόνια του, στὸ σπίτι του, στὸ Κιότο, δὲν θέλησε ποτέ του νὰ κάμῃ τὸν ἐλάχιστο ὑπαινιγμὸ γιὰ κείνες τὶς ἔσχατες ταπεινώσεις τῆς ζωῆς του. Ἐνὰ μόνον ἐπεισόδιο φανερώσῃ, ποὺ ἄγρια φωτίζει τὴ σκοτεινάδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἕνα ἐπεισόδιο ἀπὸ ἕνα μεταναστευτικὸ του ταξίδι. Γιὰ τρεῖς μέρες δὲν εἶχε τίποτε φραγμένο, καὶ κάθετα ξαπλωμένος μέσα στὰ μάξι με τὸ σκοτάδι τῆς λειποθυμίας

μπαρὸς στὰ μάτια του. Ἐξαφνα, μιὰ χωριατοπούλα ἀπὸ τὴ Νορβηγία, τοῦδωκε ἕνα κομμάτι ψωμί, καὶ αὐτὸς τὸ κατάφαγε πεινασμένος. Τριάντα χρόνια ἀργότερα θυμώτανε ὅτι τότε, πνιγμένος ἀπὸ τὴν πείνα, λησμόνησε νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ. Αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη ἀχτίδα φωτός. Ἐπειτα ἔρχονται χρόνια σκοτεινὰ περασμένα ποὺς ξέρεται ποῦ, μέσα στὴ σκιά τῆς ζωῆς. Ἐπὶ τέλους ἀναφαίνεται ξανά στὴν Κιγκινάτη, ὡς διορθωτὴς ἐφημερίδας, αὐτὸς ποὺ ἦτανε σχεδὸν τυφλός. Τὸν χρησιμοποιοῦν στὸ reportage, δείχνεται ὅτι ἔχει ἐκπληκτικὴ τέχνη, καὶ ἐπὶ τέλους φανερώνεται τὸ μεγάλο του συγγραφικὸ ταλέντο.

Τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1890 τοῦ πρότεινε ἕνας ἐκδότης νὰ ταξιδεύῃ στὴν Ἰαπωνία, γιὰ νὰ τοῦ γράφῃ στὴν ἐφημερίδα του, με τὴ βοήθεια ἑνὸς ἰχνογράφου, σκίτσα ἀπὸ τὴν ἐκεῖ ζωὴ.

Σαράντα ἐτῶν ἄνθρωπος, φθάνει στὴν Ἰαπωνία, φτωχός, κουρασμένος, δίχως πατρίδα, ἀφ' οὗ εἴκοσι χρόνια εἶχε περιπλανηθεῖ δίχως σκοπὸ ἀπὸ τὴν μία ἄκρια τοῦ κόσμου στὴν ἄλλη, μισόστραβος, ἔρημος, δίχως οἰκογένεια, δίχως ὄνομα μῆτε φήμη. Καὶ σὰν τὸν Ὀδυσσεά ὅταν ἄραξε νύχτα στὸ ποδητὸ του νησί, ἔτσι καὶ αὐτὸς δὲν καταλαβαίνει ὁλότελα, δὲν τολμᾷ νὰ ἐλπίζει ὅτι ἔχει πειὰ φτάσει στὴν πατρίδα του.

«Ἦτανε σὰν νὰ εἶχε βγεῖ κανεὶς στὸν ἥσυχον καθαρὸ αἶρα, ἔπειτα ἀπὸ ἀνυπόφορη ἀτμοσφαιρικὴ πίεσι». Αὐτὴ εἶτανε ἡ πρώτη του ἐντύπωση. Γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του ἔπαψε ὁ βίος νὰ τὸν βαραίνει. Ἐβλεπε ἀνθρώπους χαρούμενους δίχως κακία, ἀνθρώπους ποὺ ἀγαποῦσαν τὰ ζῶα, τὰ παιδιὰ καὶ τὰ ἄνθη, παρατήρησε τὴ θεοφοβούμενη ὑψηλὴ τους ὑπομονὴ στὴ ζωὴ, καὶ ἄρχισε ξανά νὰ πιστεύῃ στὴ ζωὴ. Ἀποφάσισε στὴν ἀρχὴ νὰ μείνῃ ἕνα μῆνα ἢ δύο, καὶ ἔμεινε γιὰ ὅλη τὴν ζωὴ. Γιὰ πρώτη φορὰ εἶχε ἡσυχάσει, γιὰ πρώτη φορὰ, πρὶν ἀκόμα τὸ καλοκαταλάβῃ ὁ ἴδιος, τοῦ φαινότανε ὅτι ἔβλεπε εὐτυχία. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα «ἔβλεπε», γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του πὼς τοῦ εἶχε δοθεῖ τὸ δικαίωμα νὰ κυτᾷ, νὰ κυτᾷ ἥσυχος, νὰ ἐμβαθύνῃ με τὸ βλέμμα μέσα στὰ πράγματα, ἀντὶ, ὅπως τοῦ συνέβαινε στὸ ἀμερικάνικο reportage, νὰ περνᾷ βιαστικὰ κοντὰ στὰ πράγματα, δίχως νὰ τὰ καλοεξετάζῃ. Τὰ πρῶτα λόγια, ποὺ ὁ Lafcadio Hearn ἔγραψε γιὰ τὴν Ἰαπωνία, ἦτανε λόγια ἀπορίας, ἀπορίας ἑνὸς παιδιοῦ μεγαλουπόλεως, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ βίον του, βλέπει ἕνα ἀληθινὸ λειβάδι, γλυκειὰς ἀπορίας ἀνακατωμένης με τὴ μεγαλὴτερη εὐτυχία, κατ' ἀρχὰς θολωμένη ἀπὸ τὸ μυστικὸ φόβο, ὅτι δὲ θὰ μπορέσῃ ὅλα αὐτὰ

ΣΠΟΥΔΗ

Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

νὰ τὰ διατηρήσῃ, νὰ τὰ κρατήσῃ στὸ μυαλὸ του καὶ τὰ καταλάβῃ.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ κάνει τὰ κατοπινὰ του βιβλία τόσο περίεργα καὶ παράξενα, εἶναι τὸ ἐκπληκτικὸ γεγονός ὅτι δὲν εἶναι πειὰ ἔργα Εὐρωπαίου. Βέβαια δὲν εἶναι μῆτε ἔργα ἑνὸς ἀληθινοῦ Ἰαπωνέζου, γιατί τότε δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ τὰ ἐννοοῦμε, καὶ νὰ ζοῦμε τόσο ἀδελφικὰ μαζί τους. Ἀποτελοῦν καὶ τι ἐντελῶς παράξενο στὴν τέχνη, ἕνα θαῦμα μεταφυτεύσεως, τεχνητοῦ μπολιάσματος. Αὐτὸς ὁ μυστηριώδης προσανατολισμὸς τοῦ καλλιτέχνη στὸ ἀντικείμενό του ἔκαμαν ὥστε τὰ βιβλία τοῦ Hearn νὰ μὴ φαίνονται σὰν νὰ ἔχουν γραφεῖ με τὴν πέννα, ἀλλὰ σὰν νὰ ἔχουν ἰχνογραφηθεῖ ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα, με τὸ λεπτὸ πινέλο τοῦ Ἰαπωνέζου, με χρώματα, ποὺ εἶναι γλυκὰ σὰν τὴ λάκα ἐπάνω στὰ ὀμορφα κουτάκια, ἐκλεκτὰ δείγματα αὐτῆς τῆς τέχνης, τοῦ Ἰαπωνέζικου hris à bras, ποὺ περιέγραψε ὁ ἴδιος με τόση ἀγάπη. Ὅταν διαβάσει κανεὶς τὰ μικρὰ διηγήματα, ποὺ ντροπαλὰ κρύβονται ἀνάμεσα στὰ Essays, εἴτε τὶς συνομιλίες, ποὺ ἀρχίζουν στὴν παραλία καὶ σιγὰ-σιγὰ καταλήγουν στὶς

πιδὲς βαθεῖες φιλοσοφικὲς θεωρίες, θυμᾶται δίχως νὰ θέλῃ τὶς ζωγραφισμένες στὸ ξύλο σκαλισμένες εἰκόνες, αὐτὰ τὰ πολυτιμώτατα προϊόντα τῆς Ἰαπωνέζικης τέχνης. Ἴσως ποτὲ ἡ οὐσία τῆς Ἰαπωνέζικης τέχνης δὲ θὰ φανερωθῇ πειὸ καθαρά παρὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ βιβλία, καὶ ἰδίως ὅχι ἀπὸ τὰ συμβάντα ποὺ περιγράφουν, ἀλλὰ ἴσια ἀπ' αὐτὸ τὸ μοναδικὸ τρόπο ποὺ εἶναι ἐκτεθειμένα.

Δέκα χρόνια ἔζησε ἥσυχος στὸ Κιότο, ἐδίδαξε στὰ σχολεῖα καὶ στὸ πανεπιστήμιον τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα, νομίζοντας πὼς ἦτανε πάντοτε ἕνος στὸν καινούργιον αὐτὸν κόσμον, ὅτι ἦτανε πάντοτε ὁ ἴδιος ὁ Lafcadio Hearn, καὶ δὲν καταλάβαινε πὼς σιγὰ-σιγὰ συγκεντρωνότανε στὸν ἑαυτὸ του, πὼς ἡ χαλαρωμένη εὐρωπαϊκότης του ἄρχιζε νὰ ὑποχωρῇ καὶ νὰ χάνεται σ' αὐτὴ τὴν καινούργια του πατρίδα. Καὶ κατάντησε καὶ τι ὅμοιο σὰν τὰ τεχνητὰ μαργαριτάρια, ποὺ φτιάχνουν αὐτοὺς πέρα, βάζοντας ξένα σώματα μέσα στὰ στρείδια. Τότε τὸ στρεῖδι τυλίγει τὸ ἐνοχλητικὸ σῶμα με τὸ γυαλιστερό του σάλιο, ἕως ποῦ νὰ τὸ κρύψει μέσα στὸ μαργαριτάρι. Ἔτσι καὶ ὁ ἕνος Lafcadio Hearn χάθηκε ἐπὶ τέλους μέσα στὴν καινούργια του πατρίδα, τυλίχθηκε

μέσα στα δίχτυα του Ιαπωνέζικου πολιτισμοῦ, κ' ἔχασε κι' αὐτὸ τὸ ὄνομά του. "Όταν ὁ Hearn ἠθέλησε νὰ παντρευθῇ μὲ μιὰ Ιαπωνέζα ἀπὸ τὴν ἐπιφανῆ τάξιν τῶν Samurai, ἀναγκάσθηκε, γιὰ νὰ ἀναγνωρισθῇ ἀπὸ τὸν νόμο ὁ γάμος του, ν' ἀφήσῃ νὰ τὸν υἱοθετήσουν καὶ ὀνομασθῇ τότε «Koizumi Yakumo», ποὺ εἶναι καὶ γραμμένο ἀπάνω στὸ μάρμαρο τοῦ τάφου του. Ἀπόρριψε τὸ παλιὸ του ὄνομα, σὰν νὰ ἠθελε νὰ διώξῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του ὅλη τὴν πίκρα τῶν πρῶτων ἐτῶν. Ἡ φήμῃ ἔφτασε σιγὰ σιγὰ ἕως αὐτὸν πάνω ἀπὸ τὶς θάλασσες, ἀλλὰ δὲν τὸν τράβηξε πειὰ πίσω, γιὰτὶ φοβότανε τὸ θόρυβο τῆς φήμης αὐτῆς. Καὶ ὁ Lafcadio Hearn ἐβάφτιζε τὴν ψυχὴ του μέσα στὴν ἡσυχία, δὲν ἀγαποῦσε πειὰ παρὰ ἐκείνη τὴν ἡσυχίαν γλυκιὰ ζωὴ, ποὺ τοῦ ἦτανε διπλὰ ἀγαπητὴ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦσε ἀνάμεσα σὲ μιὰ πεταλούδενια γυναῖκα καὶ δυὸ ἀγαπημένα παιδιὰ. Καθημερινὰ ἔπερνε περισσότερο τὶς συνήθειες τοῦ τόπου. Ἐτρωγε ρίζι μὲ μικρὰ ξυλαράκια, φοροῦσε μονάχα Ιαπωνέζικα ροῦχα, ἢ πολυθεῖα, ποὺ σὰν μυστικὴ κληρονομία τῆς ἑλληνικῆς του πατρίδας κοιμότανε μέσα του κάτω ἀπὸ ἓνα ἑξωτερικὸ χριστιανισμό, μεταβλήθηκε ἐκεῖ σὲ ἰδιότροπο Βουδισμό.

Καὶ ἡ ζωὴ ἀγάπησε αὐτὸ τὸ ἔργο, ἦτανε εὐχαριστημένη μὲ τὸν Lafcadio Hearn, καὶ τοῦκανε τὸ ὕστατο, τὸ μεγαλύτερο δῶρο, τὸν ἔκανε νὰ πεθάνει στὴ σωστὴ στιγμή, ὅπως τὸν εἶχε ὀδηγήσει τὴ στιγμή ποῦπρεπε στὸ ἔργο του. Ὁ διαλαλητὴς τῶν ἀρχαίων Νιππόνων πέθανε στὸ ἔτος, ποὺ οἱ Ιαπωνέζοι νικῆσαν τὴ Ρωσσία, ποὺ ἔφεραν σὲ πέρας τὴν πράξιν ποὺ τοὺς ἀνοίγει ὀρθάνοιχα τὶς πόρτες τῆς παγκόσμιας ἱστορίας. Ἀπὸ τότε βρισκότανε ἡ μυστηριώδης

ΜΥΣΤΗΡΙΑ *

— ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ —

Μιὰ ὥρα ἀργότερα ὁ Νάγκελ ἦτο κι' ὅλας στὸ δάσος κοντὰ στὴν ἐκκλησίαν. Τὸ χῶμα ἦτον ἀκόμα ὑγρὸ ἀπὸ τὴν χθεσινὴ βροχὴ κι' ὁ ἥλιος δὲν ἦτον πολὺ ζεστός. Κάθισε σὲ μιὰ πέτρα καὶ κατασκόπευε τὸν δρόμο. Εἶχε ἰδῇ μερικὰ γνωστὰ πατήματα ἀπάνω στὸ μαλακὸ χῶμα, καὶ ἦταν σχεδὸν βέβαιος πὼς ἦταν τῆς Δάγνης Κίελλανδ, πὼς εἶχε πάει πρὸς τὴν πόλιν. Περίμενε πολλή

ὥρα ἀδίκως, ἐπὶ τέλους ἀποφάσισε νὰ πάη νὰ τὴν προαπαντήσῃ καὶ σηκώθηκε ἀπ' τὴν πέτρα του.

Δὲν εἶχε γελαστῇ τὴν ἄκρην τοῦ δάσους τὴν ἀπάντησε. Βαστοῦσε ἓνα βιβλίον, τοῦ Σκράμ τὴν «Γέρτρονδ Κολμπγιέρνσον».

Μίλησαν λίγο γι' αὐτὸ τὸ βιβλίον, ἔπειτα εἶπε ἐκεῖνος:

- Γιὰ φαντασθῇτε... ὁ σκύλλος μας ψόφησε.
- Ψόφησε; ῥώστησε ἐκεῖνος.
- Εἶναι λίγες μέρες τώρα. Τὸν βρήκαμε ψό-

χώρα ἐκτεθειμένη στὸ ἀποτυφλωτικὸ φῶς τῆς περιέργειας, τότε δὲν τὸν χρειάζότανε πειὰ ἡ τύχη.

Ἦτανε δὲ τόσο ἀγαπητὸς στοὺς καινούργιους του πατριῶτες, ὥστε αὐτοί, ἀνάμεσα στὸν πόλεμο, ποὺ τοὺς ἔπερνε καθημερινὰ χιλιάδες ἀπὸ τοὺς δικούς τους, ἐτρόμαξαν στὸ ἄκουσμα τοῦ θανάτου του. Ἐννοοῦσαν ὅτι μαζὺ του ἔσβυνε καὶ τι ἀπὸ τὴν ψυχὴ τους. Χιλιάδες ἀκολούθησαν τὸ φέρετρό του, ποὺ θάφτηκε σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τοῦ βουδισμού, καὶ πάνω στὸν τάφο του κάποιος εἶπε τὴν ἀλησμόνητη φράσιν «ὅτι κάλλιον νὰ εἶχαμε χάσει δυὸ ἢ τρία θωρηκτὰ παραπάνω στὸ Πόρτ-Ἀρθούρ, παρὰ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο.»

Σὲ πολλὰ Ιαπωνέζικα σπίτια, στοὺς συγγενεῖς του, στοὺς μαθητὲς του, βρίσκεται στὸ εἰκονοστάσιον κοντὰ ἢ εἰκόνα του, ἢ κατατομὴ τοῦ προσώπου του, γιομάτη ἐνεργητικότητά, μὲ τὰ λαμπερὰ μάτια, κάτω ἀπὸ τὰ χοντὰ φρύδια. Ὁ ἴδιος ὁ Hearn ἔχει διηγηθῇ, πὼς μπροστὰ στὶς εἰκόνες τῶν πεθαμένων, ἐπικαλοῦνται μὲ γλυκὲς μαγεῖες, τὶς πεθαμένους ψυχὰς ἀπὸ τὶς περιπλανήσεις τους. Ἡ πλανούμενη στὸ «Meido» ψυχὴ, στὸ πᾶν καὶ στὸ τίποτε, εἶναι πάντα πρόθυμη, στὴν ἐπίκληση τῶν πιστῶν, καὶ ἀκούει τὰ φιλικὰ τους λόγια. Ἐμεῖς ἔχουμε διαφορετικὴ πίστη. Γιὰ μᾶς αὐτὴ ἡ φωτεινὴ ψυχὴ ἔχει πάει γιὰ πάντα, καὶ μοναχὰ στὰ βιβλία ποὺ μᾶς ἔχει ἀφήσει, μπορούμε νὰ τὴν ξαναῤῥοῦμε. Ὅπως τὰ φύλλα τῶν λουλουδιῶν ὁμορφα καὶ χαϊδευτικὰ περισφίγγουν τὸ μπουμποῦκι, ἔτσι τὰ βιβλία του κρύβουν μέσα τους καὶ τὸ ἀσώματο, μιὰ ὕστατη ἀσύλληπτη εὐωδιά, — τὴν ψυχὴ τῆς Ἰαπωνίας, ποὺ μέσον του γιὰ πρώτη φορὰ γνωρίσαμε σὰν πολύτιμο, ἀχώριστο μέρος τῆς παγκόσμιας ψυχῆς.

[Μετάφρ. Χ.]

ΣΤΕΦΑΝ ΤΣΒΑΪΧ

φιο. Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω πὼς συνέβηκε.

— Ξέρετε, ἐγὼ πάντα τὸν εὑρίσκα τόσο σιχαμένο αὐτὸν τὸν σκύλλο σας. Εἶχε μιὰ μύτη πατηκωμένη καὶ τὸ πρόσωπό του ἦτον τόσο αὐθάδικο. Ὅταν κύταζε κανέναν, οἱ ἄκρီး τοῦ στόματός του κρέμονταν ἀπ' τὰ δύο μέρη σὰν νὰ εἶχε νὰ βαστάξῃ τὶς λύπες ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐγὼ ἀλήθεια εἶμαι εὐχαριστημένος ποὺ ψόφησε.

— Δὲν ντρέπεστε...

Μὰ ἐκεῖνος νευρικός τὴν διέκοψε, προσπαθοῦσε, ποῖος ξέρει γιὰ ποῖον λόγο, ν' ἀλλάξῃ γλῆγορα τὴν ὁμιλία καὶ τὰ γύριζε ὅλα στὸ ἀστεῖο. Ἀρχισε νὰ λέγῃ γιὰ ἓνα ἄνθρωπο, ποὺ εἶχε ἀπαντήσει μιὰ φορὰ καὶ ποὺ ἦταν ὅτι πιὸ γελοῖο μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ.

— Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τ-τ-τραύλιζε λίγο καὶ δὲν προσπαθοῦσε νὰ τὸ κρύψῃ ἴσια ἴσια τ-τ-τραύλιζε ἀκόμα πιὸ δυνατὰ γιὰ νὰ τὸ κἀνῃ ν' ἀκούεται ἀκόμα περισσότερο. Εἶχε τὶς πιὸ παράξενες ἰδέες γιὰ τὶς γυναῖκες. Ὅλο ἐδιηγέτο μιὰ ἱστορία ἀπὸ τὸ Μεξικὸ, ποὺ στὸ στόμα του γινόταν ἀκόμα πιὸ ἀστεῖα. Ἦταν, λέει, ἓνας χειμῶνας μὲ τρομερὸ κρύο, τὰ θερμόμετρα ἔσπαναν καὶ οἱ ἄνθρωποι ἔμεναν μέρα νύχτα μέσ' στὰ σπίτια. Μιὰ μέρα αὐτὸς εἶχε νὰ πάη στὴν γειτονικὴ πόλιν, εἶχε νὰ περάσῃ μιὰ ἔρημη ἔκτασι, ποὺ καὶ ποὺ μόνο ἦταν μιὰ καλύβα, κι' ὁ παγωμένος ἄνεμος τοῦ χτυποῦσε ἀδιάκοπα στὸ πρόσωπο. Ἐνῶ περπατοῦσε, πετιέται μέσ' σ' αὐτὸ τὸ ἀπελπιστικὸ κρύο μιὰ γυναῖκα μισόγυμνη ἀπὸ μιὰ καλύβα καὶ τρέχει κατόπιν του ὅλο φωνάζει: Ἐχετε μιὰ χιονίστρα στὴν μύτη! Προσέχετε, ἔχετε, μιὰ χιονίστρα στὴν μύτη! Κρατοῦσε μιὰ κοντάλα στὸ χέρι κ' εἶχε σηκωμένα τὰ μανίκια τῆς εἶχε ἰδῇ τὸν ἄνθρωπο νὰ περνᾷ μὲ μιὰ χιονίστρα στὴν μύτη κι' εἶχε ἀφήσει τὴν δουλειά της γιὰ νὰ πάη νὰ τοῦ πῇ νὰ προσέχῃ. Χί, χί, χί. Ἀκούστηκε ποτὲ τέτοιο πρᾶμα! Καὶ κάθεται ἡ ἴδια μὲ σηκωμένα μανίκια στὸν κρύο ἄνεμο, καὶ ὅλο τῆς τὸ δεξιὸ μάγουλο παγώνει παγώνει ὡς ποῦ γίνεται μιὰ μεγάλη, τεράστια χιονίστρα. Χί, χί, χί, εἶναι νὰ τὸ πιστέψῃ κανεὶς!... Μ' ἀντὶ νὰ δῇ αὐτὸ καὶ τόσα ἄλλα παραδείγματα γυναικείας ἐθελουσίας, ὁ ἄνθρωπος ποὺ τραύλιζε ἐπέμενε κ' ἔλεγε: Ἡ γυναῖκα εἶναι ἓνα περίεργο καὶ ἀπληστο πλᾶσμα, ἔλεγε, χωρὶς νὰ ἐξηγήσῃ ὅμως γιὰτὶ ἴσια ἴσια εἶναι περίεργη καὶ ἀπληστη. Εἶναι ἀπίστευτο, τί δὲν

ΕΛΠΙΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

βάξει ὁ νοῦς της, ἔλεγε. Κ' ἔπειτα ἐδιηγέτο: Εἶχα ἓναν φίλον ποὺ ἀγάπησε μιὰ νέα τὴν ἔλεγον μάλιστα Κλάρα. Προσπαθοῦσε τόσο πολὺ νὰ τὴν κἀνῃ νὰ τὸν ἀγαπήσῃ μὰ τίποτε δὲν ὠφελοῦσε, ἡ Κλάρα δὲν ἠθελε νὰ τὸν ξερῇ κι' ὅμως ἦτον ἔμορφος νέος καὶ μὲ πολὺ καλὴ φήμην. Αὐτὴ ἡ Κλάρα εἶχε μιὰ ἀδελφή, ποὺ ἦταν παραμορφωμένη καὶ καμπούρα, ἀλήθεια τρομερὰ ἄσχημη. Λοιπόν, μιὰ μέρα αὐτὸς ὁ φίλος πάει καὶ τὴν ζητᾷ εἰς γάμον. Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει γιὰτὶ τῶκανε ἴσως νὰ τῶκανε μὲ σχέδιον, ἴσως ὅμως καὶ νὰ τὴν εἶχε ἀλήθεια ἐρωτευθῇ ἂν καὶ ἦτον τόσο ἄσχημη. Τί κάνει τότε ἡ Κλάρα; Ναί, ἐδῶ ἦτον ποῦδειξε διὰ μᾶς ἡ θηλυκὴ φύσις τὰ νύχια. Ἡ Κλάρα φωνάζει, κανεὶ σκηνές, φασαρία: ἐμένα εἶναι ποὺ θέλει! ἐμένα εἶναι ποὺ

* Ἡ ἀρχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 31 Μαΐου.

θέλει! ἐφώναζε· μὰ ἑμένα δὲν θὰ μ' ἔχη, γὰρ τίποτα στὸν κόσμον δὲν θέλω, φώναζε. Λοιπὸν, νομίζετε πὼς ὁ φίλος τὴν πῆρε τὴν ἀδελφή, ποὺ τὴν εἶχε ἐρωτευθῇ τόσο πολὺ; "Ὁχι, αὐτὸ ἴσια ἴσια εἶναι τὸ ἀκατανόητον: ἡ Κλάρα δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσῃ οὔτε στὴν ἀδελφή. Χί, χί, χί. Ἀφοῦ αὐτὴν ἤθελε ἀρχικῶς ἐκεῖνος, τὸ λοιπὸν οὔτε τὴν ἀδελφή της τὴν καμπούρα νὰ μὴν πάρῃ, ἂν καὶ αὐτὴ γιὰ κανέναν δὲν ἦτον ἀρκετὰ καλὴ. Κ' ἔτσι ὁ φίλος μου δὲν πῆρε καμιά ἀπ' τὶς δύο...

Αὐτὴ ἦτον μία ἀπ' τὶς πολλὰς ἱστορίες τοῦ ἀστείου ἀνθρώπου. Τὶς ἐδιηγείτο διασκεδαστικά ἴσια ἴσια ἐπειδὴ ἐτραυλίζε. Ἦτον ἄλλως τε τόσο αἰνιγματώδης αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος... Βαριέστε μήπως;

— "Ὁχι, εἶπε ἡ Δάγνη.

— Λοιπὸν, ἦταν τόσο αἰνιγματώδης. Ἦταν τόσο ἀπληστος, καὶ τοῦ ἄρεξε καὶ νὰ κλέβῃ συγχρόνως, ποὺ ἦτον ἄξιος νὰ κόψῃ τὰ λουριά ἀπ' τὰ παράθυρα τῶν σιδηροδρόμων καὶ νὰ τὰ πάρῃ μαζί του σπῖτι γιὰ νὰ τὰ μεταχειρισθῇ γιὰ τίποτα. Ἀλήθεια, μιὰ φορὰ τὸν ἐπιασαν ποὺ τῶκανε αὐτό. Ἀπ' τὸ ἄλλο πάλι μέρος ὅταν τοῦ κατέβαινε, δὲν τὸν ἔμελε καθόλου γιὰ χρήματα. Μιὰ φορὰ τοῦ εἶχε κατέβῃ νὰ κἀνῃ μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ μὲ ἀμάξια, λοιπὸν διώρισε μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του εἰκοσιτέσσερα ἀμάξια τὸ ἓνα πίσω ἀπ' τὸ ἄλλο. Εἰκοσιτρία ἀμάξια πῆγαιναν ἐντελῶς ἄδεια καὶ στὸ εἰκοστὸ τέταρτο — τὸ τελευταῖο — κάθεται ὁ ἴδιος καὶ κυτᾶζει ἀπ' τὰ ὕψη τοὺς ἀνθρώπους, σὰν ἓνας Θεὸς ποὺ θανατᾷ τὰ ἔργα του.

Ὁ Νάγκελ ἔλεγε τὸ ἓνα, ἔλεγε τὸ ἄλλο, μὰ χωρὶς ἐπιτυχία· ἡ Δάγνη μὲν τὸν ἄκουε τί ἔλεγε. Τότε ἔγινε σιωπηλός, σκεπτικός. Τί διάβολο, γιατί ἔλεγε ὅλο ἀνοησίες! Νὰ βρίσκῃ στὸν δρόμο μιὰ νέα, τὴν νέα μάλιστα ποὺ ἀγαποῦσε καὶ νὰ τῆς διηγῇται ὅλο ἀνοησίες μὲ χιονίστρες καὶ μὲ εἰκοσιτέσσερα ἀμάξια! Καὶ διὰ μιᾶς θυμήθηκε πὼς καὶ μιὰν ἄλλη φορὰ εἶχε πῇ μιὰ ἀνοσιὰ μ' ἓναν Ἑσκιμῶ καὶ μιὰ πέτσινη χαρτοθήκη. Τὸ αἷμα τοῦ ἀνέβηκε στὸ κεφάλι, σάστισε μιὰ στιγμή καὶ παρ' ὀλίγον νὰ σταθῇ ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσε. Γιατί διάβολο νὰ μὴν εἶναι πιὸ προσεκτικός! "ὦ, πὼς ἐντρέπετο! Νά, ἔτσι μ' αὐτὲς τὶς ἀνοησίες ποὺ ἔλεγε, ἐγένετο γελοῖος κ' ἐξευτελίζετο καὶ βέβαια ἐκείνη ἐσημάτιζε χειρότερη ἰδέα γι' αὐτόν.

Εἶπε:

— Καὶ πόσος καιρὸς εἶναι ἀκόμα ὡς στὴν ἀγορά, τὴν ἀγορὰ τῆς ἐθνικῆς ἀμυνας;

Ἐκείνη ἀπήντησε γελώντας:

— Γιατί προσπαθεῖτε καὶ καλὰ νὰ μιλάτε

ὅλην τὴν ὥρα; Γιατί εἶστε τόσο νευρικός;

Τοῦ ἦρθε τόσο ξαφνικὴ αὐτὴ ἡ ἐρώτησις, ποὺ γύρισε καὶ τὴν κύταξε μιὰ στιγμὴ σαστισμένος. Ἀπήντησε σιγά, κ' ἡ καρδιά του χτυποῦσε.

— Κυρία Κιέλλανδ, ὑποσχέθηκα, τὴν τελευταία φορὰ ποὺ ἤμουν μαζί σας, πὼς ἂν σᾶς δῶ ἄλλη μιὰ φορὰ, θὰ μιλήσω γιὰ ὅλα τὰλλα καὶ μόνο ὅχι γιὰ ἐκεῖνο ποὺ μοῦ ἀπαγορεύσατε. Προσπαθῶ νὰ κρατήσω τὴν ὑπόσχεσί μου. Ὡς τώρα τὴν κράτησα.

— Ναί, εἶπε ἐκείνη, πρέπει κανεὶς νὰ κρατᾷ τὶς ὑποσχέσεις του, δὲν πρέπει νὰ τὶς παραβαίνει.

Καὶ τὸ εἶπε αὐτό, πιὸ πολὺ σὰν νὰ τῶλεγε στὸν ἑαυτό της παρὰ σ' ἐκεῖνον.

— Εἶχα ἀποφασίσει νὰ τὸ προσπαθήσω, ἀκόμα καὶ πρὶν ἔρθετε· ἤξερα πὼς θὰ σᾶς ἀπαντήσω.

— Πὼς ἦτο δυνατόν νὰ τὸ ξέρετε;

— Εἶδα τὰ βήματά σας ἐδῶ στὸν δρόμο.

Τοῦρριξε μιὰ ματιὰ καὶ δὲν εἶπε τίποτα.

Ἐπειτα ρώτησε:

— Ἐχετε δεμένο τὸ χέρι σας· εἶστε πληγωμένος;

— Ναί, εἶπε ἐκεῖνος, ὁ σκύλλος σας μὲ δάγκασε.

Στάθηκαν κ' οἱ δύο καὶ κυτᾶθηκαν. Ἐκεῖνος ἔσφιγγε τὰ χέρια του καὶ ἐξακολούθησε βασιανισμένος:

— Κάθε κάθε νύχτα ἦρθα ἐδῶ στὸ δάσος, κάθε νύχτα κύταξα τὰ παράθυρά σας πρὶν πάω νὰ κοιμηθῶ. Συγχωρήστε με, δὲν εἶναι δὲ ἐγκλημα! Μοῦ ἀπαγορεύσατε νὰ τὸ κάνω, ναί, μὰ τῶκανα, τί νὰ γίνῃ. Μὲ δάγκασε κι' ὁ σκύλλος, ἀγωνίζετο γιὰ τὴν ζωὴ του· ἐγὼ τὸν ἐσκότωσα, τοῦδωσα φαρμάκι γιατί πάντα γαυγίζε ὅταν ἐρχόμουν νὰ πῶ καληνύχτα στὰ παράθυρά σας.

— Λοιπὸν ἐσεῖς εἶστε ποὺ σκοτώσατε τὸν σκύλλο! ρώτησε.

— Ναί, εἶπε ἐκεῖνος.

Σιγή.

Ἀκόμα στέκονταν καὶ κύταξε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον. Τοῦ Νάγκελ τὸ στήθος ἀνεβοκατέβαινε ταραγμένο.

— Καὶ θὰ ἤμουν ἄξιος νὰ κάνω ἀκόμα χειρότερα πράγματα γιὰ νὰ σᾶς ἰδῶ, ἐξακολούθησε. Δὲν ἔχετε ἰδέα πὼς ὑποφέρω καὶ πὼς μέρα καὶ νύχτα σᾶς σκέπτομαι, ἄχ, δὲν ἔχετε ἰδέα. Μιλῶ μὲ ἄλλους ἀνθρώπους, γελῶ, κάνω γλέντια — ἀκόμα αὐτὴν τὴν νύχτα εἶχα συντροφιά σπῖτι μου ὡς στὶς τέσσερις· στὸ τέλος σπάσαμε ὅλα τὰ ποτήρια — κ' ἐνῶ κάθομαι καὶ πίνω μὲ τοὺς ἄλλους καὶ τραγουδῶ, ὅλην τὴν ὥρα ἔσᾶς σκέπτομαι καὶ πάω νὰ χάσω τὸν νοῦ μου. Δὲν μὲ μέλει τίποτα πιά καὶ δὲν ξέρω τί θ' ἀπογίνω. Σταθῇτε, λυπηθῇτε με μιὰ στιγμὴ, θέλω κάτι

ΕΛΠΙΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΤΕΤΟ Ε. ΙΩΑΝΝΙΔΗ

νά σ' ας πῶ. Μὰ μὴ φοβάστε, δὲν θέλω οὔτε νὰ σ' ας φοβίσω, οὔτε νὰ σ' ας πειράξω, θέλω μόνο νὰ σ' ας μιλήσω, γιατί δὲν μπορῶ ἀλλιῶς, πρέπει νὰ σ' ας μιλῶ. . .

— Μὰ λοιπὸν δὲν θὰ βάλετε γνῶσι; εἶπε ἡ Δάγνη ξηρά. Μοῦ τὸ ὑποσχέθηκατε.

— Ναί, τὸ ὑποσχέθηκα, δηλαδή, δὲν ξέρω, μὰ ἴσως τὸ ὑποσχέθηκα. Μὰ εἶναι τόσο δύσκολο, ὅσο κι' ἂν προσπαθῶ. Καὶ ἐπὶ τέλους, ἂν σκεφθῇτε λίγο, δὲν φταίω καὶ τόσο πολὺ. Τί νὰ κάνω; Ξέρετε πὼς μιὰ μέρα παρ' ὀλίγο νάμπω μέσ' στὸ σπῖτι σας, ν' ἀνοιξῶ τὶς πόρτες καὶ νάρθω κατ' εὐθείαν μέσα σὲ σ' ας, ἀκόμα κι' ἂν ἦταν κι' ἄλλοι ἄνθρωποι μέσα! Μὰ προσπάθησα μ' ὅλες μου τὶς δυνάμεις ν' ἀντισταθῶ, ναί, νὰ μὲ πιστέψετε, μάλιστα σ' ας συκοφάντησα, καὶ σ' ας ἐταπεινώσα στὰ μάτια τῶν ἄλλων ὡς γιὰ νὰ προσπαθῇσω νὰ καταστρέψω τὴν ἐπιρροὴ ποῦχετε ἀπάνω μου. Δὲν τῶκα ἀπὸ ἐκδίκησης, βέβαια ὄχι, μὰ καταλαβαίνετε πὼς ἤμουν πιά ἐντελῶς ἀπελπισμένος, τῶκα γιὰ νὰ δώσω θάρρος στὸν ἑαυτὸ μου, γιὰ νὰ μείνω τὸν ἑαυτὸ μου νὰ κρατιέται, γι' αὐτὸ τῶκα. Μὰ δὲν ξέρω γιατί τώρα δὲν ὠφελεῖ πιά τίποτα. Ἄλλοτε, ὅταν ἔβαζα σὲ κάτι τὴν θέλησί μου, ὠφελοῦσε, μὰ τώρα δὲν ὠφελεῖ τίποτα πιά. Δοκίμασα κι' ὅλας νὰ φύγω ἀλήθεια τὸ δοκίμασα, ἄρχισα νὰ μαζεῦω ὅλα μου τὰ πράγματα μὰ ἔπειτα δὲν τὸ ἀποφάσιζα καὶ δὲν ἔφρευγα. Πὼς νὰ φύγω! Ἐγώ, πὺν ἔσεῖς νὰ φεύγατε θὰ σ' ας ἀκολουθοῦσα. Κι' ἂν ποτὲ δὲν σ' ας εὗρισκα, πάλι θὰ ταξίδευα, θὰ ταξίδευα κι' ὅλο θὰ σ' ας γύρευα καὶ θὰ ἤλπιζα πὼς στὸ τέλος θὰ σ' ας εὗρω. Μ' ἂν ἔβλεπα πὼς πάλι τίποτα δὲν κατ' ὦρθον, τότε θὰ συμμάζευα τὶς ἐλπίδες μου καὶ ἐπὶ τέλους θὰ ἤμουν εὐγνώμων ἂν μποροῦσα μόνον ν' ἄβλεπα κανέναν, πὺν νὰ σ' ας γνώριζε ἄλλοτε, καμιά φίλη πὺν νὰ σ' ας εἶχε σφίξει τὸ χέρι ἢ πὺν τὰ καλὰ τὰ περασμένα χρόνια νὰ σ' ας εἶχε χαρίσει κανένα χαμόγελο. Ἐτσι θάκαμνα. Μπορῶ λοιπὸν νὰ φύγω ἀπὸ ἐδῶ; Κ' ἔπειτα εἶναι τώρα καλοκαίρι, ὅλο αὐτὸ τὸ δάσος εἶναι ἐκκλησία γιὰ μένα, καὶ τὰ πουλιὰ μὲ ξέρουν, μὲ βλέπουν κάθε πρωὶ πὺν ἔρχομαι, γέρνουν τὸ κεφάλι τους ἀπ' τὸ πλάι καὶ μὲ κυτᾶζουν. Οὔτε μπορῶ νὰ ξεχάσω ἐκεῖνο τὸ πρῶτο βράδυ ποῦφθασα, πὼς κυμάτιζε ὅλη ἡ πόλις μὲ σημαίες γιὰ σ' ας. Αὐτὸ μοῦκανε τὴν πιὸ δυνατὴ ἐντύπωσι μιὰ παράξενη συγκίνησις μὲ κατέλαβε ἐκεῖνην τὴν στιγμὴ καὶ σ' ας ζαλισμένος περπατοῦσα ἀπάνω στὸ κατάστρωμα καὶ κυτᾶζα τὶς σημαίες ἀντὶ νὰ κατέβω στὴν ξηρά. Ἄχ, ἐκεῖνο τὸ βράδυ!... Μὰ κι' ἄλλες φορὲς ἀπὸ τότε ἦταν ὥραϊα κάθε μέρα περπατῶ στοὺς ἴδιους δρόμους πὺν περ-

πατᾶτε καὶ σ' ας, καὶ μερικὲς φορὲς, σ' ας καὶ σ' ας μερα, ἔχω τὸ εὐτύχημα καὶ βλέπω τὰ ἴχνη σας στὸ χῶμα, καὶ σ' ας περιμένω ὡς πὺν νὰ ξαναπεράσετε, χώνομαι μέσ' στὸ δάσος καὶ ξαπλώνω πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα καὶ σ' ας περιμένω. Σ' ας εἶδα δύο φορὲς ἀπὸ τὴν τελευταία φορὰ πὺν σ' ας μιλήσα καὶ μιὰ φορὰ περιμένα ἔξι ὥρες ὡς πὺν νάρθετε. Ἐξὶ ὁλόκληρες ὥρες καθόμουν πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα χωρὶς νὰ σηκωθῶ, ἀπ' τὸν φόβο μου μὴ τυχὸν ἔρθετε καὶ μὲ δῆτε. Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει πὺν εἴστε ἐκεῖνην τὴν μέρα τόσες ὥρες. . .

— Ἦμουν στοὺς Ἄνδρες, εἶπε ξαφνικά.

— Ναί, ἴσως εἴστε ἐκεῖ ἐπὶ τέλους σ' ας εἶδα ὅταν ἦρθατε. Δὲν εἴστε μόνη, μὰ σ' ας εἶδα τόσο καλὰ καὶ σ' ας χαίρετῃσα σιγὰ πίσω ἀπ' τὴν πέτρα μου. Ὁ Θεὸς νὰ ξέρῃ καὶ τί ἰδέα σ' ας περνοῦσε ἐκεῖνην τὴν στιγμὴ ἀπ' τὸν νοῦ, μὰ γυρίσατε τὸ κεφάλι καὶ κυτᾶξατε μιὰ στιγμὴ τὴν πέτρα.

— Ναί, μὰ ἀκοῦστε. . . Τί τρομάζετε; κάνετε σ' ας νὰ ἐπρόκειτο νὰ προφέρω τὴν καταδίκη σας. . .

— Μήπως δὲν εἶναι αὐτὸ πὺν κάνετε; Τὸ καταλαβαίνω, τὰ μάτια σας διὰ μιᾶς ἔγιναν τόσο κόυα!

— Μὰ, ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις πρέπει νὰ τελειώσῃ, κύριε Νάγκελ! Ἄν σκεφθῇτε καλὰ, θὰ δῆτε κι' ὅλας πὼς δὲν κάνετε σωστὰ κι' ἀπέναντι τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ μου πὺν λείπει. Ἄν φαντασθῇτε πὼς εἴστε στὴν θέσι του. . . ἐκτὸς πὺν ἐμένα μὲ κάνετε καὶ στενοχωροῦμαι τόσο. Τί θέλετε νὰ μὲ κάνετε νὰ κάνω; Σ' ας τὸ λέω μιὰ γιὰ πάντα: Ἐγώ δώσω τὸν λόγο μου, τὸν ἀγαπῶ. Ἐτσι, τώρα τὸ ξέρετε. Εἰς τὸ ἐξῆς νὰ εἴστε πιὸ προσεκτικὸς ἀλήθεια δὲν θὰ πάω πιά μαζί σας ἂν δὲν θέλετε νάχετε λίγο πιὸ διάκρισι. Σ' ας τὸ λέω ὁρῶν κοφτά.

Ἦτον συγκινημένη τὸ στόμα της ἔτρεμε καὶ ἐκρατιόταν γιὰ νὰ μὴ ξεσπάσῃ σὲ δάκρυα. Καθὼς ὁ Νάγκελ δὲν μιλοῦσε, εἶπε πάλι ἐκεῖνη:

— Ἄν θέλετε, μπορεῖτε τώρα νὰ μὲ συνοδεύσετε ὡς στὸ σπῖτι, ἂν θέλετε καὶ δὲν ἔχετε σκοπὸ νὰ κάνετε νὰ στενοχωριθοῦμε κι' οἱ δύο μας. Ἄν θέλετε νὰ μοῦ διηγηθῇτε τίποτα, θὰ σ' ας εἶμαι εὐγνώμων μ' ἀρᾶσει νὰ σ' ας ἀκούω νὰ μιλάτε.

— Ναί, εἶπε ξαφνὰ ὁ Νάγκελ μὲ χαρούμενη φωνή. Ναί, μόνο νὰ μπορῶ νὰ περπατήσω μαζί σας! Καὶ θέλω. . . Ἄχ, εἶναι σ' ας νὰ μοῦ χύνουν κρῦο νερὸ στὴν ράχη μου, ὅταν θυμώνετε μαζί μου.

— Καθόλου δὲν θυμώνω μαζί σας μὰ κάθε φορὰ μὲ κάνετε καὶ λυποῦμαι. Δὲν τὸ κάνετε ἐπιτήδες, μὰ. . .

Μίλησαν λίγο γιὰ ἐντελῶς ἀδιάφορα πράγματα. Ἐκἄνταν μικρὰ βήματα καὶ περπατοῦσαν τόσο σιγὰ, πὺν σχεδὸν δὲν ἐπροχωροῦσαν.

— Πὼς μυρίζεῖ ὥραϊα! πὼς μυρίζεῖ ὥραϊα! ἔλεγε ὁ Νάγκελ. Καὶ πὼς φυτρώνουν τώρα μετὰ τὴν βροχὴ τὰ λουλούδια καὶ τὸ χόρτο! Δὲν ξέρω ἂν ἐνδιαφέρεστε πολὺ γιὰ δέντρα. Εἶναι περίεργο, μὰ ἐγὼ αἰσθάνομαι μιὰ μυστικὴ συγγένεια μὲ κάθε δέντρο τοῦ δάσους. Εἶναι σ' ας νὰ ἤμουν κι' ἐγὼ ποτὲ ἓνα κομάτι δάσος: ὅταν στέκομαι ἔτσι ἐδῶ καὶ κυτᾶζω γύρω, σ' ας μιὰ ἐνθύμησις περνᾷ μέσα μου. Ἄχ, σταθῇτε μιὰ στιγμὴ! Γιὰ ἀκοῦστε! Ἀκοῦστε πὼς τὰ πουλιὰ χαίρετοῦν τώρα τὸν ἥλιο μὲ ὅλη τους τὴ δύναμι! Κά- νουν σ' ας τρελλά: σὲ λίγο θὰ πετάξουν καὶ μέσ' στὸ πρόσωπό μας.

Καὶ προχώρησαν πάλι.

— Ἀκόμα θυμοῦμαι ἐκεῖνην τὴν ὥραϊα ζω- γραφίᾳ μὲ τὴν βάρκα καὶ τὸ μεταξωτὸ πανί σ' ας μισοφέγγαρο, εἶπε ἡ Δάγνη. Ἄχ, τί ὥραϊα πὺν εἶναι! Ὅταν βλέπω τὸν οὐρανὸ ἔτσι ψηλὰ καὶ μακριὰ, φαντάζομαι πὼς εἶμαι κι' ἐγὼ ἐκεῖ ἀπάνω καὶ ψαρεύω μ' ἓνα ἀσημένιο ἀγκίστρι.

Ὁ Νάγκελ ἦτον εὐτυχὴς πὺν ἐκεῖνη τὸ ἐνθυ- μεῖτο ἀκόμα αὐτὸ ἀπὸ τὴν βραδυὰ τοῦ Ἀι-Γιαν- νιοῦ. Τὰ μάτια του δάκρυσαν λίγο καὶ εἶπε:

— Βέβαια, ἄλλως τε πιγαίνει καὶ καλύτερα νὰ κάθεστε ἐσεῖς σὲ μιὰ τέτοια βάρκα κι' ὄχι ἐγώ! Ὅταν εἶχαν φθάσει περίπου στὴν μέση τοῦ δάσους, ἔκανε ἡ Δάγνη τὴν ἀπροσεξία καὶ ρώτησε:

— Πόσο καιρὸ μένετε ἀκόμα ἐδῶ;

Ἀμέσως μετανόησε θὰ ἤθελε νὰ μποροῦσε νὰ τῶπαιρνε πίσω μὰ γλῆγορα ἡσύχασε πάλι, γιατί ἐκεῖνος χαμογέλασε καὶ ἀπέφυγε νὰ ἀπαντήσῃ κατ' εὐθείαν. Τοῦ ἦτον εὐγνώμων γι' αὐτὴν τοῦ τὴν εὐγένεια, βέβαια θὰ εἶχε παρατηρήσει τὴν στενοχώρια της.

— Μένω ἐδῶ, πὺν εἴστε ἐσεῖς, εἶπε. . .

— Μένω ἐδῶ, ἐνὸς ἔχω χρήματα, εἶπε ἔπειτα. Καὶ πρόσθεσε: Μ' αὐτὸ δὲν ἔχει φόβο νὰ δια- κέσῃ πολὺ.

Ἡ Δάγνη τὸν κύταξε, γέλασε κι' ἐκεῖνη καὶ ρώτησε:

— Δὲν ἔχει φόβο νὰ διαρκέσῃ πολὺ; Ἐσεῖς εἴστε πλούσιος, καθὼς ἀκουσα.

Τότε τὸ πρόσωπό του πήρε πάλι τὴν παλιὰ του τὴν μυστηριώδη ἔκφρασι καὶ εἶπε:

— Ἐγὼ εἶμαι πλούσιος; Ἀκοῦστε, ἔμαθα πὼς διαδόθηκε ἓνας μῦθος ἐδῶ στὴν πόλι, πὼς ἔχω ἓνα σωρὸ χρήματα, πὼς ἔχω κι' ἓνα κτῆμα μεγάλης ἀξίας — μὰ δὲν εἶναι ἀλήθεια, σ' ας παρα- καλῶ, μὴ τὸ πιστεύετε, εἶναι ὅλα ἀνοησίες. Δὲν ἔχω κανένα κτῆμα, ἂν ἔχω, ἔχω ἓνα πολὺ μικρὸ

κι' οὔτε εἶναι ὅλο δικό μου, εἶναι μαζί καὶ τῆς ἀδελφῆς μου κι' ἔπειτα εἶναι φορτωμένο μ' ἓνα σωρὸ χρέη καὶ ὑποθήκες. Ἀλήθεια σ' ας λέω.

Ἡ Δάγνη γέλασε σ' ας νὰ μὴ τὸν πίστευε.

— Ναί βέβαια, πάντα λέτε τὴν ἀλήθεια, ὅταν μιλάτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας, εἶπε.

— Δὲν μὲ πιστεύετε; Ἀμφιβάλλετε; Ἀκοῦτε νὰ σ' ας πῶ τὴν ἀλήθεια ἂν καὶ εἶναι ἐξευτελι- στικὸ γιὰ μένα μὰ θὰ σ' ας διηγηθῶ πὼς εἶναι τὰ πράγματα: Λοιπὸν, πρῶτα πρῶτα τὴν πρώτην μέρα πὺν ἦρθα ἐδῶ, περπάτησα πέντε μίλια πεζῇ, ὡς στὴν πλαϊνὴ πόλι πεζῇ, κι' ἀπὸ κεῖ ἔστειλα στὸν ἑαυτὸ μου τρία τηλεγραφήματα ποῦλεγα γιὰ ἓνα κτῆμα στὴν Φιλανδία. Ἐπειτα ἄφησα αὐτὰ τὰ τρία τηλεγραφήματα ἀνοιχτὰ ἀπάνω στὸ τραπέζι στὴν κάμαρά μου, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τὰ διαβάξῃ ὅποιος θέλει. Μὲ πιστεύετε τώρα; Δὲν εἶναι λοιπὸν ψέματα ὅλα μου τὰ χρήματα;

— Ἄν δὲν λέτε πάλι ψέματα. . .

— Πάλι; Ἀπατᾶσθε, κυρία μου. Μὰ τὸν Θεό, δὲν λέω ψέματα!

Σιγῇ.

— Μὰ γιατί τὸ κάνετε αὐτό; Γιατί στείλατε τὰ τηλεγραφήματα στὸν ἑαυτὸ σας;

— Βλέπετε, θὰ γινόταν πολὺ μακριὰ ἱστο- ρία ἂν ἀρχίζα τώρα νὰ τὰ διηγοῦμαι ὅλα. . . Ἐπὶ τέλους, νὰ, τῶκα γιὰ νὰ νὰ σ' ας φαντάξω στὴν πόλι. Χί, χί, χί! ἀλήθεια σ' ας λέω.

— Τώρα λέτε ψέματα.

— Ὁ διάβολος νὰ μὲ πάρῃ ἂν λέω ψέματα! Σιγῇ.

— Εἴστε πολὺ περίεργος ἄνθρωπος! Ὁ Θεὸς τὸ ξέρει τί σκοπὸ ἔχετε πὺν κάνετε ἔτσι. Πρῶτα ἔρχεστε καὶ. . . ναί, οὔτε ντρέπεστε καθόλου νὰ μοῦ κάνετε διάφορες ἐκμισθηρεῖσεις κι' ἔπειτα ὅταν θέλω νὰ σ' ας βάλω λίγη γνώσι, ἀμέσως ἀλλάζετε καὶ κάνετε σ' ας νὰ εἴστε ὁ χειρότερος τσαρλατάνος καὶ ψευθῆς καὶ κατεργάρης. Μὰ ἔγνοια σας, μὴ παίρνετε αὐτὸν τὸν κόπο καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο δὲν μοῦ κάνουν τὴν παρα- μικρὴ ἐντύπωσι. Εἶμαι πολὺ ἀπαθὴς κι' ἡ μεγα- λοφυΐα σας ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς ἀντιλή- ψεώς μου.

Εἶχε προσβληθῇ.

— Μὰ ἴσια ἴσια τώρα, εἶπε ἐκεῖνος, δὲν ἤθελα νὰ δεῖξω μεγαλοφυΐα. Ξέρω πὼς ὅλα εἶναι χα- μένα. Πρὸς τί νὰ κοπιᾶζω λοιπὸν;

— Μὰ λοιπὸν τί μοῦ διηγεῖστε ὅλα αὐτὰ τὰ δυσάρεστα τοῦ ἑαυτοῦ σας μὴ μὴς βοήθη εὐκαι- ρία; φώναξε θυμωμένη.

Κ' ἐκεῖνος σιγὰ σιγὰ κι' ἐντελῶς ψύχραιμος ἀπήντησε:

— Γιὰ νὰ σ' ας κάνω ἐντύπωσι.

Πάλι σταμάτησαν και κύταξαν ο ένας τον άλλον. Έκείνος ξεακολούθησε:

— Μια άλλη φορά είχα την ευχαρίστησι να σ'αυ πω μερικά λόγια για την μέθοδό μου. Με ρωτάτε γιατί λέω πάντα εκείνα μου τα μυστικά που με βιάζουν και που μπορούσα να τα φύλαγα για τον εαυτό μου. Λοιπόν εγώ σ'αυ απαντώ: από υπολογισμό, από διπλωματία. Φαντάζομαι δηλαδή πως ή ειλικρινεία μου θα σ'αυ κ'άνη πάντα λίγη έντύπωσι, όσο και να λέτε το έναντιόν. Τουλάχιστον πιστεύω πως αισθάνεστε λίγο σέβας μπρός σ'αυτήν μου την μεγάλη αδιαφορία με την όποιαν προδίδω ο ίδιος τον εαυτό μου. Ίσως να κάνω και λάθος, μπορεί: μα τότε δεν ξέρω πιά τί να κάνω. Μα κι'αν κάνω λάθος, έτσι κ'έτσι είστε που είστε χαμένη για μένα, λοιπόν δεν χάνω πιά τίποτα. Ός σ'αυ το σημείο μπορεί να φτάση κανείς, αυτό είναι απελπισία. Εγώ ο ίδιος σ'αυ βοηθώ να βρίσκετε κατηγορίες έναντιόν μου, ο ίδιος σ'αυ βοηθώ να με απομακρύνετε από κοντά σας. Γιατί το κάνω; Έπειδή ή ψυχή μου απεχθάνεται να π'ή κάτι για δική μου όφέλεια, δεν μπορεί με πρόστυχο τρόπο να προσπαθήση να όφελιθ'ή. Μα τότε — θ'α π'ήτε — προσπαθώ με πονηριά και με αλλόγυρο να κατορθώσω εκείνο που άλλοι κατορθώνουν με ευθύτητα; Άχ, όχι... μα δεν θέλω κι'όλας να υπερασπίσω τον εαυτό μου. Π'ήτε πως είναι όλα άνοησίες. Βέβαια άνοησίες είναι, τί άλλο είναι; κ'εγώ ο ίδιος λέγω πως είναι ή πιό σιχαμένη ψευτιά. Λοιπόν καλά, όλα είναι άνοησίες, δεν διαμαρτύρομαι, έχετε δικαίο, όλη μου ή ύπαρξις είναι μια άνοησία. Η άνοησία όμως όλους τους ανθρώπους τους κρατ'α δεμένους, τον ένα όλιγότερο, τον άλλο περισσότερο: δεν μπορεί λοιπόν του ενός ή άνοησία να είναι έπίσης καλή όπως και του άλλου, αφού δ'α κατά βάθος όλα είναι άνοησίες;... Καταλαβαίνω πως αρχίζω τώρα να μπαίνω στα νερά μου, αυτό το θέμα είναι το φόρτε μου. Άχ, όχι! Θεέ μου, Θεέ μου πως τ'α βαριούμαι όλα! Λέω στον εαυτό μου: ός τα όλα, ός τα! Άς τελειώση κι'αυτό! Λοιπόν τελεία... Ποιός θ'άλεγε πως στο σπίτι του Στένερσεν του γιατρού π. χ. κάτι δεν είναι εν τάξει. Όύτε εγώ δεν λέγω πως κάτι δεν είναι εν τάξει ίσια ίσια γι'αυτό ρωτώ, αν μπορεί να κατεβ'ή κανενός να πιστέψη τίποτε άποπο γι'αυτήν την ύποληπτόμενη οικογένεια. Είναι μόνο δύο άνθρωποι, κύριος και κυρία, χωρίς παιδιά, χωρίς σοβαρές φροντίδες, και μόλα ταύτα μπορεί να είναι κ'ένας τρίτος εκεί μέσα, ο Θεός το ξέρει, μα ίσως να είναι κ'ένας άλλος εκτός απ'τον κύριο και την κυρία, ένας νέος, ένας πολύ καλός φίλος

της οικογενείας, ο Ράινερτ ο δικαστής. Τί να π'ή κανείς; Ίσως το λάθος να είναι κι'από τα δύο μέρη. Ίσως ο γιατρός να είναι και εν γνώσει και να μ'ή μπορεί να κ'άνη τίποτα. Τουλάχιστον αυτήν την νύχτα έπινε τόσο πολύ, κι'όλα του ήταν τόσο αδιάφορα, όλος ο κόσμος — που έπρότεινε όλη ή ανθρωπότητα να ξεπαστρευτ'ή με πρωσοικόν όξύ, κ'έπειτα ός γυρν'α πάλι ο άξων της γ'ής. Ο κακομοίρης!... Μα δεν είναι ο μόνος που είναι ός στα γόνατα βουτηγμένος μέσ'στην ψευτιά, ακόμια κι'αν βγάλω εγώ — ο Νάγκελ — τον εαυτό μου που είμαι μέσα ός στην μέση. Άν πάρομαι π. χ. τον Μινούττα. Καλή ψυχή, άγιος άνθρωπος! Όλα τ'α καλά είναι με το μέρος του: κι'όμως τον υποπτεύομαι. Απορ'είτε που το λέγω αυτό; σ'αυ τρώμαξα; Δεν το ήθελα σταδ'ήτε, θ'α σ'αυ καθησυχάσω άμέσως: τον Μινούττα, ξέρετε, κανείς δεν μπορεί να τον κλονίσ'η, είναι πέρα πέρα έντιμος. Και λοιπόν, γιατί δεν τον χάνω μια στιγμή απ'τα μάτια μου, γιατί κάθομαι σ'ε μια γωνιά του δρόμου και τον παρατηρώ στις δύο την νύχτα όταν γυρν'α από έναν άθ'ωο περίπατο, — στις δύο την νύχτα; Γιατί τον κατασκοπεύω μπρός και πίσω όταν κουβαλ'α τους σάκκους του και χαιρετ'α τους ανθρώπους στον δρόμο; Για τίποτα, σ'αυ βεβαιώ, για τίποτα! Μ'ένδιαφέρει μόνο, έχω καλή ιδέα γι'αυτόν και χαίρομαι να τον βλέπω έτσι άγνό και έντιμο μέσα σ'όλην αυτήν την ψευτιά. Γι'αυτό μόνο το κάνω, και βέβαια με καταλαβαίνετε. Χί, χί, χί... Τώρα, για να γυρίσωμε πάλι στον εαυτό μου... Άχ, όχι, όχι, δεν θέλω να μιλήσω πιά για τον εαυτό μου, όλα τ'άλλα, μόνο αυτό όχι!

Αυτά τα τελευταία λόγια ήταν τόσο ειλικριν'η, τόσο λυπηρά, που την έκαναν να τον λυπηθ'ή. Κατάλαβε πως είχε μπροστά της μια ψυχή τυραννισμένη, ξεσκισμένη. Μα καθώς εκείνος, για να σβήση άμέσως αυτήν την έντύπωσι, δια μ'ας γέλασε πάλι δυνατά κ'είπε πως όλα είναι άνοησίες, τότε κ'έκείνη άμέσως έέχασε τ'α καλά της αισθήματα κ'είπε με φωνή θυμωμένη:

— Κάνετε κάτι ύπαινιγμούς για την κυρία Στένερσεν, που ήταν αλήθεια πολύ ταπεινοί. Τον Μινούττα, έναν δυστυχισμένο σακάτη, κ'έκείνον βαλ'θήκατε να τον κατηγορήσετε. Ήτον τόσο άσχημο εκ μέρους σας, τόσο ταπεινό!

Αρχισε πάλι να περπατ'α πιό γλήγορα, κ'έκείνος την ακολουθούσε. Δεν απήντησε τίποτα: π'ήγαινε με το κεφάλι σκυμμένο. Ήτον πολύ ταραγμένος, κ'ή Δάγνη με μεγάλη της απορία είδε δύο μεγάλα δάκρυα που κυλούσαν απ'τα μάτια του. Εκείνος γύρισε και σφύριξε σ'ένα μικρό πουλάκι, για να κρύψ'η την συγκίνησί του.

Περπάτησαν ός δύο λεπτά χωρίς να πουν λέξι. Η Δάγνη ήτον συγκινημένη και μετανοούσε πικρά για ό,τι είχε π'ή. Ποιός ξέρει, ίσως να είχε και δικαίο σ'αυτό που είπε: τί ήξερε εκείνη; Ίσως σ'ε μερικές έβδομάδες αυτός να είχε δ'ή περισσότερα παρ'α αυτή σ'ε χρόνια.

Ακόμια περπατούσαν σιωπηλοί. Εκείνος είχε γίν'ει πάλι ήσυχος κ'έπαιζε σ'αν ξένοιαστος με το μαντίλι του. Σ'ε λίγο θ'α έφαινετο και ή εκκλησία.

Τότε είπε εκείνη:

— Το χέρι σας είναι πολύ πληγωμένο, για να ιδώ!

Άν τ'ώκανε για να του κ'άνη ευχαρίστησι, ή αν μήπως εκείνην την στιγμή αλήθεια την νικούσε ή αγάπη του — το είπε με μια φωνή γλυκειά, σχεδόν συγκινημένη και στάθηκε συγκλονώς.

Τότε πιά όλο του το πάθος κόρωσε. Έτσι που έστέκετο κοντά του, με το κεφάλι της σκυμμένο απάνω στο χέρι του, και που αισθάνετο την μυρωδιά των μαλλιών της και του λαμ'ου της και που κανείς δεν έλεγε λέξι, π'ήγε να τρελ'αθ'ή απ'την αγάπη του. Την έπιασε και την έσφιξε κοντά του, πριν με το ένα χέρι κ'έπειτα, όταν εκείνη έκανε αντίστασι, και με το άλλο, την έσφιξε ζεστά απάνω στο στήθος του, σχεδόν την σήκωσε από την γ'ή. Ένοιωθε την ορ'αη της που λύγιζε και που δεν έκανε πιά αντίστασι. Έτσι ήταν ακουμπησμένη στην αγκαλιά του και τα μάτια της μισοκλεισμένα τον εκύταζαν. Της έλεγε πως είναι ωραία, πως είναι ωραία και πως όσο ζ'ή θ'α είναι ή μόνη του αγάπη. Ένας σκοτώθηκε κι'όλας γι'αυτήν, κι'αυτός είναι έτοιμος στο παραμικρό της νεύμα, σ'ε μια της λέξι, να σκοτωθ'ή κι'αυτός. Άχ, πως την αγαπ'α! Κ'έξακολουθούσε και της έλεγε: Σ' αγαπ'ω, σ' αγαπ'ω, αγαπημένη μου!

Δεν έκανε πιά αντίστασι το κεφάλι της ακούμπησε λίγο στον άριστερό του ώμο κ'έκείνος την φιλούσε, την φιλούσε με φιλι'α φλογερ'α και σταματούσε μόνο για να της π'ή γλυκά λόγια. Ήτον σ'αν κ'έκείνη να βασιούταν σφιχτά κοντά του, κι'όταν την φιλούσε, έκλεινε τα μάτια της ακόμα πιό σφιχτά.

— Θ'α σ'ε περιμένω αύριο στο δέντρο, ξέρεις, εκεί, στην λεύκα, έλα, σ' αγαπ'ω, αγάπη μου, Δάγνη! Θ'α'ρθ'ης; Έλα, αν θ'ες, στις έπτά.

Εκείνη δεν απήντησε, μόνο είπε:

— Αφ'ήστε με τώρα!

Και σιγά τραβήχτηκε απ'την αγκαλιά του.

Μια στιγμή στάθηκε και κύταξε γύρω. Τό πρόσωπό της ήτον σ'αν σαστισμένο, άγριεμένο. Έπειτα το στόμα της φάνηκε που έτρεμε, και π'ήγε και κάθισε σ'ε μια πέτρα του δρόμου. Έκλαιε.

Ο Νάγκελ π'ήγε κ'έσκυψε κοντά της και της μίλησε σιγά. Έμειναν έτσι μερικά λεπτά. Μα δια μ'ας εκείνη σηκώνεται, θυμωμένη, χλωμή απ'τον θυμό της: σφίγγει τ'α χέρια της απάνω στο στήθος της και φωνάζει:

— Είστε άθλιος, Θεέ μου, τί άθλιος που είστε! Μα ίσως έσείς δεν το καταλαβαίνετε, Θεέ μου, πως μπορείς να το κάνετε αυτό!

Κι'αρχισε πάλι να κλαί'η.

Ο Νάγκελ πάλι δοκίμασε να την ήσυχάση, μα εκείνη δεν ήθελε: μισή ώρα εκάθοντο στην ίδια θέσι και δεν προχωρούσαν.

— Μο'υ είπατε μάλιστα να ξανάρθω να σ'αυ εύρω, του είπε, μα δεν έρχομαι, δεν θέλω να σ'αυ δώ μπρός στα μάτια μου, είστε ένας παληάνθρωπος!

Ο Νάγκελ έπιασε στα πόδια της, την παρακάλεσε, της φιλούσε το φόρεμά της. Μα εκείνη επαναλάμβανε πως είναι ένας παληάνθρωπος και πως φέρθηκε σ'αν παληάνθρωπος. Να φύγη! Να φύγη! Να μ'ή την συνοδεύση πιά, ούτε ένα β'ήμα.

Και γύρισε να πά'η σπίτι της.

Ο Νάγκελ θέλησε να την ακολουθήση: μα εκείνη τον φοβέρισε με το χέρι και του είπε:

— Δεν θ'α με ακολουθήσετε!

Στάθηκε εκείνος και την κύταξε ός που προχώρησε δέκα, είκοσι, β'ήματα: τότε αρχισε να τρέχ'η κατόπιν της, την έφτασε και την έκανε πάλι να σταδ'ή.

Δεν θ'α σ'αυ πειράξω, είπε, μόνο λυπηθ'ήτε με, άχ, λυπηθ'ήτε με λίγο! Όπως με βλέπετε τώρα μπροστά σας είμαι έτοιμος να σκοτωθ'ω για σ'αυ, μόνο για να μ'ή με βλέπετε πιά. Το ίδιο θ'α σ'αυ έλεγα και αύριο αν σ'αυ απαντούσα. Μα φαν'ήτε κ'έσείς σπλαχνική! Βλέπετε, τί να κάνω, ή δύναμή σας με συνεπαίρνει και δεν μπορ'ω ν'αντισταθ'ω; κ'έπειτα, δεν είναι καί'ε δικό μου λάθος που σ'αυ β'ο'ήκα στον δρόμο μου. Άχ, ο Θεός να δώση ποτέ να μ'ή αισθανθ'ήτε τέτοιο πόνο όπως εγώ τώρα.

Και γύρισε κ'έφυγε.

Ήτον ταραγμένος: έτρεμε εκεί που περπατούσε: δεν έβλεπε κανέναν στον δρόμο του, κανέναν δεν αναγνώριζε: συν'ήλθε μόνο όταν έφ'τασε μπρός στο ξενοδοχείο κι'ανέβηκε. [Ακολουθεί]

[Μεταφρασ. Τ.]

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

Η ΗΡΩΪΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ *

Λίαν εσφαλμένος είναι ο συντετμημένος ούτος τίτλος, ἀντὶ τοῦ «Συμφωνία ἡρωϊκὴ πρὸς ἀνάμνησιν μεγάλου ἀνδρός», τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος Μπετόβεν ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον του. Τοιοῦτος τίτλος δεικνύει φανερὰ ὅτι δὲν πρόκειται οὔτε περὶ πολέμων, οὔτε περὶ ἐμβατηρίων θριάμβων, ὅπως πολλοὶ ἀπατῶμενοι νομίζουν. Ἡ συμφωνία αὕτη περιγράφει μᾶλλον σοβαρὰς καὶ βαθείας σκέψεις, μελαγχολικὰς ἀναμνήσεις ἐπιβλητικῶν τελετῶν· εἶναι ὁ ἐπικήδειος λόγος ἐνὸς ἥρωος. Σπανίως ἡ μουσικὴ κατέρωθε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ψυχικὸν ἄλγος τόσον ἀγνὴν μορφὴν καὶ εὐγένειαν ἐκφράσεως.

Τὸ πρῶτον μέρος εἰς τρεῖς χρόνους, ἔχει ρυθμὸν ἴσον σχεδὸν πρὸς τὸν τοῦ valse· ἐν τούτοις τὸ allegro τοῦτο εἶνε σοβαρώτατον. Παρὰ τὰς συνηθείας, ὁ συνθέτης ἐν τῇ ἀρχῇ μόλις ἀφίνει νὰ διαφαίνεται ἡ μελωδικὴ ιδέα, ἥτις μόνον κατόπιν μικρᾶς εἰσαγωγῆς γίνεται φανερά.

Τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ ρυθμοῦ εἶναι αἱ συχναὶ συγχοπαί, καὶ ὁ εἰς δύο χρόνους ρυθμὸς, ὅστις συχνὰ διακόπτει τὸν εἰς τρεῖς χρόνους. Ὅταν εἰς τὴν σύγκρουσιν τοῦ ρυθμοῦ προστίθενται καὶ μερικαὶ τραχεῖαι διαφωνίαι, ὁ ἀκροατὴς πρὸ τῆς εἰκόνης ταύτης τῆς ἀδαμᾶστου μανίας, δὲν δύναται νὰ συγκρατήσῃ κίνημα τρόμου, ἐν ᾧ ἐναγωνίως ἐρωτᾷ «διατί αὕτη ἡ ἀπελπισία; διατί αὕτη ἡ λύσσα;» — Ἡ ὀρχήστρα αἰφνίως καθιστοῦν ὥσάν νὰ ἐξέλαιον αἱ δυνάμεις τῆς κατόπιν τοῦ παροξυσμοῦ εἰς ὃν ἀφέθη. Ἐπονται φράσεις γλυκεῖαι ἐγκλείουσαι ὅλα τὰ λυπηρὰ συναισθήματα, τὰ ὁποῖα διεγείρει ἐν τῇ ψυχῇ ἡ ἀνάμνησις· ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ πληθὺς τῶν ἁρμονικῶν καὶ μελωδικῶν φράσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ Μπετόβεν παρουσιάζει τὸ θέμα του.

Τὸ ἐπικήδειον ἐμβατήριον εἶναι ὁλόκληρον δράμα. Νομίζει κανεὶς ὅτι ἀναγινώσκει μετὰ-

* Βλέπε τεύχος 31 Ὀκτωβρίου 1911.

φρασιν τῶν ὀρειοτάτων στίχων τοῦ Βιργιλίου κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ νέου Πάλλαντος.

«Multa que praeterca Laurentis
praemia pugnae
Adgerat, et longo praedam,
jubet ordine duci.»

Τὸ τέλος ἰδίως συγκινεῖ βαθύτατα. Τὸ θέμα τοῦ ἐμβατηρίου ἐπανέρχεται ἀλλὰ διακεκομμένον ἀπὸ παύσεις καὶ μετὰ μόνην συνοδίαν τρεῖς κρούσεις «pizzicati» τοῦ contre basse.

Καὶ ὅταν τὰ τεμάχια τῆς θλιβερᾶς αὐτῆς μελωδίας μόνα, γυνά, συντετριμμένα, πίπτουν εἰς τὸν ἀρχικὸν τόνον (tonique), τὰ πνευστὰ ὄργανα ἐκπέμπουν κραυγὴν ὡς τελευταῖον χαῖρε τῶν πολεμιστῶν πρὸς τοὺς πεσόντας συντρόφους τῶν... καὶ ὅλη ἡ ὀρχήστρα σβύνει εἰς μίαν κωρόνην pianissimo.

Τὸ scherzo ἀποτελεῖται σχεδὸν ὁλόκληρον ἀπὸ ρυθμικὰς φράσεις εἰς δύο χρόνους κατεσπαρμένας μεταξὺ φράσεων εἰς τρεῖς χρόνους. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ Μπετόβεν δίδει πολλὴν δύναμιν εἰς τὸ ὕψος. Ἡ μελωδία γίνεται πλέον ἀπρόοπτος, ἄλλως τε ὁ συγκεκριμένος οὗτος ρυθμὸς ἔχει ἰδιαίτερον θέλγητρον δυσκόλως ἐξηγούμενον. Ἰκανοποιεῖται ὁ ἀκροατὴς βλέπων τὴν μουσικὴν φράσιν νὰ λαμβάνῃ ὠραῖον τέλος καίτοι ἐπὶ στιγμὰς διεκόπη.

Ἡ μελωδία τοῦ trio, ἐκτελουμένη ὑπὸ τῶν πνευστῶν ὀργάνων εἶναι ἐκτάκτου ἀνθηρότητος. Ὁ ρυθμὸς εἶναι ὀλίγον ἀργότερος τοῦ τοῦ scherzo, καὶ ἡ ἀπλότης αὐτοῦ καταφαίνεται ἀκόμη κομψότερα ὡς ἐκ τῆς ἀντιθέσεως τῶν μικρῶν φράσεων, τὰς ὁποίας τὰ τετράχορδα ἐκτελοῦν ἐν μέσῳ τῆς ἁρμονίας.

Τὸ finale εὐθυμον καὶ γελαστὸν παρουσιάζεται ὑπὸ τὴν συνήθη μορφὴν του. Εἶναι ἀδιάκοπος ψίθυρος ἤχων διακοπτόμενος ἐντούτοις ὑπὸ μερικῶν συγχορδιῶν ἀγρίων. Τοῦτο συχνὰ συμβαίνει εἰς τὸν Μπετόβεν.

ΕΚΤΩΡ ΜΠΕΡΑΙΟΖ

[Μετάφρ. ΕΛΠΙΔΟΣ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
καὶ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ]

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἀγαπητέ μου,

... 25 Ἰανουαρίου 1912

Ὁ μπάριμπα-Γιώργης μοῦ φορτώθηκε καὶ καλὰ νὰ ντυθῶμε μασκαράδες.

— Γιὰ τὸν καλὸ τὸν χρόνον! μοῦ εἶπε.

— Οἱ δύο μας;

— Καὶ ἡ γρηὶὰ καὶ τὰ παιδιά! Νὰ πᾶμε σὲ μερικὰ συγγενικὰ σπιτία, νὰ κάνουμε χάξι καὶ νὰ σφίξουμε κι' ἀπὸ καμιά.

Ἐνα μαγαζάκι στὴ γειτονιά εἶχε φέρεи μουτσούνες ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Κεφάλια παρᾶξενα, με χοντρὲς μύτες, με κρεμαστὰ χεῖλια, με στραβά σαγόνια, με πρισμένα μάγουλα. Ὁ μπάριμπα-Γιώργης τίς ρέχτηκε κι' ἀγόρασε τέσσερες γιὰ τὸ καλὸ.

— Πῆρα καὶ γιὰ λόγου σου!

— Τώρα στὰ γεράματα, μπαριμπα-Γιώργη;

— Ἐμεῖς δὲ θὰ γεράσουμε ποτέ. Κάνε δουλειά σου!

μοῦ εἶπε χτυπώντας με στὸν ὦμο.

Καὶ μοῦ παρυσίασε τὴ μουτσούνα μου.

— Κύντα πῶς σου τὴ διάλεξα! Ὅπως εἶπες καὶ παράγγειλες...

Καὶ μουβγαλε κάτω ἀπ' τὸ ταμπάρο του τὴ μουτσούνα μου. Ἦτανε ἓνα παληκαρίσιο πρόσωπο με μαῦρο στριμμένο μουστάκι.

— Θὰ σὲ κάνω γὼ παληκάρι νὰ τρελλαθοῦνε ὅλες οἱ κοπέλες τοῦ χωριοῦ! Μόνο ἔννοια σου!

— Κ' ἡ δική σου;

— Νάτηνε!

Μοῦδεῖξε ἓνα κοριτσιότικο πρόσωπο με φουσκωμένα κόκκινα μάγουλα.

— Σ' ἀρέσει;

— Ἀκούς!

— Εἰς γιὰ τὴ διάλεξα;

— Γιὰ νὰ μὴ ζηλεύῃ ἡ γρηὶὰ. Ἄν γινόσουν παληκάρι σὰν κ' ἐμένα, ποὶς ξέρε...

— Δὲν τὸ βρήκες! Σκύψε νὰ σοῦ πῶ... Εἶναι γιὰ νὰ ξεθαρρεύονται τὰ κορίτσια νάρχωνται κοντὰ μου.

— Κατεργάρι!

— Σώπα νὰ μὴ σ' ἀκούσῃ ἡ γρηὶὰ, γιὰτὶ δὲ θὰ μοῦ δώσῃ τὰ νυφιάτικά της.

— Κ' ἐκεῖνη;

— Τὰ κοντοβράκια μου! Θ' ἀλλάξουμε. Τώρα βλέπεις γενήκαμ' ἓνα. Ποὶς ἀντρας, ποῖα γυναῖκα! Ἐνα πρᾶμα εἴμαστε κ' οἱ δύο... Τὴν Κυριακὴ λοιπόν. Μιλημένα, τιμημένα.

Κούνησα τὸ κεφάλι.

— Τί; Δὲν ἔρχεσαι;

— Ἀσε μ' ἐμένα, μπάριμπα Γιώργη.

— Γιατί; Μήπως δὲν τὸ ζάρετε στὸν τόπο σας;

— Τὸ ζάρομε...

— Δὲν ἔγινες μασκαρὰς ποτέ σου;

— Ἀκούς ἐκεῖ! Πρῶτα κι' ἀρχὴς ἔγινα παιδί, ὕστερα φόρεσα μαῦρα μουστάκια. Πιὸ ὕστερα ψορά. Κατόπι φόρεσα μίαν ἄσπρη γενεάδα. Ἀργότερα τὴν πέταξα. Τὴν τελευταία ἀπόκρηα πῆρα μιὰ μουτσούνα κουτσονόνα καὶ ξαρωμένη. Καὶ τὴ φορᾶω ἀκόμη. Δὲν τὴ βλέπεις;

— Ἄλλα εἶναι αὐτὰ τὰ μασκαρέματα κι' ἄλλα τοῦτα.

Ὅλο κι' ὁ θεὸς θὰ μᾶς μασκαρεῖ; Θὰ μασκαρεῖ τοῦμε καὶ μόνοι μας μιὰ φορὰ τὸ χρόνο! Δὲν ἔχει! Ἄσε τώρα τὰ ζορμπάλια.

Τί νὰ κάνω; Τ' ἄφισα. Ἐχθὲς τὸ βράδυ λοιπὸν ντυθήκαμε μασκαράδες καὶ πήραμε μπάλα τίς ροῦγες. Ἦπιαμε, τραγουδήσαμε, χορεύσαμε. Ὁ μπάριμπα-Γιώργης τοῖμπησε μιὰ κοπέλα ἀπάνω στὸ μεθύσι του. Πρὶν μπῆξῃ τὴ φωνὴ ἡ κοπέλα, τὴν ἐμπήξε αὐτός:

— Γυναῖκα, με τοῖμπησαν!

— Καλὰ νὰ τὰ πάθης, γέρω-ξοῦρα! τοῦπε ἡ κυρὰ-Γιώργαινα. Σὰν ἤθελες νὰ γίνης κοπέλα, τώρα στὰ γεράματα!

— Χάλασε ὁ κόσμος, βρὲ παιδιά! ξαναφώνησε ὁ μπάριμπα-Γιώργης, με ψηλὴ φωνή. Δὲν εἶναι νὰ βγῇ κορίτσι ἀπ' τὴν πόρτα του.

Πιὲς καὶ πιὲς, μέθυσα κ' ἐγώ.

— Δὲν μᾶς λές κανένα τραγούδι; μοῦ λείει ἡ κυρὰ-Γιώργαινα.

— Μετὰ χαρᾶς σας! Νὰ σᾶς πῶ...

Δὲν ξέρω πῶς μοῦ ἦρθε κι' ἀρχισα νὰπαγγέλλω τὸ «Carmen Seculare» τοῦ Ὀρατίου.

— Ἄλλο!

— Δὲν ξέρω ἄλλο!

Ἦμαστε στὸ σπιτί ἐνὸς κουμπάρου τοῦ μπάριμπα-Γιώργη. Σὲ λίγο ἦρθανε καὶ τὰ ὄργανα.

— Σήκω νὰ σύρῃς τὸ χορὸ, λεβέντη!

Μιὰ κελαϊδιστὴ φωνὴ μοῦ μιλοῦσε. Ἦτανε ἡ κόρη τοῦ κουμπάρου, μιὰ κοπέλα σὰν τὸ κρὺ τὸ νερό.

Ἀνοῖξαν τὰ ἐπουράνια μπροστά μου!

— Κουράγιο, γέρω-Ἀσοφε! εἶπα μέσα μου.

Ἐδῶκα τὸ χέρι στὴν κουμπαραπούλα κ' ἔσηρα τὸ χορὸ. Πατοῦσα κι' ἔτρεμε ἡ γῆς. Τρέμανε καὶ τὰ πόδια μου, μὰ ποὶς λογαριάζει πόδια! Ἐτρεμε κ' ἡ καρδοῦλα μου. Ἀχ! καὶμένη καρδιά!

Σήμερα ξύπνησα σὰν τὸ τσιλίκι. Ἐκατσα κ' ἔγραψα ἓνα ποιήμα στὴν κουμπαραπούλα, νὰ βγάλω τὸ ἄχτι μου. Πῶς ἄλλιως νὰ τὸ βγάλῃ κανένας. Ἀνάθεμα τὰ γεράματα!

Βάζω στοιχίμα πῶς με ὅλα σας τὰ κομμάτια καὶ μ' ὅλους σας τοὺς μπάλους στὴν Ἀθήνα, δὲν γλεντᾶτε καλύτερα ἀπὸ μᾶς. Ἐτσι λείει κι' ὁ μπάριμπα-Γιώργης.

— Τέτοιο γλέντι, οὔτε στὸ Παρίσι δὲ στάθηκε!

Μὴν ξεχνᾶς πῶς ὁ μπαριμπα-Γιώργης τοῖμπησε τὴν κοπέλα, χωρίς νὰ τίς φᾶῃ ἀπ' τὴ γρηὶὰ του, πρᾶμα ποὺ δὲν τὸ ξαναθυμᾶται λείει στὴ ζωὴ του.

Σὲ φιλῶ, δικός σου

ΑΣΟΦΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Γεώργιος Σωτηριάδης

ΜΕΣΑ σὲ χιόνια μαλλιών, ἡ μορφὴ τοῦ ἀρχαίου λόγου φαίνεται ἴδιο σύμβολο γαλήνης. Ἡ μελέτη τῶν περασμένων ἐκατῆς νεανικὴ τὴν καρδίαν του — κι' ἔδωκεν ἓνα εἶδος φιλοσοφικῆς ἀταραξίας στὸ πνεῦμα του. Σὰν μιλεῖ δὲν εἶνε ὁ ρήτωρ, μὰ ὁ εὐεθύς ἀνιστορητὴς παραμυθίων — τὴν εἶνε ἡ ἀφέλεια ποὺ χαρακτηρίζει τὸν λόγο του. Καὶ οἱ ἐπαναλήψεις

του, εἶνε κ' αὐτὲς εὐμορφες, μπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεὶς, γιατί δείχνουν τὸν ἀνθρώπο πού ξεχνᾷ τοὺς τριγύρω όταν θέλῃ νὰ εἰπῇ κάτι γιὰ τὴν τέχνη. Κι' αὐτὸ εἶνε ὥραϊο. Ὁ ρήτωρ μπορεῖ νὰ παρασύρῃ τὸ ἀκρατήριον, μόνον σὰν ἀφήσῃ τὸν ἑαυτὸν του νὰ παρασυρῇ ἀπὸ τὴν ἴδια του ἐμπνευσιν.

Μᾶς διηγῆθηκε λοιπὸν μὲ τὸν δικό του τρόπο, πράγματα ἀπὸ τὴν προϊστορικὴ ἐποχὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης — πού θὰ ἦσαν ἄγνωστες ἂν ἡ Αἴγυπτος δὲν ἤρχετο μὲ τὰ μνημεῖα καὶ τὰρχαῖα τῆς νῆς ἐξηγήσῃ τὰς ἱστορικὰς ἀμφιβολίας καὶ νὰ βάλῃ στὴ θέσιν τοὺς τὸ κάθε τι.

Οἱ δύο ἀδελφές χώρες ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς υπάρξεως τοὺς εἶχαν κατὰ τὸ ἐντελὲς χαρακτηριστικὸν στὴν τέχνη τους. Ἀπὸ τὶς πρώτες ἀναλυτικὰ καὶ ζωγραφικὰς ἀπόπειρες τῶν τεχνιτῶν, βλέπει κανεὶς τὸ πνεῦμα τῆς εὐγενικῆς καὶ πρωτοτύπου τάσεως. Ἀπὸ τὰ πρώτα εἰδωλα τῶν θεῶν, — πού ἦσαν σχετικὰ μὲ τὸν λαὸν πού τὰ ἐλάτρευε, χονδροειδεστάτη κομμάτια μαρμάρου, μὲ δύο βραχίονας τετωμένους κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκον τῆς ἀνέκφραστης κεφαλῆς. Ὅμως σιγά-σιγά ἡ οὐκ ἀπολύτως ἀκαταμάχητος. Οἱ θεοὶ ἐγίναν τελειότεροι, τὰ δοχεῖα καλόγραμμά κ' ἐκφραστικά, οἱ πίθοι, τὰ κομμοτεχνήματα λεπτότερα — καὶ οἱ ζωγραφικὲς τὸν παραστάσεις συμμετρικῆς — στὰ ἔργα ἐνὸς λαοῦ συνθετικῆς καὶ παραγωγικῆς πειρᾶς. Οἱ δακτυλιό-λιδιοι λεπτοσκαλισμένοι, τὰ καράβια μὲ πνοὴν δυνάμεως, κ' ἀπὸ κάτω νικημένα τὰ θαλάσσια τέρατα. Ὑστερα οἱ ἐνδυμασίαι, οἱ κτενισαί, οἱ εἰκόνες ὠραίων κυριῶν τῆς ἐποχῆς.

Ἐνα δόλοκληρον λεύκωμα ἐπέρασεν ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια πού ἐκύτταζαν ἐκπληκτὰ τὰ πρώτα ἔργα λαῶν πού ἐξελίχθησαν θαυμαστά. Ὁ κ. Σωτηριάδης, γλυκῆτα, σὰν νὰ ἐδιάβασε στὸ μεγάλο ὄνειρο τοῦ παρελθόντος, ἔσχιζε τοὺς αἰῶνας λαχταρώντας νὰ μᾶς φέρῃ γρήγορα στὴν ἀκτὴν μᾶς γνωστότερης ἐποχῆς. Ἀπὸ τὰ θαύματα πού μᾶς εἶπε καὶ μᾶς ἐδείξε, ἦταν ἡ αἰθουσα τοῦ βασιλέως Μίνως. Ποιὸς θὰ πιστέψῃ πὺς ἀνακαλύφθηκεν μέσα στὸν βράχο μὲ ἀδίκτον τὸν θρόνον του. Αὐτὸς ὁ θρόνος εἶνε, ἀλήθεια, θαῦμα καλῆς διατηρήσεως. Ἡ γραμμὴ δὲν ὑπεχώρησε στὸ σκληρὸ πέλεγμα τῶν χιλιετηρίδων. Σὰν νὰ ἔχῃ βγῇ τώρα ἀπὸ τὰ χέρια τῶν σκαλιστῶν — τόσο ἡ μοῖρα τῶν πραγμάτων τὸν ἐπροφύλαξε. Ὅμως κ' ἄλλα μέρη αὐτῆς τῆς πολυτελοῦς αἰθούσης ἐσώθησαν ἔτσι ἄρτια. Κι' ἀπὸ αὐτὰ νοιώθει κανεὶς πὺς τότε οἱ κτήτορες ἐνὸς τόπου εἶχαν τὴν ὑψηλότεραν ἀντίληψιν τοῦ στολισμοῦ — γιατί ὅλα τὰ παλὰ ἀνάκτορα πού εὐρέθησαν εἰς ἐρείπια ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, δείχνουν τὰ ἔχνη τῆς διαβάσεως πολλῶν ἀνάμεσά τους καλλιτεχνῶν.

Καὶ ἔτσι, διατρέχοντας τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ὁ κ. Σωτηριάδης ἐφθασε στὸν θάνατόν τους καὶ διηγῆθη τὸν πρωτότυπον τρόπον τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῶν. Στὴν ἴδια τοποθεσίᾳ τοῦ ἐμβροῦ, μὲ καμπυλωμένα τὰ γόνατα καὶ τὰ δύο χέρια ἀκουμπημένα στὴν γῆν ἀπὸ τὸ ἴδιο πλευρὸ. Ἡ σοφὴ σκέψις τῶν ἀνθρώπων ἦταν: ὅπως ἤρχοντο ἔπρεπε νὰ ἐθάπτοντο οἱ θνητοί, στὴν ἴδια στάσι τῆς καταθλιπτικῆς ὑποταγῆς.

Οἱ σκελετοί, κ' αὐτοὶ εὐρέθησαν μέσα σὲ βράχους, ἄλλοι μὲ σκόρπια τὰ διάφορα μέλη κ' ἄλλοι ἀνέπαφοι. Ἐτοὶ ἐλαφροπετώντας, ἐπεράσαμε τὴν μεγάλην στοᾶν τῶν αἰώνων ὡς πού ἐβγήκαμε στὸ φῶς τοῦ σταθμοῦ τῆς ἀρχαιότητος. Ὁδηγημένοι ἀπὸ τὴν πιστὴν γνώσιν τοῦ ἀρχαιολόγου, — πού εἶχε προπορευθῇ, καὶ μὲ τὸν λαμπρὸν τῆς γνώσεως, ἐφώτιζε τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἀτέλειωτης ἐκείνης ἱστορίας.

ΕΙ. Π. Δ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Εἰς τῆς ἀντικρὺ τῆς ἀγορᾶς καὶ πρὸ τοῦ Βαρβακείου πλατείας ἐν τῇ ὁδῷ Ἀθηνᾶς ἀνασκαπτομένου τοῦ χώρου πρὸς κατασκευὴν τῶν δημοτικῶν ψυγείων εὐρέθησαν εἰς μικρὸν βάθος ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τὰ ἐξῆς ἀρχαῖα.

1) Ἐν ἀκέραιον, μικρὸν, μαρμαρινὸν ἀγαλμάτιον νύμφης πιθανῶς καθήμενης ἐπὶ βράχου, οὗτινος τὸ πρὸ-σθιον μέρος ἔχει κοιλανθῇ εἰς σχῆμα σπηλαίου. Ῥωμαϊκῶν χρόνων.

2) Μικρὰ μαρμαρινὴ κεφαλὴ ἐξ ἀγάλματος Διονύσου πιθανῶς.

3) Μετρίου μεγέθους νεανικὴ μαρμαρινὴ κεφαλὴ, ἀντίγραφον πιθανῶς χαλκοῦ ἔργου τοῦ πρώτου ἡμίσεως τῆς 5ης ἐκατονταετηρίδος.

4) Χεῖρ μικροῦ μαρμαρινοῦ ἀγαλματίου, ἀρ' ἧς εἶνε ἐξηγημένη δορὰ λέοντος.

5) Τεμάχιον ἐπιγραφῆς ἐκ κορυφῆς στήλης, ἐφ' ἧς ὑπάρχουσιν εἰσέτι τὰ γράμματα: ΟΛΥΛΗΙΔΟ. Πλησίον τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὐρέθησαν τὰ ὡς ἀνω ἀρχαῖα, ἀνευρέθη στρώσις ἐδάφους μετὰ ψηφιδωτοῦ ἐκ μεγάλων ψηφιδῶν ἀνευ τινὸς παραστάσεως μαρτυροῦσα, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχον οἰκίματα Ῥωμαϊκῶν χρόνων. ἐξ ὧν ἴσως προέρχονται καὶ τὰ εὐρεθέντα ἀρχαῖα πράγματα.

Σημειωτέον, ὅτι ὄχι πολὺ μακρὰν τῆς θέσεως ταύτης, ἐντὸς τῆς αὐτῆς τοῦ Βαρβακείου, εὐρέθη πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἡ περιφημὸς Ἀθηνᾶ τοῦ Βαρβακείου, τὸ γνωστὸν ἀντίγραφον τοῦ φειδιακοῦ ἀγάλματος.

Ἐν τῷ Κεραμεϊκῷ, ἐν ᾗ ἐσκάπτοντο λάκκοι πρὸς φύτευσιν δένδρων ἤλθον εἰς φῶς τυχαίως ὀλίγοι τάφοι ὀπισθεν τοῦ μεγάλου ἀναγλύφου τῆς Δημητρίας καὶ Παμφίλης. Ἐκ τούτων ἠρευνήθησαν ἤδη τρεῖς. Εὐρίσκονται εἰς βάθος 0.60 περίπου ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, καὶ εἶνε κατεσκευασμένοι ἐκ μεγάλων κεραμίδων τεθειμένων οὕτως, ὥστε νὰ σχηματίζεται εἰδος ἐπιμήκους καλύβης τριγωνικῆς τομῆς. Ἐντὸς αὐτῶν εὐρέθησαν ὀλίγα μαρμαρίνα ἀλάβαστρα, καὶ ἐν ἀλάβαστρον ἐκ ποικιλοχρόμου ὕλου. Παρὰ τὴν κεφαλὴν ἐνὸς τῶν τάφων τούτων ὑπῆρχε πρὸς τοῦτοις μαρμαρινῇ ὀστομήνῃ ἔχουσα σχῆμα ἰγδίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπῆρχον κεκαυμένα ὀστᾶ, μία σιδηρὰ ψαλὶς, σκληρὴ σιδηρὰ, καὶ μικρὸν αὐλοειδὲς χαλκοῦν ἔργον, λεῖον ἀγνώστου χρήσεως.

Κ.

Ἀνασκαφαὶ ἐν Βοιωτίᾳ

Εἰς Βοιωτίᾳ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἀνέσκαψαν δύο ἔμποροι τῶν Ἀρχαιοτήτων ὁ κ. Ν. Παπαδάκις καὶ ὁ κ. Α. Κεραμόπουλος. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἀνέσκαψε πλείστους τάφους ἐν Τανάγρα καὶ Θήβαις, ὁ δὲ δευτέρος ἐπανελάβεν ἐν Θήβαις τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἀνακτοῦ τοῦ Κάδμου καὶ ἤρξατο τῆς ἐρευνῆς μεγάλου πολυανδρίου ἐν Θεσπιαῖς. Ἐν τοῖς ἐπομένοις παρέχον-μεν περιλήψιν τῶν πορισμάτων τῶν δύο τελευταίων ἀνασκαφῶν.

Ἀνασκαφὴ τοῦ ἀνακτοῦ τοῦ Κάδμου ἐν Θήβαις

Ἡ εὐρεσις καὶ ἀνασκαφὴ μέρους τοῦ ἀνακτοῦ τοῦ Κάδμου ἐγένετο τῷ 1906, τὰ δὲ γενόμενα τότε εὐρήματα ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἐκτάσει εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν ἐφημερίδα. Εἶχον ἀποκαλυφθῇ τότε δύο διάδρομοι τοῦ ἀνακτοῦ, ἐν δόλοκληρον δωματίον καὶ ἀνὰ μίαν γωνίαν δύο ἐτέρων δωματίων. Τὸ δόλοκληρον δωματίον περιεῖχεν ἄπειρον πλῆθος ἀγγείων μυκηναϊκῶν καὶ εἰς τὸ βάθος πολλὰς πλάκας ἐξ ὁπτιῆς γῆς (πλίνθους). Ἡ ἀνασκαφὴ γωνίας τοῦ ἐτέρου δωμα-

τίου περιεῖχε πέντε μεγάλους ἑτεροστόμους ἀμφορεῖς καὶ τινὰ μικρὰ ἀγγεῖα, ἡ δὲ γωνία τοῦ τρίτου δωματίου περιεῖχε καὶ ἀγγεῖα ἀλλὰ καὶ πολλὰ τοιχογραφήματα μυκηναϊκά, ὅμοια πρὸς ἄλλα εὐρεθέντα ἐν Κνωσῷ, Μυκῆναις καὶ Τίρυνθι. Εἰς τὸν ἕνα δὲ διάδρομον εὐρέθησαν θραύσματα λιθίνης «ζωοφόρου» κεκοσμημένης διὰ κοσμήματος τοικίως μυκηναϊκοῦ. Πάντα ταῦτα τὰ εὐρήματα ἔκειντο ἐν μέσῳ στρώματος πλήρους ἐξ ἀνθράκων. Ἐπειδὴ τὸ ἀνάκτορον εἶχε καταστραφῇ ὑπὸ πυρκαϊᾶς, ἦτις καὶ τοὺς καταπεσόντας τοίχους τοῦ κτιρίου εἶχε μεταβάλλει εἰς συμπαγῇ ἀπησβεστωμένον ἐπίπαγον.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ παρελθόντος θέρους ἀπεκάλυπεν δόλοκληρον τὸ δωματίον τὸ περιέχον τὰ τοιχογραφήματα καὶ προσέτι δύο ἑτέρα δωματία. Τὸ δωματίον τῶν τοιχογραφημάτων εὐρέθη ἐστρωμένον διὰ μίγματος ἐξ ἀσβέστου, ἄμμου καὶ μικρῶν θραυσμάτων τοιχογραφημάτων παλαιότερων τῆς στρώσεως βεβαίως. Ἐκ τούτου γίνεται φανερόν, ὅτι τὸ κτίριον ὑπέστη τοῦλάχιστον μερικὴν τινὰ ἐπισκευήν, καθ' ἣν κατεστράφησαν τοιχογραφαί. Τοῦτο δὲ πιστοῦται καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὑπὸ τὴν στρώσιν τοῦ δωματίου εὐρέθησαν τεθιμμένα πολλὰ μεῖζονα τεμάχια καλλιτέχνων τοιχογραφημάτων. Ἐπὶ τῆς στρώσεως ὅμως εὐρέθησαν μετὰ πολλῶν πηλίνων ἀγγείων, ἑτέρα τοιχογραφήματα ὑποδεστέρας τέχνης, καὶ ἐπειδὴ ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν τελευταίαν ὄψιν τοῦ πυρποληθέντος κτιρίου, συνάγομεν, ὅτι ἡ τελευταία αὕτη περίοδος τοῦ ἀνακτοῦ ἀνάγεται εἰς πῶσιν τινὰ τῆς τέχνης καὶ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν μυκηναϊκῶν δυναστειῶν.

Τὰ δύο ἑτέρα ἀποκαλυφθέντα δωματία κείνται παραπλευρῶς τοῦ εἰρημένου δωματίου τῶν τοιχογραφημάτων καὶ ἀμφότερα ἰσοφαρίζουσι τὸ μέγεθος τούτων. Ἐν τῷ ἐτέρῳ ἐξ αὐτῶν εὐρέθησαν πολλὰ δισκά-ρια χρυσᾶ συνδεόμενα διὰ χρυσοῦ σύρματος καὶ προωρισμένα πιθανῶς νὰ ἐξαρτῶνται ποθεν ὡς κόσμημα, ἐν ἄνθος χρυσοῦν, ἄπειρον πλῆθος ψηφιδῶν ἐξ ὕαλο-μάζης, ὅγχοι τινὲς ἄμορφοι μολύβδου, αἰχμαί τινες βελῶν χαλκαῖ, μία αἰχμὴ λόγχης ἐπίσης χαλκῆ, δύο μεγάλα πρίσματα ἐξ ὀρυκτῆς κρυστάλλου καὶ ἑτερον μέγα σκεῦος ἐπιμήκης πελεκόμορφον ἐπίσης ἐξ ὀρυκτῆς κρυστάλλου. Τὸ πλῆθος τῶν ψηφιδῶν ἐξ ὕαλο-μάζης ὑπενθυμίζει τὸν περιφρῶνον περιδέραιον τῆς Ἀρμονίας τῆς σύζυγος τοῦ Κάδμου καὶ δεικνύει, ὅτι ὁ διὰ περιδεραίων καὶ ὀρων κόσμος ἦτο συρμὸς προσφιλεῖς εἰς τὸν οἶκον τούτων, τὰ δὲ ἐκ κρυστάλλου σκεῦη, ἄχρη-στα πρὸς συνήθειαν ἀνάγκας τοῦ βίου εἶνε δείγματα καθαρὰς πολυτελείας καὶ δεικνύουσιν ὅτι τὸ ἀνασκα-πτόμενον κεκαυμένον οἰκοδόμημα, ὅπερ ἐξ ἄλλων λόγων ἐπιστῶθη ὡς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Κάδμου, δὲν ἦτο κατοικία κοινοῦ θνητοῦ.

Τὸ ἑτερον μικρὸν δωματίον διεκόπη καὶ ἐβλάβη ἐν μέρει ὑπὸ νεωτέρου τινὸς τοίχου ἄλλ' ἐν τῷ ἀβλαβεῖ μέρει αὐτοῦ εὐρέθησαν πολλὰ ψηφιδῶς ὕαλομάζης καὶ χρυσᾶ δισκάρια.

Τὰ τρία ταῦτα δωματία καταλήγουσι πρὸς Δ εἰς τοίχον, ὅστις εἶνε αὐτόθι τελευταῖος οὐχί, πιθανῶς, τοῦ ὅλου κτιρίου ἀλλὰ πλευρᾶς τινος αὐτοῦ. Ἐπειδὴ περαιτέρω δυτικώτερον εὐρέθη τῷ 1906 ἐν ὀρύγματι τοίχος ἐπίσης κεκαυμένος. Ὁ τοίχος οὗτος εἰκάζεται, ὅτι ἀνήκει εἰς ἄλλην πτέρυγαν τοῦ κτιρίου, ὥστε τὸ μεταξὺ διάστημα νὰ ἀποτελῇ αὐτὴν αὐτοῦ ὑπαίθρον. Ἐντὸς τῆς αὐτῆς ταύτης καὶ πλησίον τῶν ἐσχάτως ἀνασκαφέντων δωματίων ἀνεσκαφῇ κλίβανος πηλο-κόσμητος διατηρῶν ἀκόμη μέρος τοῦ ὀρίζοντιο δια-τρήτου διαφράγματος, ἐφ' οὗ ἐπέθετον τὰ πρὸς ὀπτη-σιν ὠρισμένα νεόπλαστα ἀγγεῖα. Ἐν τοῖς χώμασιν

αὐτοῦ εὐρέθησαν μυκηναϊκά τινὰ θραύσματα ἀγγείων, οὐδὲν δὲ νεώτερον. Προσέτι εὐρέθη παρὰ τὸν κλίβανον κοιλότης, ὡσείδους κατόψεως ἐν τῷ φυσικῷ βράχῳ λαξευτὴ καὶ περιέχουσα πηλὸν ἐκλεκτὸν λευκάζοντα καὶ καθαρῶτατον ἀπὸ παντὸς καὶ τοῦ ἐλαχίστου κόκ-κου ἡ λιθαρίου. Ὁ πηλὸς οὗτος εἶνε ἡ πρώτη ὕλη τοῦ πηλοπλάστου. Παρατηρεῖται δὲ ὅτι καὶ τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν ἐν τῷ ἀνακτόρῳ εὐρεθέντων ἀγγείων ἀγγείων εἶνε ἐξ ὁμοίου λευκάζοντος πηλοῦ. Ὡστε τὰ ἀγγεῖα ταῦτα κατεσκευάζοντο ἐν αὐτῷ τῷ ἀνακτόρῳ καὶ ἴσως ἦσαν προωρισμένα οὐχὶ διὰ μόνον τὸ ἀνά-κτορον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀγοράν. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶνε παράδοξον, ἂν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι καὶ σήμερον, ὅτε τὰ κράτη εἶνε μεῖζονα καὶ πλουσιώτερα τῶν παλαιῶν, δύναται τις νὰ ἀγοράζῃ σκεῦη κατασκευασμένα εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς Γερμανίας ἐργοστάσιον πορσε-λάνης ἢ οἶνον τῆς Δεκελείας κλ. Ἀξιοσημείωτον δὲ εἶνε, ὅτι τὰ ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τοῦ Κάδμου εὐρεθέντα ἀγγεῖα εἶνε ἀμεταχειρίστα καὶ ἐντελὲς ἀτρίβῃ, ὡς ἄντι ἐξεληθέντα τῆς χειρὸς τοῦ τεχνίτου.

Τὸ πρόσωπον τοῦ κλίβανου εἶνε ἐν μέρει βεβλαμμέ-νον ὑπὸ μονολίθου στομίῳ φορεατίας ὁπλῆς καταληγού-σης εἰς λαξευτὸν ὕδραγωγέον τὸ ὅποιον ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ διασχίζεται εἰς πολλοὺς κλάδους. Τὸ ὕδραγω-γέον εἶνε ἔργον ἀξιόλογον καὶ δὲν ἀνήκει βεβαίως εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους, ὅτε ἡ Καδμεία ἦτο ἡ ὅλη «πόλις» τῶν Θηβῶν, οὐδὲ τοῦ δνόματος κόμη ἀξία. Προσέτι δὲ εἶνε ζήτημα ἂν ἀνήκει εἰς τοὺς κλασσικοὺς χρόνους, ὅτε ἡ Καδμεία περιελάμβανε δημόσια τινὰ ἱδρύματα καὶ ἱερά. Εἶνε πιθανόν, ὅτι τοιοῦτον ἔργον ὑπῆρξε πυκνῶς συνωκισμένον πληθυσμὸν καὶ τοιαύτη κατάστασις ὑπῆρχεν ἀσφαλῶς κατὰ τοὺς παμπαλαιοὺς χρόνους, εἰς οὓς ἀνάγεται καὶ τὸ ἀνασκαπτόμενον ἀνάκτορον. Ἀκριβῶς δὲ περὶ τοῦ Κάδμου ἀναφέρεται, ὅτι ἦγαγε διὰ τῆς Καδμείας ὕδωρ. Τὸ σφζόμενον στόμιον ὅμως εἶνε νεώτερον, καὶ εἰς τὰ καλύπτοντα αὐτὸ χώματα εὐρέθησαν ἐρυθρόμορφα θραύσματα ἀγγείων καὶ νεώτερα. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἰς χρό-νους ἱστορικοὺς διεργῆθαι τὸ στόμιον ὡς εὐρίσκει-ται σήμερον.

Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐγένοντο ἐν μέρει διὰ χρημάτων τοῦ φιλάρχαιου Ὀλλανδοῦ κ. Goekoop, προσενεγκόν-τος πρὸς τοῦτο δραχμὰς χιλιάς. Ἐξαντληθέντος τοῦ ποσοῦ τούτου ἐπέδωκεν ὁ αὐτὸς ἀξιόλογος κύριος ἐτέ-ρας δισχιλίας δραχμὰς.

Κ.

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Τιμολέων Ἀργυρόπουλος

ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ τοῦ ἀποθανόντος καθηγητοῦ ἀπὸ τὸν ἐπικήδειον τοῦ συναδέλφου του κ. Α. Δαμβέργη, δημοσιευθέντα εἰς τὴν «Εστῖαν».

«Γέννημα καὶ θρόμμα τοῦ Ἑθνικοῦ ἡμῶν Πανεπι-στημίου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1868, ὅτε ἐπεράτωσε τὰς ἐν αὐτῷ σπουδὰς, ἤρξατο τιμῶν τὴν γενέτειραν ἐν Παρι-σίοις, ἐνθα εἰδικῶς περὶ τὴν Φυσικὴν ἠσχολήθη, κατα-κτίσας τὴν ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην τοῦ ὑπερόχου τῆς Γαλλίας φυσικοῦ καὶ διδασκάλου του Janin. Κατὰ τὸ 1872 ἐπανελθὼν πλήρως ἐφοδίων καὶ ζήλου ἐγένετο ὑφηγητὴς τῆς Φυσικῆς. Τῷ 1874 καθηγητὴς τῆς Σχο-λῆς τῶν Εὐελπίδων καὶ τῶν ὑπαξιωματικῶν, τῷ 1883 καθηγητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Δοκίμων, καὶ τῷ 1884 καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, ἐπιλεχθεὶς ἐν αὐτῷ Κοσμητῶρ, Συγκλητικὸς καὶ Πρύτανης.

«Ὁ Τιμολέων Ἀργυρόπουλος πρῶτος εἰσήγαγεν ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Εὐελπίδων τὴν ἐμπρέπουσαν εἰς τὴν

ἐπιστήμην φυσικὴν πειραματικὴν διδασκαλίαν. Καὶ
 πρῶτος αὐτὸς, θέτων νέα θεμέλια εἰς τὴν πανελλήνιον
 παραδίδον τῶν ξυλίων τεχνῶν, διὰ σοφῆς διδασκαλίας
 προπαρασκεύασε τοὺς τότε δοκίμους ἐν τῇ ναυτικῇ
 Σχολῇ καὶ νῦν ἀνωτέρους ἀξιωματικούς τοῦ Ἐθνι-
 κοῦ Στόλου.

«Αὐτὸς προσέειπε ὁ τὸ πρῶτον μυσήσας αὐτοὺς εἰς τὰ μυστήρια τῶν ἤλεκτροπλέκτων τορπιλλῶν καὶ ἐμπνεύσας εἰς τὰς καρδίας τῶν πόθους ἱστορικῶν μεγάλουργημάτων ἐπαξίῳ πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν πατέρων τῶν τελευθέντα.

«Ὁ Τιμολεων Ἀργυρόπουλος συνέγραψε πολύτιμον ἐπτενὲς τρίτομον ἔγχειρίδιον Φυσικῆς καὶ περιεκτικὴν συγγραμμὴν τῆς ἐπιστήμης του κατ' ἐπανάληψιν βραβεύθεισαν, ὡς ἐξαιρέτων διδασκτικὸν βιβλίον διὰ τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν. Ἀλλ' ἐκτός τούτου καὶ πληθύν ὅλην μονογραφίῳν, διατριβῶν καὶ ἀναζητήσεων ἀναγράφει μετὰ τοῦ ὀνόματός του ἢ παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικῇ βιβλιογραφίᾳ.

«Ὁ Τιμολέων Ἀργυρόπουλος ἐπλούτισε καὶ προήγαγε τὴν ἐπιστήμην διὰ πρωτοτύπων καὶ πάντων εὐφυῶν ἐπινοήσεων, πολλῶν διδασκαλιωτάτων πειραμάτων καὶ ὑπέδειξε τὴν κατασκευὴν πολλῶν φυσικῶν συσκευῶν καὶ ὀργάνων, ἀπεικονιζομένων νῦν ἐν ἐπιστημονικοῖς τῆς Εὐρώπης συγγράμμασι, καὶ ἐτίμησε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπιστήμην, διότι ἀνέγραψεν εἰς τὰς δέλτους τῆς φύσεως ἀξιολόγους παρατηρήσεις».

ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Θωμάς Θωμόπουλος

Ο νέος καθηγητής του Πολυτεχνείου. Σάν αυτόν πολύ
 όλίγους εγνώρισα. Τιμή στην καθηγητική έδρα.
 Στους σπουδαστές χαρά. Οι νέες ψυχές, οι άπιαστες
 άκόμια, οι νέες διάνοιες που τώρα ξανοίγουν μπροστά
 του ό ήλιος, ζητούν οδηγόν που να όραματίσθην την
 όμορφην και να την έχην κάνει έφωμένη του, δική του.
 Τότε θά είναι αποκαλυπτική ή διδασκαλία, γιατί της
 άγάπης θεμέλιο είναι ή γνωριμία. Τόσο βαθύτερα
 άγαπούμε, όσο πιά βαθειά γνωρίζομε. Δόγια παντο-
 κρία του μεγάλου πνευματικού ζωγράφου της Άνα-
 γεννήσεως.

Εὐτυχισμένος ὁ τεχνίτης ὁποῦ στὸ πλάϊ του βαδίζει ὁ ἄνθρωπος ὁ ψυχικός. Θυμῶμαι ἕναν δάσκαλό μας τὸν Θωμᾶ Τιμαγιέν στὸ Γυμνάσιον τῆς Σμύρνης. Μᾶς ἐδίδασκε τὴν Ἰλιάδα. Ἄς εἶναι τὸ ὄνομά του εὐλογημένο. Μᾶς ἔπεινε ἀπὸ τὸ χέρι, ὅχι σχολαστικά καὶ φορτωμένους μᾶθησι καὶ γνώσεις, μὰ συντροφος καὶ φίλος μὰ μᾶς δείξει τὸν ἀρχαῖο κόσμον μὲ τὶς μορφές του σκάλισε, ἀβυσσες ἀπὸ τοὺς αἰῶνες, ὁ ποιητὴς. Τέτοιον ὁδηγὸ βλέπον τὸν Θωμόπουλο στὴ διδασκαλία του, πάντα τὰ καίεται ἀπὸ τὸν ἱερὸν ἐνθουσιασμό, αὐτὸν ποὺ γάνει ἐλαφρότερη τὴ ζωὴ καὶ τῆς χαρίζει ὅ,τι τῆς ἔταξε ὁ Θεός.

Περὶ ἡ θυσία ἀπὸ πάνω του χωρίς νά κλονίσῃ οὔτε γιά μιὰ στιγμή τὴν ψυχὴ του. Κάθε ἀναποδιά τῆς τύχης του δίνει καινούριο θάρρος καὶ τόλμην καὶ δύναμιν. Πάντα, μπροστὰ σὸ εἰκονοστάσι τῆς τέχνης, λιβάνι ἡ σκέψις του. Μαρτυροῦν γι' αὐτὸ τὰ σκίτσα, τὰ προελαόματα, τὰ ἔργα ποὺ γεμίζουν τὸ ἔργαστήρι του. Παλίνει ἐκεῖ μέσα ἡ φαντασία μὲ τὴν ὄψιν, καὶ πότε τὴν νικά καὶ τὴν κάνει πειθίγη καὶ ὑποτακτικὴ τῆς, πότε τρέχει ἀλλοῦ, ἀκούραστη, γενναίῃ πάντα, σὲ νέες ἐμπνεύσεις καὶ σὲ νέα θέματα. "Ομοῖς παντοῦ μιὰ πνοὴ ποιητικὴ νοιώθεις νὰ γγίξῃ τὸ μὲτωπό του.

Κ. Μ.

ΘΩΜΑΣ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΣ—ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

ΜΟΥΣΙΚΗ

⁹ Ασκήσεις

ΟΙ δύο τελευταῖες μαθητιζές ἀσκήσεις μᾶς ἔκαμαν πάλι διδόν- τρεις εὐμορφες ἐκπλήξεις. Τὸ ἐλεύ- θερον παίξιμον (πῶνον) τῆς *σ. Πάμα* ἦτο μὰ ἀπὸ αὐτές, ἡ ἀπαγγελία τῆς *Δος Δαλεζίου*, — ἔχω γράφει καὶ ἄλλοτε γιὰ τὸ τάλαντον τῆς συμπαθητικῆς κόρης — τὸ τραγούδι τῆς *Δος Λεοσύνης*, ὡς φωνῆς εὐμορφῆς καὶ εὐγενικῆς.

“Ομοῖς ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ κανεῖς, πὼς εἰς κάποιον ἀνώτερον ἐπίπεδον ἔρχεται τὸ δραματικὸν τάλαντον τῆς Δοσ Ζερβού. Εἶνε μικρὴ ἀκόμη καὶ τώρα ἄρχισε νὰ μορφώνεται καλλιτεχνικῶς. Ὅστε δὲν μιλᾷ τόσο γιὰ ὅ,τι παρουσιάζει σήμερα, ἀλλὰ τὸ περισσότερον γιὰ ὅ,τι βλέπω πὼς θὰ παρουσιάσῃ πολὺ γρήγορα. Μέσα τῆς ἔχει πολλὴν ἀντίληψιν, καὶ αἰσθημα πὺν ξεῦρει νὰ τὸ ἐξωτερικεύσῃ πιστὰ καὶ μὲ ἀνάλογον σκηνηκίνην ὑπόκρισιν. Εἶναι ἕνας τύπος ἰδιαιτέρος, μὲ δικήν του ἔκφρασιν· μὲ γραμμὲς εὐγενεῖα ὑπερφανες, πὺν κάμπτονται εὐκόλῃ στὰς στιγμὰς πὺν μεταπτώσεων ἐνὸς ἔργου. Κάποιον περασμένον ἀτόνημα ἀπήγγελλε τὴν μοῖραν τοῦ κ. Πολέμη ἀπὸ τὸν «Ἀνήλιαγο» μὲ μεγάλῃν, καὶ μάλιστα, ὑπερβολικὴν δόσιν χρώματος. Εἰς αὐτὸ

τί πταίει ὁ μαθητής. Ὁ κ. Ζάνος ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶνε ζολλημένος στὰ παρηγιασμένα ἔργα, τῆς ρωμαντικῆς ἐποχῆς, κ' ἂν διδάξῃ τίποτε νεώτερον στὴν τάξι του, τὸ διδάσκει κατὰ πιπιτάλαιοι τροπὸν. Σήμερον ὥρῳιόν εἶνε ἐκεῖνο ποὺ ἐνδυμίζει τὴν πραγματικότητα. Ἐκεῖνο ποὺ ἐγγίζει τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἀπὸ τοὺς παλαιούς χρόνους ὡς σήμερον — πάντα ἡ ἀνωτέρα τέχνη ἐδιόλεξε τὸ ἐνδυμα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀπλότητος γὰρ νὰ ἐμφρανισθῇ. Ἐμεῖς δὲν ξεύρομεν τί θὰ εἰπῇ ἀπλότης στὴν τέχνη.

Οἱ φρονεῖς, οἱ χειρονομίες, οἱ δυνατεῖς ἐκδηλώσεις —
δὲν θέλουμε νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι πεῖα δὲν ἔχουν τὸν
τόπο τους στὴν ἡμέραν μας, ποὺ ὅλα εἶναι ψυχικά,
βαθειά, ἐσωτερικά. Αὐτὸ τὸ πείσμα τὸν παιδιῶν, δὲν
εἴμυρῳ νὰ τὸ νοήσω. Ὁ κ. Ζάνος ἄς ἀκολουθήσῃ
τὴν ἐξέλιξιν, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ κάμῃ αὐτὴ. «Ἡ νύφη
καὶ φοράδα», «ἡ Μαρία Τσουάρτ» καὶ τὰ παλαιὰ ποιή-
ματα τοῦ κ. Πολέμη μὲ τοὺς θανάτους καὶ τὸ ἀράδια-
σμα τῶν γιαιτρικῶν ἐνὸς ἀρρώστου δὲν μποροῦν νὰ μᾶς
συγκινήσουν. Κάθε ἐποχὴ ἔχει τὰ ἀριστοτεχνήματά της,
καὶ ἐργαζόμεθα, ὅταν μποροῦμε νὰ τὰ βλέπουμε καὶ νὰ
τὰ μελετοῦμε αὐτὰ τὰ ἀριστοτεχνήματα.

Φλόριζελ

ΝΑ κι' ένας άλλος τεχνίτης του βιολιού, που κατορθώνει να επιβληθεί με μόνη την ικανότητα. Γιατί αίσθημα δεν έχει, δεν μπορεί να έχει ο άνθρωπος που ζητεί με κάθε δοξαριά να τοιμωμῆται τόσα πολλά πράγματα. Ή ξεφρασεί, το μέγα προσόν που παρουσιάζει θερόν και αὐτοῖς πλάτνυται τάλαντον, δὲν εἶναι ἕνα χαλαστικιστικὸν ἐκείνων που βιάζονται στὴν τέχνη. Ἡ τέχνη εἶναι ἐργασία, θέλει τὸν ἄνθρωπον συγκεντρωμένον μέσα του, κι' ὄχι στὶς τοιγῶν φρονές.

Κι' ὁ Φλόριελ εἶνε ὁ ἀγόρταγος πού θέλει νὰ εἰπῇ
ὅλα τὰ μικροψιθυρίατά του ὅσα ἀκούει. Στὸ εἶδος του,
εἰς σχετινοβάτης τῆς μουσικῆς, εἶνε καλός, γι' αὐτὸ πρὸς
κάθε συναλία του ἔχει πολλοὺς πού τὸν χειροκροτοῦν.
Τὸ ἀπόγευμα πού τὸν ξανάκουσα στὸ Ὁδεῖον, ἔπαιξε
πολλὰ δύσκολα πράγματα, συνοδευόμενος τότε ἀπὸ
τὸν Ξανθόπουλον καὶ πότε ἀπὸ τὸν Χ. Μπουστέν-
τονι: Ἡ ἐκτέλεσις τῆς τελευταίας συνθέσεως, πού
ἔδειξε ὅτι περὶ τὸν θανυστὸν μηχανισμόν τῶν δακτύ-
λων, ἀλλὰ τῶν νεύρων τοῦ ἀνθρώπου, — ἐξημερώθη
σάν τελεία ἀπομάκρυνσις ἀπὸ τὸ αἰσθηματικὸν ἀπὸ τῆς
ψυχικῆς ἀπόδοσις πού ἔργου. Ὅμως — εὐτυχῶς γιὰ
τὸν τεχνίτην, — ὁ κόσμος πού τὸν παρακολοῦθετε
τῆς ἀκουστικῆς ἱκανοποιήσεως, καὶ ὅχι τῆς αἰσθη-
τικῆς.

Γι' αὐτὸ τὸν ἐπίνησε θεορμὰ καὶ τοῦ ἔδωκε τὸ θάρ-
ρος νὰ δώσῃ καὶ δευτέραν συναυλίαν.

Ἡ Δὲ τις Καλογεροπούλου με τὴν ὁρχήστραν τοῦ
Ὁδείου.

ΗΤΑΝ από τις ωραιότερες μουσικές ώρες. Αρχισε με την ηρωϊκήν συμφωνίαν του Μπετόβεν, με τὸ μεγαλοφυές αὐτὸ ἔργον, ποῦ συλλαμβάνεται διόλακτρον ἐμπρός εἰς τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων. Τὸ πρῶτον μέρος εἶνε ἡ ἀρχὴ αὐτῆς τῆς συλλήψεως, πλατεΐα, γενική, ἀόριστος. Βλέπει κανεὶς τὸ ἀνήσυχο συναγμα τοῦ μουσουργοῦ, κάθε ώραίας φράσεως, κάθε ωραίου φθόγου. Ἱδια μέλισσα ποῦ πετᾷ, καὶ στέκεται καὶ ἀπογοφᾷ κάθε γλυκύτερο ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν λουλουδιῶν. Ὁ Μπετόβεν εἶνε τὸ μεγάλο, ποιητικώτατον πτηνόν. Ὅ Μπετόβεν δὲν ὑπάρχει ἀδύνατον ὕψος. Ὑστερα, σὰν τὰ συστατικά βρεθοῦν ὅλα τῆς μελωδίας ποῦ θέλει νά

δημιουργήσῃ, — βλέπει κανείς συγκεντρωμένη πειὰ τὴν μουσικὴν ιδέαν σὰ παρακάτω μέρη — ἔτοιμο τὸ ζῶντανό μοτίβο, νὰ ὑψώνεται χωριτωμένο, καὶ παθητικό, γύρω ἀπὸ ἓνα λυγμόν, ποῦ περνᾷ ἀνάμεσά του καὶ τοῦ δίδει τὴν πρωτοτύπων μελωδικότητα. Ποιά κολώνα θανυμαστὴν ἀπλόητος μοιάζει μ' αὐτὸ τὸ μοτίβο. Μὰ ὁ Μπετόβεν ἔχει τὴν δική του πειὰ μουσικὴ ἀρχιτεκτονική καὶ τὴν δική του τέχνη, ποῦ δὲν μοιάζει μὲ κανεὸς. Εἶνε Αὐτός.

Τὸ μοτίβο μιὰ πού ἔγινε, μιὰ πού εὐρέθη, ἀκούε-
ται, ἀκούεται ὁλοένα, σὲ ὅλους τοὺς τόπους. Εἶνε περὶ
ἡ χαρὰ τοῦ μουσουργοῦ νὰ τὴ ἀκούσθῃ καὶ νὰ τὴ
καμαρώνῃ — ἔτσι θαρρεῖ κανεὶς. «Ὅμοια ἡ χαρὰ ἐνὸς
πατέρος στὸ ἀντίκρουσμα παιδιοῦ ἔξωριζομένου. Μά ἀνα-
κουφίζει ἔτσι τὴν ψυχὴ, καὶ τόσο τοῦ δίδει ἰδέαν τῶν
ἐμπνεύσεων τοῦ Μπετόβεν. πού ὁ ἀκροατὴς θέλει νὰ
τὴ ἀκούῃ, — ὡς πού συχνὰ-συχὰ τοῦ γίνεται πηγὴ μιᾶς
πρωτοτύπου μουσικῆς ἡδονῆς.

Στὴ μέση τῆς θανυμαστῆς συμφωνίας ὁ κολοσσὸς τῆς *marche funebre* ὑψώνεται. — Ἰδιο βονοὶ πέθονος καὶ φαντασίας. Ἐκεῖνη τὴν στιγμήν ὁ Μπετόβεν εἶχε περιβληθῇ τὸν ἴδιο τὸ θάνατο. Ἐν τῷ μεταξύ μιὰ στεντορία φωνὴ σάλπιγγος ἀκούεται, — τραγικὸ ξεφωνητὸ ψυχῶν ποὺ κορημνίζονται στὴν ἄβυσσο. Τρομερὴ μουσικὴ στιγμή. Ὁ μουσουργὸς ὁ ἀθάνατος στὰ σύννεφα, κάμνοντας ἀπὸ ἐκεῖ τὴν περιγραφήν τῆς θλιβερῆς κηδείας τῶν θνητῶν. Κι' ἀλῆθεια. Ἀπὸ ψηλά μοτοεὶ κανεὶς νὰ καταλάβῃ τὴν ἀθλιότητα. Ἄμα ᾗ καὶ ὑπάρχει μέσα σ' αὐτήν, δὲν τὴν καταλαβαίνει.

Αὐτὸ τὸ ἐμβραθίριον, εἶνε πυκνὸς καὶ ἀποκρυσταλλωμένος ὁ πόνος ὅλον τοῦ κόσμου. Σοῦ ἔρχεται νὰ κἀμῃς τὸν σταυρὸ σου ἐμπρὸς στὴ ἕξωποιον δύναμι πνεύματος αὐτοῦ, ποὺ μολταταῖ τὸ ζῶ ἀνθρωπίνον. Ἐμφανίζεται ἡ Δις Ἐλπίς Καλογοροπούλου ἀνάμεσα στὸν ἀντίλαλον, πρὶν ἀζόμῃ διαλυθῇ ἡ μαγικὴ ἀτμοσφαῖρα τῆς ἡρωϊκῆς συμφωνίας.

Τραγουδῶν τοῦ ἰδίου μουσουργοῦ τὸ «Ah! perfide parjure». Λάμπει δὴ, φέγγει — ἴδιο ἀσώματο πλάσμα. Ἡ τρασιά φωνὴ καὶ εἵς ἔκτασιν καὶ εἵς ἔντασιν ἀπεκαλύφθη ὁλοκλήρως. Ἡ καλλιτέχνης ψάλλει καὶ ὑποκρίνεται, τὸ πνεῦμα τοῦ Μπετόβην χύνεται καὶ ἀπὸ τὴν παραμυθίαν λεπτομέρειαν τῆς ἐκτέλεσεως. Ἡ φωνὴ τῆς παρουσιάζει τὴν στοργικότητά καὶ τὴν πυκνότητα φωτὸς ποὺ ἀνατέλλει. Ἐνα ρεῖμα ἤχου, δυνατό, πλατύστον γεμίζει τὴν αἰθούσαν καὶ ἀνέρχεται ὥς τὸ θεσφρεῖον ποὺ στέκει. Ὁ μικροκόσμος ἐπερίμενε αὐτὴν τὴν ἐκτέλεσιν γιὰ νὰ βωβαθῇ. Ἄλλοι ἀπὸ τὴν ὑπεράττιν συγχίζουσιν, ἄλλοι ἀπὸ τὴν κατάπληξιν γιὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν περίεργον ἀτομικότητα τῆς Στεράντας Καλὸ — ἐπερίμεναν μὲ κρατημένην ἀναπνοὴν νὰ οὖσῃ καὶ ἡ τελευταία τραγικῶς κραυγῇ. Ὑστερα χειροκροτήματα βροντερά, καὶ ἡ μεγάλη γυναικί, γλοιψή, ἀβύπνητη ἀκόμα ἀπὸ τὸ ὄνειρό τοῦ τραγουδιοῦ τῆς, ἐξαμύλωνε τὸ κεφάλι ἐμπρὸς στὸν κόσμον ποὺ ἀλάλαζε, γιὰτὶ ἔνοιωθε τὴν ἀνύψωσιν τῆς ψυχῆς τῶν.

Τὸ «ballet de Sylphes», ἴδιο στροβίλισμα περῶν.
Φίλος μου, εἶπε: «σὰν νὰ μαδιῶνται ροδοπέταλα».
Ἀλήθεια. Ἄς μὴ γράφῃ κανεὶς τίποτε παραπάνω.

Αποτέλει. Ακόμη γραφή κανείς τίποτα παραλείπει. Το «menuet des Folles» τεχνότροπο, περίεργο, σάν γά έγγραφη από εμπνευσμένον τρελλόν. Δαίμονες μολούσαν, μάγισσες έστελναν κατάρες, μάρτυρες αδιούρητοι. Ήμπνευσαν γεμιάτη από εξωτικήν μεγαλοπρέπειαν. Μία πάλη ταραχοποιών πνευμάτων, ή δολή ζωή των απηυδομένων, ό άλλαγαμός των κολάσεων σέ μουσικές φράσεις.

Ἡ δευτέρα ἐμφάνισις τῆς Σπεράντσας Καλὸ ἔργε-

ται να διώξη τους ἐφιάλτας. Ἀπλώνεται τὸ πένθος τὸ ἥρεμο τοῦ «Sosie» — Schubert — πού κατεβαίνει ὡς τις νότες μιᾶς βαθυφώνου. Ἡ δραματικὴ σοπράνο στὴν ἐκτέλεσιν τοῦ Μπετόβεν, δὲν ἀναγνωρίζεται. Τώρα ἡ φωνὴ βγαίνει μὲ μιὰν μελιχρότητα ἀκουστικῆς φαντασμαγορίας, σὰν ἀπὸ βύθι μαγικῶν σπηλαίων. Ἰδιὸς ψαλμὸς ἐνὸς ἀρμονίου. Ὁ ἀκροατὴς φαντάζεται σκιωφωτισμένους ἐκκλησίες καὶ λειτουργίες ψυχῶν τοῦ μέλλοντος ἐμπρὸς στὸν ἕνα θεὸν τῆς τέχνης. Ἀλήθεια, ἡ Καλογεροπούλου δὲν εἶνε ἀνθρώπος σημερινός. Κρατεῖ ἀπὸ κάποιο μέλλον μακρυνὸ καὶ ἡ ἀπόδοσίς της τῶν ἔργων, εἶνε σὰν ἕνα προμάντευμα τῆς τελειότερας ἐκφράσεως — πού θὰ κατορθωθῇ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια. Μὰ ἡ Καλογεροπούλου θὰ μείνῃ ἡ προφήτισσα. Καὶ τὸ ἄλλο τραγοῦδι της «La jeune fille et la mort» — ὅπως τὸ ἐξωντάνιψε, αὐτὸ μᾶς λέγει: διαβάζοντας στοὺς μεγάλους πεθαμένους, προφητεύει τοὺς μεγάλους πού θάρθουν ἀργότερα. Συνδέει μ' ἕνα τρόπο δικό της, μὲ μιὰ γλυκεῖα δική τους ἔννοια, διάνοιες πού ἀπέχουν φανταστικά μέσα στὸ ἄπειρο τῆς υπέρβας. Τοὺς κάνει νὰ συναπαντῶνται, νὰ ἐνώνουν τὴ σοφία τους — κι' ἔτσι, νά, ἔτσι, παράγεται ὁ μέγας σπινθὴρ, ὁ ζωντανός, ἡ ψυχὴ τῆς Σπεράντας Καλῆ. Μὲ παθητικὴν φωνήν, πού ἐσύρετο καταναυτικὰ πρὸς τὰ βάθη τῆς συνθέσεως, μᾶς ἔδειξε τὴν ζωὴν τῆς κόρης, ὅλο καὶ πειὸ σκοτεινὴν ἀπὸ σημεῖο σὲ σημεῖο. Σύμφωνα μὲ τὴν υπόθεσιν ἐδυνάμωσε καὶ ἡ ἀπόδοσις, ὡς πού ἔγινε παρακτικὴ στὸ τέλος — σὰν ἡ κόρη ἀντίκρουσε τὸν θάνατο. Τὸ τελείωμα τοῦ τραγοῦδιος τῆς ἦταν ἴδιο ἕνα οὐσίμιο ζῶης.

Καὶ γιὰ τελευταία φορά, τὸ βράδυ ἐκεῖνο ἐπαρουσιάσθη μὲ τὴν «Ἰριγένεια ἐν Αὐλίδι». Πειὸ ἑλληνικὴν δὲν θὰ μπορούσα νὰ τὴν φαντασθῶ τὴν Ἰριγένεια οὔτε ἑλληνικότερα θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴν ἀποδώσῃ. Ἡ Ἑλπίς Καλογεροπούλου ξεύρει νὰ γίνεταί ἕνα μὲ τὸ μυστήριό τῆς κάθε ἐποχῆς. Τώρα περισσότερο, πού ἡ ἐποχὴ αὐτὴ εἶχε δώσῃ τὴν πρώτην ἀληθινὴν καλὴν ἐργασίαν στὴν γενεάν της. Ἐδῶ ὁ ρυθμὸς εἶνε ἄλλος, τὸ ἔργον ἕνα μουσικὸν δράμα. Εἶχε μεγάλας μεταπτώσεις, ὀρμὴν στὰς ἐξάρσεις, κι' ἐκεῖ πού ἡ ὀρμὴ αὐτὴ ἐκυλούσε πρὸς τὶς κοιλάδες τῶν ἱλαρῶν μουσικῶν σημειῶν, ὡς ἕνα ξέσπασμα τῆς ραγδαίας ἐμπνεύσεως, μιὰ κραυγὴ πάλι, ἐνθούμιζε τὴν τραγικὴν ἱστορίαν. Ἡ Καλογεροπούλου αἰσθάνθηκε τὴν Ἰριγένεια καὶ ἡ Ἰριγένεια, τὸ καταδικασμένο μυθολογικὸ πρόσωπο τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας, σαρκώθηκε σ' αὐτήν. Ὁ κόσμος τὸ αἰσθάνθηκε, κι' ἐκδηλώνοντας ἔτσι τρελλὰ τὸν ἐνθουσιασμόν του, ἐχαιρέτιζε τὰ πατροπαράδοτα παραμύθια του, καί, μαζί, τὸ πλάσμα πού ἐβγήκεν ἀπ' τὴν ψυχὴ κι' ἀπὸ τὰ σπλάχνα αὐτῶν τῶν θεῶν παραμυθίων.

Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς ἴδιας τῆς καλλιτέχνης, ἡ μισὴ ἐπιτυχία ὀφείλετο στὸν κ. Μαρσί, πού τὴν ἀκολοθοῦσε μὲ τὴν ὀρχήστρα ἔτσι τέλεια καὶ τεχνικὰ, ὥστε νὰ γίνῃ ἕνα ἡ πνοὴ τῶν ὁργάνων πού διηύθυνε μὲ τὴν φωνήν της. Ὡς μουσικὸς θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς πρώτους σήμερα στὴν Γαλλίαν, καὶ τὸν ἀναφέρουν μὲ μεγάλαν ἐκτίμησιν. Ἐδῶ περνᾷ σχεδὸν ἀπαράτηρητος, καὶ καμιά φορά ἡ αὐστηρότης του σχολιάζεται σὰν ἐλάττωμα «τοῦ καλοῦ κι' ἀνεκτιμήτου Μαρσί» — ὅπως τὸν λέγει σὲς ἀρελέστατες καλλιτεχνικὲς διαχύσεις τῆς ἡ Σπεράντας Καλῆ.

Ἡ ὀρχήστρα ἔπαιξε καλὰ, ὅσο λίγες φορές εἶχε παίξῃ.

Ὅμως τὸ τελευταῖο ἐμβατήριον, ἀκατάλληλο ἐντελὸς πρὸς τὸ ἦθος τοῦ προγράμματος, ἔπρεπε νὰ λείπῃ.

ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΛ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΓΓΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἑκατονταετηρὶς τοῦ Ντίκενς

ΕΟΡΤΑΙ τελοῦνται εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ εἰς ἄλλας χώρας ἀκόμη, νὰ τιμῇσιν τὸν μεγάλον μυθιστοριογράφον. Τόσον δημοτικὰ ἦταν τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ντίκενς, ὥστε οἱ ἅλποι ἄνθρωποι τὸν σταματοῦσαν στοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου νὰ τὸν συγκαροῦν. Ἀνύψωσε τὴν φιλολογίαν δίδοντας μὲ τὰ ἔργα του, ὅχι μόνον εὐχάριστον ἀνάγνωσμα, ἀλλὰ ἕνα μέσον μορφώσεως δημοκρατικῆς καὶ κοινωνικῆς προόδου. Αὐτὰ γράφει ὁ Γαστὼν Ντεσάν.

Εἰς τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ντίκενς μᾶς κἀνουν ἐντύπωσι πρώτα-πρώτα ἡ ἀπλότης τῶν μικροσχημάτων του. Οἱ ἥρωες αὐτοὶ εἶναι ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, μικροεπαγγελματίαι ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς μᾶς δείχνει ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τὸ ταπεινὸν δὲν σβύνει τὴν εὐγένειαν τοῦ αἰσθηματος. Καὶ ὁ Ντίκενς εἶχε ὑποφέρει ὅπως οἱ ταπεινοὶ του ἥρωες καὶ εἶχε χαρὰ μὲ τὴν ἴδια ἀπλὴ χαρὰ. Ὅλον τὸ ἔργον του εἶναι γεμάτο ἀπὸ χλωμὰ, ἀσθενικά, δυστυχισμένα παιδιὰ, σὰν τὸν Ὀλίβερ Τουϊστ καὶ τὸν Δαβίδ Κόπερφιλντ. Ὁ Ντίκενς διηγείται σχεδὸν τὴν ζωὴν του ὅταν περιγράφῃ τὴν ἀθλιότητα τῆς ζωῆς τῶν μικρῶν αὐτῶν πού δουλεύουν στὰ ἐργοστάσια, βαρεῖα σὰν νὰ ἦταν ἄνδρες μεγάλοι. Καὶ τὰ διηγῆται μὲ τὴν μεγάλην του τέχνην, χαρούμενα μαζί καὶ μελαγχολικά.

Τὸν εἶχε βάλει σ' ἕναν ἔμπορον πού πολοῦσε βερνίκια γιὰ ὑποδήματα. Στὴν ἀρχὴ ἡ δουλειὰ του ἦταν νὰ γεμίξῃ τὰ βαζάκια μὲ βερνίκι. Μέσα ἀπὸ τὸ ὑπόγειο πού ἐδούλευε, ἔβλεπε ἀπὸ ἕναν φεγγίτη τὸν Τάμεσι, πού συχνὰ τὸν θυμᾶται καὶ τὸν ζωγραφίζει στὰ ἔργα του. Τόσο δυστυχισμένος ἐνοιώθη τότε, πού πολὺς φορές σκέφθηκε ν' αὐτοκτονήσῃ. Ἦρθαν ἔπειτα μέρες καλύτερες. Ὁ πατέρας του τὸν ἔστειλε στὸ σχολεῖο. Γιὰ τὴν τύχην του ὁ δάσκαλός του ἦταν ἕνας ἀγαθὸς ἄνθρωπος. Τὸ πορτραῖτο τοῦ δασκάλου αὐτοῦ τὸ βλέπομε μέσα στὰ ἔργα τοῦ μυθιστοριογράφου. Στὸ πλάϊ τῶν συμπαθητικῶν μορφῶν τοῦ Ντίκενς εὐρίσκονται καὶ ἄλλαι, εἰδος γελοιογραφίας, πού θυμίζουν τύπους ἐγωϊστικῶν, ἀπλήστους νὰ κερδίσουν μὲ κάθε μέσον, ἀκόμα καὶ καταστρέφοντας τοὺς ἄλλους, τοὺς ἀδυνάτους.

Ὁ Ταῖν εἰς μίαν μελέτην του διὰ τὸν ἄλλον συγγραφέα λέγει περίπου σὰν συμπέρασμα τῶν σκέψεών του: Μόνον στὴν ἀγάπὴ ὑπάρχει ἀληθινὴ χαρὰ. Τὸ πᾶν στὴ ζωὴ εἶναι ἡ εὐαίσθησις. Προσέχετε, μὴν ἐγγίξετε τὶς λεπτές ψυχές πού λουλουδιζοῦν σὲ ὅλες τὶς κοινωνικὰς τάξεις· ἡ φιλανθρωπία, ἡ συγγνώμη, ἡ συμπάθεια εἶναι τὰ ὁραιότερα δῶρα τοῦ ἀνθρώπου· ἡ φιλία, ἡ τρυφερότης, τὰ δάκρυα οἱ ἐξομολογήσεις εἶναι τὰ ἡδονικώτερα πράγματα στὸν κόσμον. Εὐτυχισμένοι ὅποιοι ἐδάκρυσε μὲ τὴν ἀνάμνησιν μιᾶς ἀγαθῆς πράξεως πού ἔκαμε ἡ μιᾶς εὐεργεσίας πού δέχθηκε.

Η ΦΑΙΔΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Πρώτη φορά ἡ ἀνοιξὶς ἀρχίζει ἀπ' τὸ Γενάρη καὶ ντύνεται ὁ οὐρανὸς τὸ χρῶμα του τὸ γαλανό.

Ζήτω καὶ ἡ Ἀνθρόωσις μὲ τὴ μεγάλη χάρι πού ἐδιδόθησε τῇ γῇ καὶ ἔφθασε ὡς τὸν οὐρανόν.

[Ἀπὸ τὰς «Ἀθῆνας»] Ο ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ

ΚΟΣΜΙΚΑΙ ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΕΙΣ

ΕΔΩΚΕ κι' ὁ Σύλλογος τῶν Ἑρασιτεχνῶν τὴν ἡμερίδα του. Γιὰ ὅσους δὲν ξέρουν τί θὰ εἴπῃ «Σύλλογος Ἑρασιτεχνῶν» συμπληρώνω: Ἐνας μικρὸς ἀριθμὸς ἀπὸ τὶς πειὸ χαριτωμένες κυρίες μας τοῦ καλοῦ κόσμου, πού ἀσχολοῦνται καμιά φορά καὶ μὲ τὴν τέχνην, ἔτσι γιὰ ποικιλία.

Ὁ ὑψηλὸς προστάτης τοῦ σωματείου εἶνε ὁ Βασιλεὺς, καὶ πρόεδρος ὁ Πρίγκιψ Χριστόφορος.

Ἐκεῖνο τὸ δειλινὸ ἡ αἴθουσα τοῦ Βασιλικοῦ ἦτο γεμάτη ἀπὸ κυρίες καὶ κυρίους, πού σπάνια φαίνονται σὲ συγκεντρώσεις ὁργανωμένες ἀπὸ ἀπλοῦς καὶ ἀφελεῖς ἀνθρώπους — ἐκεῖνοι πού συγγενεῖσιν μὲ τὴν τέχνην δίχως τὴν μεσολάβησιν ὑψηλῶν προσώπων. Γι' αὐτὸ χειροκροτοῦσαν εὐκολὰ καὶ ἀδίστακτα.

Ἀλήθεια ἦταν καλὸ τὸ πρόγραμμα. Καὶ Σαῖν-Σάνς, καὶ Παδερέφσκι, καὶ Μπράμς, καὶ Λαμπελέτ, καὶ Μορεάς, καὶ Οὐγκώ, Γκουνά, Ὁφεμπαχ, Φορέ καὶ Σαμάρα.

Τὸ Ave Maria ἔγινε κόρο γιὰ νὰ τὸ τραγουδήσουν ὠραῖες καὶ καλοστολισμένες κυρίες. Κι' ἀπὸ πολὺ ὥρατες καὶ ἐπαθῶν κάποιαν ἀλλαγὴ γιὰ νὰ κατορθεῖ ὁ Σύλλογος τῶν Ἑρασιτεχνῶν. Ὡς ἔπειτα, ἡ ἐκτέλεσις τους ἀπὸ τὰ μέλη τῶν Ἑρασιτεχνῶν. Ἡ κ. Στράτου μᾶς ἔδειξε μιὰν μεγάλην φωνήν. Κι' ἂν κρίνῃ κανεὶς ἀπὸ «τῆς Κοπέλας τὸ νερό» πού ἐτραγουδῆσε, θὰ ἔλθῃ στὸ συμπέρασμα, ὅτι: αὐτὰ τὰ ἑλληνοῦς νικὰ γοργοκυλούμενα τραγουδάκια μὲ τὸν χυπητὸν ρυθμόν, δὲν παύουν νὰ εἶνε εὐμορφὰ κι' ἂν ἀποδοθοῦν μὲ φωνὴν πού δὲν ἔχει ὑποχωρήσῃ ὁλότελα σὲς μουσικὰς δυσκολίας.

Ἡ κ. Ναδὶν Σλήμαν, πρώτη στὴν εὐμορφίᾳ, στὴν ἔκφρασιν καὶ στὴν ἐμφάνισιν, μέσα στὸ ρουμπὶ ἔλαφρο, μετάξινο φόρεμά της — ἐτραγουδῆσε πολλὰ πράγματα, μὰ τεχνίτερα καὶ λεπτὰ ἐρμηνεύτρια ἀνεδείχθη στὸ «Νανούρισμα». Ἐνας ἀπαλὸς κυματισμὸς ἦταν ἡ φωνὴ της — ἴδιο νανούρισμα, καὶ ἡ προφορά της καθαρά καὶ ἐκφραστικὴ.

Οἱ δεσποινίδες Ἀγαπητοῦ καὶ Δαμασκηνοῦ ἀπήγγειλαν. Φαίνεται νὰ ἔχουν τάλαντον καὶ οἱ δύο, — κάθε μιὰ στὸ εἶδος της, ἡ πρώτη γιὰ νὰπομιμήται παναγίς, ἀγγελικά πνεύματα, καὶ νὰ σκορπίξῃ λυγισμοὺς τρυφερῶν συναισθημάτων. Ἡ δευτέρα μὲ κάποιον ἴσκιον ἐπάνω της, μὲ τὸν περιεργὸν ἀντίλαλον τῆς φωνῆς — γιὰ δραματικὰς διηγήσεις.

Ὅμως δὲν ἀρκεῖ τὸ τάλαντον. Χρεάζεται καὶ ὁ διδάσκαλος πού θάρπῃ τὸ τάλαντον, θὰ τὸ νοιώσῃ, θὰ τοῦ δώσῃ τὴν ψυχὴν τῆς Τέχνης, θὰ τὸ βάλῃ στὸν ἀληθινὸν δρόμον. Φαίνεται, διδάσκαλον δὲν θὰ ἔχῃ ὁ Σύλλογος τῶν Ἑρασιτεχνῶν, καὶ ἀπαγγέλλουν ὅπως αἰσθάνονται, κι' ὅπως τὶς ὁδηγεῖ ἡ ἴδια διαίτησις τους. Κρίμα. Μὰ ἐχάθη λοιπὸν ἕνας ἀνθρώπος αἰσθητικὸς, ἕνας ἀνθρώπος πού νὰ ξεύρῃ, πού νὰ ἔχῃ νοιώσῃ τὴν καταπληκτικὴν μεταβολὴν στὴν τέχνην τῆς ὑποκρισεως. Πού ἀκούσθηκε πειὸ σήμερα, στὰ χρόνια πού ὅλα ζητοῦν ν' ἀπλοποιηθοῦν, — ἕνα ποιηματάκι γλυκὸ, πού μᾶς μιλεῖ γιὰ τὸ μάθημα ἐνὸς λουλουδιοῦ, νὰ ἐρμηνεύεται ἔτσι ἀφύσικα καὶ μὲ τέτοιον ρομαντικὸν τρόπο; Κι' ἀκόμα ποὺς ἀνέχεται σήμερα εἰκόνες ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν βασανισμένων, πού ἔχουν μέσα τους τὴν δραματικὴν ἔξαρσιν, σὲ κάθε λόγο, σὲ κάθε ἔννοια, — ἀπαγγέλλοντας ἔτσι ἄγρια, μὲ τέτοιαν ὑπερβολικὴν χειρονομίαν; Ἡ Δὶς Δαμασκηνοῦ ἐξεσχίζετο σὰν ἔλεγε «τὴν μνηστὴν τοῦ τυμπανιστοῦ». Ἀ, ὅχι. Νὰ ξεσχίζονται οἱ ψυχές, καὶ σὺ νὰ μένης κύριος τοῦ ἑαυτοῦ σου, κι' ἀπ' τὸ πάθος τοῦ ἔργου νὰ παρασύρεσαι ὡς ἕνα βαθμό. Ἐτσι δὲν θὰ σοῦ φύγῃ τίποτε, στὴ ζάλη τῆς ἐξάρσεως δὲν θὰ πέσῃς ἔξω. Αὐτὰ κατορθώνονται μὲ

τὴν «ἐσωτερικότητα». Ἀς μιλῇ τὸ μάτι, τὸ χρῶμα, καὶ σὲς γραμμὲς τῆς μορφῆς ὡς χύνεται ὁλοφάνερα τὸ κλάμα πού ῥεεῖ στὸ ἔργο ἀνάμεσα. Μικρὴ ἡ κίνησις, καὶ μιὰ σκέψις ἀπλὴ μὰ βαθειά, ὡς χαρακτηρίζῃ τὴν ὅλη ἐρμηνεία. Ἐτσι ἀναδεικνύεται ἕνας ψυχολόγος ἀνώτερος κι' ἀσυνήθιστος ὁ ἡθοποιός, κι' ἕνας κάτοχος τοῦ τάλαντου του, — μὰ τὸ περισσότερο καὶ γνώστης τῶν καλλιτεχνικῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἐποχῆς.

Αὐτὰ ὅλα, πλατύτατα ἔπρεπε νὰ τὰ ἀναλύῃ ἕνας εἰδικός· κι' ἔχομεν ἀρκετοὺς, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι δὲν τοὺς γνωρίζουν τὰ μέλη τοῦ Συλλόγου τῶν Ἑρασιτεχνῶν.

Ἡ ἀπογευματινὴ ἐτελείωσεν μὲ χειροκροτήματα, καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ πλουσίου κόσμου ἐχύθη εὐχάριστη μένον ἔξω ἀπὸ τὴν λαμπρὰν αἴθουσαν. Κάτι εἶχαν ἀκούσῃ ἐπὶ τέλους οἱ ἄνθρωποι, καὶ αὐτὸ ἦταν ἀρκετὸ γιὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀξιῶσάν των.

Η. Α.

Η ΜΟΔΑ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ, ἡ μόδα ἀπεφάσισε γιὰ τὶς γυναῖκες νὰ περπατοῦν μὲ τὸ σῶμα τους θεληματικὰ φυλακισμένον. Τὰ ὑποδείγματα τῶν νέων κορσέδων τῆς «Φέμιν» φθάνουν ὡς τὰ γόνατα. Τὸ σῶμα σφικτοδεμένο, στενοχωρημένο σὲ μιὰ θήκη, πού τὸ παρουσιάζει κάθε ἄλλο παρὰ ἀνθρώπινον.

Τέτοιες εἶνε οἱ τελευταῖες ἐμπνεύσεις τῶν οἰκῶν τῆς μόδας, γι' αὐτὸ τὸ περιττὸ πρᾶγμα τῆς γυναικείας ἐνδυμασίας. Κι' ἔτσι ἀπεφάσισαν εἰς βάρος τῶν μυριάδων ἀπλῶν, πού εἶνε ἔτοιμες ν' ἀκολουθήσουν τὸ πρόσταγμα.

Λοιπὸν μούμιες αἰγυπτιακές. Χωρὶς ἐντόσθια, χωρὶς φυσικὴν κίνησιν, χωρὶς βῆμα, χωρὶς καμίαν ἔκφρασιν ζωῆς. Ἡ ἐλευθερία ἀναπνοῆς καταργεῖται καὶ κάθε καμπύλη γραμμὴ τοῦ σώματός μας πρέπει ν' ἀφανισθῇ.

Ὅσο κι' ἂν ἀγαπῶ, ὅσο κι' ἂν πιστεύω τὴν ἀληθινὴν ζωὴν μόνον σὰν ἀποτέλεσμα τῆς ἐξελίξεως — δὲν θὰ ἡμπορέσω ποτὲ νὰ ἐπαινέσω αὐτὴν τὴν ἐξέλιξιν. Τὸ σκλάβωμα τοῦ σώματος δὲν εἶνε δειγμὰ ἀνθρωπισμοῦ. Καὶ μέσα σὲς ἐλευθερὰς σημειῶναι μίαν ὀπισθοδρομήσιν στοὺς καιροὺς τῆς βαρβαρότητος. Πού ἀγαποῦσαν τὴν δαχτυλιδένιαν μέσην — ἀδιάφορον μὲ ποῖον δολοφονικὸν τρόπο θὰ κατωρθώοντο αὐτὴ ἡ μέση.

Τώρα θυμῆθηκα καὶ τοὺς ἀγρίους, μὲ τοὺς χαλκάδες στὴ μύτη καὶ τὰ σιδερένια βραχιόλια στὰ σφυρὰ τῶν ποδῶν. Τάχα τί διαφέρομεν ἡμεῖς οἱ εὐρωπαῖοι ἀπὸ αὐτοὺς. Ἐκεῖνοι τρυποῦν τὴν μύτην τους, ἐμεῖς σφίγγομεν τὰ ἐντόσθιά μας σὲ μιὰ τανάλια ἀπὸ μπαλένες, σίδερα, ἐλάστια, κόπτες καὶ κορδόνια.

Δηλαδὴ κάνομε κατὰ χειρότερον, γιὰτὶ ἀνακαίτουμε τὴν ζωὴν μας στὴν πηγὴν της. Οἱ ἀγριοὶ, μόνον ἐνώπιον τῆς εὐμορφίας καὶ τῆς καλαισθησίας ἀμαρτάνουν.

Καὶ ἔπειτα, ποὺς εἶνε ὁ προσορισμὸς τῆς μόδας. Τὸ εἶπα παρῶν καὶ ἄλλοτε, — κι' ἂν δὲν τὸ εἶπα, ὅλοι τὸ ξεύρομε. Νὰ παρουσιάξῃ τὴν γυναῖκα ὠραίαν, ὠραiotέραν ἀπ' ὅ,τι θὰ ἦταν αὐτὴ μὲ ἕνα ἀναλλοίωτο ἐνδυμα. Ν' ἀπομιμήθῃ ὅ,τι θέλει, μὰ, τὰ σύννεφα, τὰ λουλούδια, τοὺς τόνους τῶν χρωμάτων, νὰ εἰσδύσῃ στὴν ψυχὴν τῆς κάθε ὠραίας ἐκφράσεως φροντίζοντας πῶς νὰ τὴν πιάσῃ, πῶς νὰ τὴν ὑλοποιήσῃ καὶ πῶς νὰ ντύσῃ μ' αὐτὴν τὸ σῶμα πού θέλει νὰ τὸ ἀναδείξῃ πειὸ λαμπρό, πειὸ τέλειο. Πειὸ σύμφωνον μὲ τὶς ἐλευθερὰς γραμμὰς — ἀληθινὸ πλάσμα τῆς ἴδιας δυνάμεως πού ἐφτίμας τὸν γύρω κόσμον. Ἐδῶ σταματῶ. Ἀ! καμιά φορά ἔχομεν τόσο ἀνάποδα καὶ ἀντιφυσικὰ γούστα, πού σὲ μιὰ στιγμὴ μπορούμε νὰ ἔλθωμε χρόνια καὶ

χρόνια πίσω. Ἡ ἀδυναμία μας εἶνε αἰτία, δὲν ξεύρω ἐπὶ τέλους ποῖό μας ἐλάττωμα τρομερό, ποῦ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τὸ ξεριζώσῃ καμιά πρόοδος. Οἱ χορσέδες οἱ τελευταῖοι εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ ὀπισθοδρομικά μας βήματα. Ὅσες τοὺς ἐφόρεσαν μὲ νοιώθουν πολὺ καλὰ.

Η ΑΘΗΝΑΙΑ

Ο ΛΙΓΟΣ ΤΙΧΑ

Σημ. Εἰδικαὶ βιβλιοκρισίαι δημοσιεύονται διὰ τὰ βιβλία, τῶν ὁποίων δύο ἀντίτυπα στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα μας. Τῶν ἄλλων ἀπλῶς ἀγγέλλεται ἡ ἐκδοσις.

150 χιλιάδες δένδρα διέταξε τὸ ὑπουργεῖον τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας νὰ διανεμηθῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Θεσσαλίας διὰ νὰ φυτευθῶν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς εἰς τοὺς σχολικοὺς κήπους.

Ἀρχίζει αὐτὰς τὰς ἡμέρας νὰ λειτουργῇ Οἰνολογικὴ Σχολὴ μὲ σειρὰν νυκτερινῶν μαθημάτων ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιστημονοῦ. Πιθανῶς εἰς μίαν αἰθούσαν τοῦ Βασιλείου.

Ἀπέθανε ὁ Τιμόλεων Ἀργυρόπουλος, ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Ὁ φίλτατος συνεργάτης μας κ. Θωμᾶς Θωμόπουλος, διωρίσθη καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου. Οἱ μαθηταὶ τῆς γλυπτικῆς ἀποκτοῦν διδάσκαλον μὲ τελείαν μόρφωσιν καὶ μὲ ἄγνῶν ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν τέχνην.

Ἐνστατανε τοῦ κ. Θεοτόκη ὑπὸ τοῦ κ. Λουκά Νάκου, ἀπὸ ἄρθρον του δημοσιευθὲν εἰς τὴν «Ἑστία» τῆς 22 Ἰανουαρίου.

Τὸ «κύριε Πρόεδρε» ἀπὸ ἕνα βουλευτὴν, ἀπὸ ἕνα πολίτην, ἦτο μαχαιριὰ κατὰσθηθαι διὰ τὸν κ. Θεοτόκην.

Μὰ τί θέλει ἐπὶ τέλους καὶ μὲ τυραννεῖ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος;

Κύριε Πρόεδρε, θέλει τὴν Θεσσαλίαν.

Μὰ δώσετέ του τὴν ἐπὶ τέλους, ἀλλὰ νὰ μὲ ἀφήσῃ ἡσυχόν!

Διωρίσθησαν νέοι καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου: εἰς τὴν Φυσικομαθηματικὴν Σχολὴν οἱ κ. κ. Γ. Ρεμόνδος τῆς Ἀνωτέρας ἀναλύσεως, Ν. Χατζιδάκης τῆς Θεωρ. Μηχανικῆς, Θ. Χόνδρος τῆς Φυσικῆς, Κ. Ζέγγελος τῆς Ἀνοργάνου Χημείας, Κ. Κτενᾶς τῆς Ὄρυκτολογίας καὶ Πετρογραφίας, Δ. Αἰγινήτης τῆς Ἀστρονομίας καὶ Μετεωρολογίας, Σ. Μηλιαράκης τῆς Βοτανικῆς. Εἰς τὴν Ἱατρικὴν Σχολὴν οἱ κ. κ. Α. Χρηστομάνος τῆς Γεν. καὶ Πειραματικῆς Παθολογίας, Β. Μπένης τῆς Εἰδ. Νοσολογίας καὶ Θεραπευτικῆς.

Καὶ εἰς τὰς Πάτρας Οἰκονομικὸν Συσσίτιον. Ἐπιτροπὴ ἀπὸ κυρίας καὶ κυρίους ἀνέλαβε τὸ ἔργον. Ὑπόδειγμα ἐπῆραν τὸ Συσσίτιον τῶν Ἀθηνῶν.

Αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαὶ ὀρίζονται διὰ τὴν 11ην Μαρτίου.

Αἱ εἰσπράξεις τοῦ χαρτοσήμου κατὰ τὸ 1911 ἐφθάσαν τὰ 12,319,000. Τοῦ προηγουμένου ἔτους ἦσαν κατὰ 1,480,000 ὀλιγώτερον.

Τὴν σαρακοστή θὰ δοθῇ εἰς τὸ Βασιλικὸν Θέατρον ἀπὸ ἀριστοτέχνων ἡ «Τρισεύγενη» τοῦ Παλαμά: Τρισεύγενη ἡ Κᾶ Θεὸν Παπαῖ. Θὰ παίξουν καὶ αἱ Δες Βλυσίδη, Αἰμιλία Καραβία, Ζαμάνου, Ζερβοῦ, Μ. Τσιλιμύγρα, καὶ οἱ κ. κ. Γ. Ν. Πολίτης, Σπύρος Ἀλμπέρτης, Ν. Λαπαθιώτης, Α. Ζάχος, Π. Α. Ταγζόπουλος.

Ἡ «Στήλη τῶν Νέων», δι' ἑλληφιν χώρου, εἰς τὸ ἐρχόμενον τεῦχος.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κ. Κ. Φ. Λευκωσίαν. Πολὺ εἰδικόν, ἐπομένως ἀκατάλληλον διὰ τὰ «Παναθήναια». Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν εὐγενικὴν προθυμίαν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ἡ Ἀκρόπολις καὶ τὸ Μουσεῖον αὐτῆς, ὑπὸ Γεωργίου Σωτηριάδου. Ἀθῆναι Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Μάισνερ - Καργαδούρη, δρ. 3.

Βυζάντιον καὶ Βυζαντινὸς πολιτισμὸς, ὑπὸ Δ. Κ. Ἐσσελιγγ μετάφρ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου. Ἀθῆναι Σύλλογος Ὁφελίμων Βιβλίων λεπτὰ 80. Τυπογραφεῖον «Ἑστία» Μάισνερ - Καργαδούρη.

Ἐκάβη Εὐριπίδου, μετάφρ. Ν. Ποριώτη. Ἀθῆναι. Ἐκδ. Γ. Φέξη δρ. 1.50.

Τρωάδες Εὐριπίδου, μετάφρ. Α. Καμπάνη. Ἀθῆναι. Ἐκδ. Γ. Φέξη δρ. 1.50.

Μελέτη περὶ τῆς ἐν τῷ Κυβερνητικῷ δάσει Ρανδὶ ἀρχαίας θέσεως, ὑπὸ Ι. Κ. Περισιάνη. Λάριναξ Κύπρου.

Die sprachfrage in Griechenland Manolis Triandafylidis. Sonderabdruck aus den Süddeutschen Monatsheften.

Μουσική:

Πάντα πονῶ, ὑπὸ Ν. Κόκκινου, ποιήσεις Ι. Μ. Βουγιουκλάκη, δι' ᾠσμα καὶ κλειδοκύμβαλον. Ἐκδ. Γ. Φέξη.

Τὰ Τραγούδια μου, ὑπὸ Ν. Κόκκινου, ποιήσεις Ι. Γεωργίου, δι' ᾠσμα καὶ κλειδοκύμβαλον. Ἐκδ. Γ. Φέξη.

Valse Brune, paroles de Georges Villard musique de Georges Krier. Ἐκδ. Γ. Φέξη.

Ἀγγέλλονται:

Ὁ Γῦρος τῶν Ὠρῶν, ὄνειρόγραμμα σὲ πέντε μέρη καὶ πρόλογος ὑπὸ Σωτῆρη Σκίπη Φρ. 4. Paris, 14 Rue du Val - de - Grâce.

